

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1° ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	
Εισαγωγή - θεωρητικό πλαίσιο.....	4
Η προϊστορία της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των δασκάλων στην Ελλάδα.....	9
Η πρώτη οργανωμένη επιμόρφωση δασκάλων - διδασκαλιστών στο νεοελληνικό κράτος.....	12
Οι προβλέψεις των νομοσχεδίων Τσιριμώκου (1913) για τη μετεκπαίδευση και την επιμόρφωση των δασκάλων - διδασκαλιστών	17
Η μείζονος διάρκειας μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών.....	22
Μορφές μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας.....	31
Σχολές επιμορφώσεως λειτουργών Δημοτικής Εκπαιδεύσεως (Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.)...34	
Η επιμόρφωση δασκάλων - διδασκαλιστών και των νηπιαγωγών στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ)	39
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	
Ο θεσμός της μετεκπαίδευσης.....	50
Φορείς μετεκπαίδευσης	51
Μορφές μετεκπαίδευσης	52
Φορείς επιμόρφωσης.....	56
Μορφές επιμόρφωσης	61
Μορφές προαιρετικής επιμόρφωσης	65
Μοντέλα επιμόρφωσης.....	67
Αρχές που πρέπει να διέπουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3° ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	
Επιμορφούμενοι μετεκπαιδευόμενοι	74
Επιμορφωτικό προσωπικό.....	75
Κέντρα επιμόρφωσης.....	77
Κίνητρα εκπαιδευτικών	80
Προσδοκίες των εκπαιδευτικών από το θεσμό.....	80
Η αναγκαιότητα της επιμόρφωσης και η περίπτωση της Ελλάδας ...	81
Επαγγελματικός προσανατολισμό - Αγορά εργασίας.....	84
Ανθρώπινο δυναμικό	86
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση Π»	87
Προτάσεις και διεκδικήσεις.....	92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4° ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ	
Λειτουργία και υποδομή του θεσμού.....	94
Προγράμματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης	95
Προγράμματα που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες για τον περιορισμό σχολικής αποτυχίας.....	101
Προϋποθέσεις επιτυχίας προγραμμάτων επιμόρφωσης	104
Το προφίλ του Έλληνα εκπαιδευτικού και η αναγκαιότητα επιμόρφωσης στις νέες τεχνολογίες	105

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5° ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οικονομικά στοιχεία	112
---------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6° ΈΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

Σκοπός και στόχοι της έρευνας	117
Μεθοδολογία	118
Αποτελέσματα έρευνας.....	119
Έλεγχοι ανεξαρτησίας	142
Συμπεράσματα έρευνας.....	149

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7° ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... 155

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8ο ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ 157

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 162

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ..... 164

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ..... 169

ΑΡΤΙΚΟΛΕΞΑ..... 173

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ..... ...174

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η κατάρτιση της πτυχιακής μελέτης έγινε στο πλαίσιο του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών του τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου.

Η επιλογή του θέματος Ο θεσμός της μετεκπαίδευσης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ' δεν έγινε τυχαία αλλά πρόκειται για συνειδητή επιλογή, έχοντας λάβει υπόψη τα προβλήματα και τις ελλείψεις που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί με μοναδικό εφόδιο για το έργο τους την πανεπιστημιακή τους κατάρτιση, ενώ η κοινωνία και η τεχνολογία εξελίσσεται.

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τα προγράμματα μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για την ποιοτική βελτίωση της παρεχόμενης παιδείας και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης, που είναι μια από τις πολυσήμαντες επενδύσεις που μπορεί να πραγματοποιήσει μια χώρα.

Για τη μελέτη του θέματος, σε συνεργασία με τον επιβλέποντα Αναπληρωτή καθηγητή κ. Γρ. Παγκάκη, τέθηκαν οι ακόλουθες προϋποθέσεις ώστε να είναι δυνατή η κατάρτιση της πτυχιακής μελέτης:

- ✓ Εξετάζουμε τη μετεκπαίδευση- επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τη τελευταία εικοσαετία.
- ✓ Το δείγμα μας αποτελείται από εκπαιδευτικούς του Ν. Αττικής, του Ν. Ηλείας και συγκεκριμένα της επαρχίας Ολυμπίας.

Η μέθοδος που καταρτίστηκε η υπόψη μελέτη είναι η επαγωγική (εμπειρική - περιγραφική), η οποία συνδυάζεται και συμπληρώνεται με την έρευνα πεδίων, ώστε με την επαγωγή να οδηγούμαστε από το μερικό στο συνολικό ,από το ειδικό στο γενικό.

Κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής μου μελέτης συνάντησα τις εξής δυσκολίες:

➤ Τη μερική απροθυμία του εμπλεκόμενου ανθρώπινου δυναμικού του κλάδου να συμπληρώσουν τα ερωτηματολόγια λόγω της επιφυλακτικότητας τους και του φόρτου εργασίας τους.

➤ Την ελλιπή σε βιβλία που άπτονταν του θέματος μου βιβλιογραφία

➤ Τη δυσκολία συλλογής οικονομικών στοιχείων που αφορούν τα κονδύλια χρηματοδότησης του θεσμού μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης.

Η πτυχιακή μου μελέτη αποτελείται από οκτώ κεφάλαια: Στο πρώτο γίνεται μια ιστορική αναδρομή για την εξέλιξη του θεσμού της μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης ενώ ταυτόχρονα αναφέρεται ο σκοπός και οι εννοιολογικές διευκρινήσεις.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στους φορείς μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης.

Στο τρίτο κεφάλαιο ασχολούμαστε με το ανθρώπινο δυναμικό, μετεκπαιδευόμενων- επιμορφούμενων, και εκπαιδευτών - επιμορφωτών. Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά για τη λειτουργία και την υποδομή του θεσμού, καθώς επίσης και στην αναγκαιότητα επιμόρφωσης στις νέες τεχνολογίες.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναφέρονται τα οικονομικά στοιχεία από το Β' και Γ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης.

Στο έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνονται αποτελέσματα της έρευνας, τα ποσοστά και οι απεικονίσεις τους όπως επίσης και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτή την ανάλυση.

Στο έβδομο κεφάλαιο καταχωρούνται οι διαπιστώσεις και τα συμπεράσματα που αναφέρονται στις δυσκολίες για την εφαρμογή του θεσμού, καθώς επίσης και τις ανάγκες που έχουν να αντιμετωπίσουν σήμερα οι εκπαιδευτικοί.

Στο όγδοο κεφάλαιο διατυπώνονται προτάσεις για τη σωστή λειτουργία του θεσμού και τα εφόδια που πρέπει να έχει σήμερα ένας εκπαιδευτικός.

Στη μελέτη επισυνάπτεται παράρτημα στο οποίο απεικονίζεται η βιβλιογραφία που αξιοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της κατάρτισης της μελέτης αυτής.

Τελειώνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερος τον επιβλέποντα για τη κατάρτιση της πτυχιακής μου μελέτης Αναπληρωτή καθηγητή κ, Γρ. Παγκάκη για τη καθοδήγηση σε όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της μελέτης και τις πολύτιμες συμβουλές, υποδείξεις και διορθώσεις που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μου μελέτης. Ευχαριστώ επίσης τα άλλα δυο μέλη της επιτροπής, τη κ. Κ. Κουτρούμπα και τον κ. Γ. Καραμπατζό.

Καλλιθέα -Αθήνα
Σεπτέμβριος 2003

Κολαΐτη Γεωργία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Εισαγωγή - θεωρητικό πλαίσιο

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποσκοπεί στην ενημέρωσή τους στις εξελίξεις των επιστημών και των επιστημών της αγωγής, ώστε να επιτυγχάνεται η συνεχής αναβάθμιση της ποιότητας της εργασίας τους στο σχολείο και η ανταπόκριση τους στις νέες, κάθε φορά, κοινοτικές και εκπαιδευτικές απαιτήσεις.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συνδέεται, κατά συνέπεια, είτε με συγκεκριμένες αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα, στα αναλυτικά, προγράμματα και στα μοντέλα διδασκαλίας, είτε με την ανάγκη ανανέωσης ή συμπλήρωσης των παιδαγωγικών και επιστημονικών αποσκευών τους σύμφωνα με τις εξελίξεις των επιστημών.

Επομένως, οι ρυθμοί της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρέπει να ακολουθούν τους ρυθμούς αύξησης της γνώσης σ' όλους τους τομείς του επιστητού και των συνακόλουθων αλλαγών στην κοινωνία και την εκπαίδευση.

Σήμερα, με τις ταχύτατες αλλαγές σ' όλους τους τομείς της ζωής και της εκπαίδευσης, η επιμόρφωση πρέπει να είναι συνεχής και σύμφυτη με την εργασία και την υπαλληλική σταδιοδρομία των εκπαιδευτικών.

Με τις αλλαγές που επιχειρεί η πολιτεία στο εκπαιδευτικό σύστημα, συνδέεται και η υποχρεωτικότητα ή μη της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, εφόσον η επιτυχία των αλλαγών εξαρτάται από την αποδοχή τους από τους εκπαιδευτικούς, τη γνώση και την ικανότητα τους να τις εφαρμόσουν.

Για τους όρους επιμόρφωση και μετεκπαίδευση έχει γίνει αρκετή συζήτηση. Η συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο δυτικό κόσμο, θεωρείται σημαντικότατο ζήτημα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και πραγματοποιείται με ποικίλους τρόπους, διαδικασίες, διάρκεια, στόχους,

χωρίς, ωστόσο οι όροι μετεκπαίδευση και επιμόρφωση να έχουν αποκτήσει ενιαίο νόημα, η χρήση του κάθε όρου, δηλαδή, να ανταποκρίνεται σ' ένα συγκεκριμένο μοντέλο επανεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Η χρήση των όρων εξαρτάται από το χρόνο διάρκειας της επιμορφωτικής διαδικασίας, από το σκοπό, από την αποδέσμευση ή όχι του εκπαιδευτικού από τη σχολική τάξη κατά τη διάρκεια της, από το χορηγούμενο τίτλο σπουδών, από τον τομέα της μετέπειτα απασχόλησης του εκπαιδευτικού κ.λ.π.

Η μετεκπαίδευση ορίζεται, κατά κανόνα, ως εκείνη η εκπαίδευση, μετά τη βασική εκπαίδευση, που σκοπό έχει να ενημερώσει τους μετεκπαιδευόμενους να ασκήσουν ένα διαφορετικό ρόλο στον ίδιο χώρο εργασίας, συνήθως, εποπτικό ή διοικητικό, ή τέλος να εργαστούν σε έναν ιδιαίτερο τομέα, να ασκήσουν, δηλαδή, μια ειδική λειτουργία στην ίδια υπηρεσία.

Με τον όρο επιμόρφωση εννοούμε την επιπλέον μόρφωση που προσφέρεται σ' εκείνους που έχουν δεχτεί κάποια μόρφωση, με στόχο να προσαρμόσουν την εκπαίδευση στην εξέλιξη της κοινωνίας και στις απαιτήσεις της ανάπτυξης και να εκμεταλλευτούν καλύτερα όλο το δυναμικό της πρωτοβουλίας και της δημιουργικότητάς τους.

Σκοπός της επιμόρφωσης είναι η αντικατάσταση ή διόρθωση της προηγούμενης μορφωτικής προετοιμασίας των εκπαιδευτικών για την ένταξή τους στη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα, για την ανανέωση των γνώσεών τους και για τη προσαρμογή τους στις νέες εκπαιδευτικές καταστάσεις,, καθώς επίσης και να αφυπνισθεί η περιέργεια των εκπαιδευτικών με συνεχώς επίκαιρη πληροφόρηση πάνω στο επιστημονικό περιεχόμενο των πιο πρόσφατων γνώσεων και πάνω στις μεθόδους και τα μέσα που θα μπορούσαν να είναι στη διάθεσή τους.

Ο όρος επιμόρφωση δεν είναι από τη φύση του στατικός αλλά περιέχει αυτόματα την έννοια του συνεχούς. Μόνο η διαρκής επιμόρφωση θα

οπλίζει τον εκπαιδευτικό για να ανταποκριθεί στο ρόλο του.

Σκοπός της μετεκπαίδευσης είναι να αποκτήσει ο εκπαιδευτικός μηχανισμός στελεχιακό δυναμικό υψηλής στάθμης το οποίο λόγω της εξειδίκευσης που απέκτησε είναι σε θέση να συμβάλλει στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό, στην εισαγωγή της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, στην ανάπτυξη των αναλυτικών προγραμμάτων, στη διοίκηση του συστήματος, στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, τη διδακτική μεθοδολογία, την οργάνωση και πραγματοποίηση εκπαιδευτικών ερευνών, τη στελέχωση των κέντρων επιμόρφωσης.

Ειδικότερα για τους εκπαιδευτικούς η επιμόρφωση σημαίνει:

- ✓ Ανάπτυξη των επαγγελματικών γνώσεων, ικανοτήτων δεξιοτήτων και ενδιαφερόντων τους.
- ✓ Εφοδιασμό με νέες εκπαιδευτικές μεθόδους και τεχνικές και εμπλουτισμό της όλης παιδαγωγικής τους κατάρτισης, αλλαγή νοοτροπίας, στάσης, ρόλου του εκπαιδευτικού ώστε να μετασχηματιστεί η εκπαίδευση κατά τις γενικότερες απαιτήσεις.
- ✓ Διαδικασία πρόκλησης, ενίσχυσης και προσφοράς ευκαιριών για αυτό- εξέλιξη του εκπαιδευτικού που πρέπει να στηρίζεται στην αρχή του αυτοπροσδιορισμού και της αυτορρύθμισης των αναγκών της ακαδημαϊκής ή προσωπικής εξέλιξης και να αναφέρεται στις κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις του ρόλου του εκπαιδευτικού και του σχολείου. Η επιμόρφωση σημαίνει συνέρευνα και όχι μόνο συσσώρευση γνώσεων.

Δηλαδή, η μετεκπαίδευση σχετίζεται περισσότερο με την αλλαγή ρόλου και θέσης μέσα στην ίδια την υπηρεσία, ενώ η επιμόρφωση με τη βελτίωση, την ανανέωση και την καλύτερη αποδοτικότητα της εργασίας (

παρενθετικά αναφέρεται ότι η **μετεκπαίδευση** διαφοροποιείται από την **επιμόρφωση** ως προς το **σκοπό** και το **περιεχόμενο**).

Στην Ελλάδα, υπήρξαν μορφές επιμόρφωσης που απευθύνονταν σε περιορισμένο αριθμό εκπαιδευτικών με σκοπό είτε να αποτελέσουν πολλαπλασιαστές των γνώσεων που αποκτούσαν είτε να προετοιμαστούν για στελέχη της εκπαίδευσης. Για τις μορφές αυτές χρησιμοποιήθηκε ο όρος **μετεκπαίδευση**, όπως **μετεκπαίδευση** στο Διδασκαλείο της Γυμναστικής, στο Τεχνικό Διδασκαλείο, στο Διδασκαλείο Γεωργικής Εκπαίδευσης, στο Πανεπιστήμιο ή στο Μαράσλειο Διδασκαλείο.

Επομένως, ο όρος **μετεκπαίδευση** στην ελληνική περίπτωση ταυτίζεται:

1. Με μια μακράς διάρκειας επανεκπαίδευση στις επιστήμες της αγωγής, όπως στη διετούς διάρκειας **μετεκπαίδευση** (Πανεπιστήμιο. Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης. Μαράσλειο Διδασκαλείο), με σκοπό να αλλάξει ο εκπαιδευόμενος ρόλο και θέση στον ίδιο χώρο εργασίας.

2. α) Με την απόκτηση μιας ιδιαίτερης ειδικής γνώσης, ώστε να εργαστεί ως ειδικός

είτε στην ίδια είτε σε άλλη βαθμίδα – Γυμναστική, Τεχνική, Γεωργική **μετεκπαίδευση**-αλλά πάντα στο χώρο της εκπαίδευσης,

β) Με την εκπαίδευση σ' έναν καινούριο τομέα, ώστε, μαζί με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού, να ασκεί, παράλληλα, και ένα δεύτερο - Ιερατική **μετεκπαίδευση**.

Υπήρξαν, όμως, και μορφές επιμόρφωσης. οι οποίες απευθύνονταν στο σύνολο των εκπαιδευτικών και αποσκοπούσαν είτε στην ενημέρωσή τους στον τρόπο εφαρμογής νέων μέτρων στην εκπαίδευση είτε στην ενημέρωσή γύρω από τις εξελίξεις των επιστήμων της αγωγής - Επιμορφωτικά σεμινάρια επιθεωρητών και σχολικών συμβούλων. Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.. Π.Ε.Κ.

Είναι επόμενο κάθε φορά που αλλάζει κάτι στην εκπαίδευση, ως αποτέλεσμα των γενικότερων κοινωνικών αλλαγών ή αλλαγή της πολιτικής στην εκπαίδευση, να επιχειρείται, όχι μόνο αντίστοιχη προσαρμογή στον τρόπο κατάρτισης των εκπαιδευτικών, αλλά προσπάθεια προσαρμογής των εργαζόμενων εκπαιδευτικών στις νέες συνθήκες. Πολύ περισσότερο, προετοιμασία των εκπαιδευτικών για την υλοποίηση της αλλαγής στο σχολείο.

Σήμερα, όμως, που οι εκπαιδευτικοί θεσμοί αποκτούν μια έντονη δυναμική εξαιτίας των ταχύτατων αλλαγών που επέρχονται στις γνώσεις, στα μέσα και τους τρόπους παραγωγής, στις κοινωνικές συνθήκες και τις κοινωνικές απαιτήσεις, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καθίσταται όχι μόνο αναγκαία αλλά και σύμφυτη με την όλη υπαλληλική και εκπαιδευτική σταδιοδρομία τους.

Υπάρχουν θεσμικές μορφές συμπληρωματικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών, οι οποίες ορίζονται ως επιμόρφωση ή μετεκπαίδευση και αποσκοπούν να βελτιώσουν την αποδοτικότητα του εκπαιδευτικού στη σχολική τάξη ή, πολύ συχνά, δίνουν στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να αλλάζουν ρόλο στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά δεν αποτελούν διέξοδο για άλλα επαγγέλματα.

Έτσι, περιλαμβάνεται στη παρούσα εργασία κάθε είδους επιμόρφωση, η οποία είτε ανανεώνει τις γνώσεις των εκπαιδευτικών για το επάγγελμα τους είτε τους προσφέρει μια ειδική γνώση για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο για τον ίδιο εκπαιδευτικό χώρο ή για άλλη βαθμίδα. Δεν περιλαμβάνονται, όμως, οι δυνατότητες των εκπαιδευτικών να εγγραφούν και να φοιτήσουν σε σχολές που τους οδηγούν σε άλλα, έκτος του εκπαιδευτικού, επαγγέλματα, παρά το ότι υπήρξαν, συχνά, ευνοϊκές ρυθμίσεις για την εγγραφή τους..

Στην επιμόρφωση συμπεριλήφθηκε και ο επιμορφωτικός ρόλος του Επιθεωρητή και του Σχολικού Συμβούλου, εφόσον, για μακρό χρονικό διάστημα, ιδιαίτερα μέχρι το 1979, τα παιδαγωγικά συνέδρια που οργάνωναν

ήταν η μόνη θεσμική μορφή επιμόρφωσης, αν εξαιρέσουμε τη μετεκπαίδευση μεγαλύτερης διάρκειας που μπορούσαν να πάρουν ελάχιστοι, μόνο, εκπαιδευτικοί.

Αργότερα, παρά το ότι συστήθηκαν σχολές και κέντρα επιμόρφωσης, ένα από τα κύρια καθήκοντα του σχολικού συμβούλου ήταν η καθοδήγηση των εκπαιδευτικών στο διδακτικό έργο και η διοργάνωση επιμορφωτικών δραστηριοτήτων, καθώς η νέα θεσμική ρύθμιση τον απάλλασσε από το διοικητικό έργο.

Τέλος, γίνεται αναφορά στην εξομοίωση των πτυχίων των δασκάλων και των νηπιαγωγών, τα οποία χορηγούσαν οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες και οι Σχολές Νηπιαγωγού, με τα πτυχία των Πανεπιστημιακών Παιδαγωγικών Τμημάτων. Η εξομοίωση γίνεται μέσω.) μαθημάτων, τα οποία παρακολουθούν οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί και, μολονότι δεν ανήκουν στην επιμόρφωση ή τη μετεκπαίδευση, αποτελούν ένα είδος συμπληρωματικής εκπαίδευσης.

Η προϊστορία της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των δασκάλων στην Ελλάδα

Στην περίοδο συγκρότησης των εθνικών κρατών, με την τάση γενίκευσης της στοιχειώδους εκπαίδευσης, αναζητούνται εκπαιδευτικοί με κοινά κοινωνικά χαρακτηριστικά, όπως μόρφωσης, αμοιβών, συνθηκών εργασίας και κυρίως, τρόπου εργασίας, εφόσον πρέπει να ενσωματώσουν τα ενιαία και κοινά εθνικά χαρακτηριστικά στις προσωπικότητες των νέων μελών της κοινωνίας.

Η ανάγκη για ενιαία κατάρτιση δασκάλων επισημάνθηκε από τους Έλληνες διανοούμενους στην προεπαναστατική περίοδο, την περίοδο, δηλαδή, που συγκροτούνταν ο ελληνικός εθνικισμός¹. Η πρώτη σχολή εκπαίδευσης

¹ Συγκεντρωμένες τις απόψεις των Ελλήνων διανοουμένων για το δάσκαλο. βλ. Τζήκας, Χ., Το Βασιλικό Διδασκαλείο 1834-1864. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή

Ελλήνων δασκάλων συστήθηκε, λίγο πριν από την επανάσταση στο Ιάσιο και η δεύτερη, την περίοδο της επανάστασης στο Άργος.

Στην περίοδο του Καποδίστρια, όταν με νόμο του κράτους επιβλήθηκε η ομοιομορφία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση², δημιουργήθηκε η ανάγκη ενιαίου τρόπου εργασίας των δασκάλων.

Συστήθηκε, λοιπόν, στην Αίγινα, σχολή για την κατάρτιση εκείνων που επρόκειτο να εισέλθουν στο επάγγελμα του δασκάλου. Προέκυψε, όμως, η ανάγκη να καταρτιστούν στη συγκεκριμένη μέθοδο διδασκαλίας και όσοι δάσκαλοι εργάζονταν, ήδη, και εφαρμόζαν είτε κάποια από τις γνωστές τότε εκδοχές της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου είτε δίδασκαν με τον παραδοσιακό τρόπο διδασκαλίας στα λεγόμενα «κοινών και ιερών γραμμάτων» ελληνικά σχολεία της περιόδου της οθωμανικής κυριαρχίας.

Για το λόγο αυτό, συστήθηκε στο πλαίσιο του Τυπικού σχολείου και τμήμα μετεκπαίδευσης. Δεν είναι γνωστή ούτε η έκταση εφαρμογής ούτε το συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργίας. Σίγουρα, οι μετεκπαιδευόμενοι δάσκαλοι παρακολουθούσαν τα μαθήματα του Τυπικού σχολείου, δηλαδή, του κανονικού Διδασκαλείου.

Ο Ι. Κοκκώνης, που διορίστηκε τον Οκτώβριο του 1830 επιθεωρητής των σχολείων της Πελοποννήσου, εξέταζε τους δασκάλους των σχολείων που επισκεπτόταν και, αν είχαν γνώση της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου και την εφαρμόζαν επακριβώς, εισηγούνταν στην κυβέρνηση τη χορήγηση πτυχίου, διαφορετικά ή τους απέλυε ή τους παρέπεμπε στο Πρότυπο της Αίγινας για να εκπαιδευτούν επί ένα τρίμηνο στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο.

Μια σειρά εργαζόμενων δασκάλων επισκέφθηκαν για το σκοπό αυτό

στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη 1996. σσ. 36-39.

² Πρόκειται για την επίσημη εισαγωγή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου στην Ελλάδα με το Διάταγμα 1032/12 Αύγουστου 1830.

την Αίγινα, κατά το διάστημα 1830-1831.Εκτοτε, οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου έπρεπε να κατέχουν προσόντα πιστοποιημένα από την πολιτεία.

Μια κατηγορία δασκάλων, οι οποίοι ακολουθούσαν εντελώς διαφορετικό τρόπο διδασκαλίας από εκείνον τον οποίο αποδεχόταν ή επέβαλλε η πολιτεία, ήταν οι γραμματοδιδάσκαλοι.Οι γραμματοδιδάσκαλοι ήταν αυτοχρισμένοι δάσκαλοι που δίδασκαν σε μικρά χωριά, με τον παραδοσιακό τρόπο των δασκάλου της περιόδου της οθωμανικής κυριαρχίας, μέσα από τα ιερά βιβλία, δίνοντας καθαρά θρησκευτικό χαρακτήρα στη μόρφωση των παιδιών. Οι λόγοι που επέτρεψαν την επιβίωση τόσο των γραμματοσχολείων, όσο και των γραμματοδιδασκάλων ήταν η οικονομική αδυναμία των δήμων και η μη υποχρέωση τους να συστήνουν σχολείο σε κάθε οικισμό, αλλά και μια αντίδραση των πληθυσμών στο κοσμικού χαρακτήρα αλληλοδιδασκτικό σχολείο.

Οι υπηρεσίες του Υπουργείου των Εκκλησιαστικών κ.λπ. προσπάθησαν, έπειτα από πολλές προτροπές του επιθεωρητή των Δημοτικών Σχολείων, να επιμορφώσουν και να ελέγξουν το ποιόν των δασκάλων αυτής της κατηγορίας. Ο επιθεωρητής Ι. Π. Κοκκώνης, σε έκθεση του προς το Υπουργείο, το 1837, προτείνει την επανεκπαίδευση των δασκάλων της κατηγορίας αυτής. Το Υπουργείο, το 1844, αποφάσισε να ελέγξει και να νομιμοποιήσει τους γραμματοδιδασκάλους. Όρισε τους τακτικούς δασκάλους να τους υποβάλουν σε εξέταση και να αποστείλουν τα γραπτά τους στο Υπουργείο για να τους χορηγηθεί άδεια διδασκαλίας. Οι ίδιοι, δε, να παρακολουθήσουν την εργασία τους και να τους βοηθήσουν να βελτιώσουν τη διδακτική τους μέθοδο.

Επρόκειτο, δηλαδή, για ένα είδος επιμορφωτικής παρέμβασης των τακτικών δασκάλων στη βελτίωση της εργασίας των γραμματοδιδασκάλων.Ωστόσο, το πρόβλημα της κατηγορίας αυτής των δασκάλων θα λυθεί οριστικά μόνο μετά το 1892, όταν, με το νόμο ΒΟΘ', με τον οποίο συστήθηκαν τα υποδιδασκαλεία, λάβαιναν οι λεγόμενοι πια

υποδιδάσκαλοι, κάποια μόρφωση με κρατική φροντίδα και έλεγχο.

Η ανάγκη για προσαρμογή των εκπαιδευτικών στις προόδους της παιδαγωγικής επιστήμης δημιούργησε την ανάγκη για την εισαγωγή του θεσμού της μετεκπαίδευσης ο οποίος παίρνει σάρκα και οστά το 1881. Με το διάταγμα της 16-03-1881 υποχρεώνονται όλοι οι δημόσιοι λειτουργοί της στοιχειώδους εκπαίδευσης να ασκηθούν κατά περιφέρειες για έξι τουλάχιστον εβδομάδες στη συνδιδασκτική μέθοδο. Η άσκηση θα γινόταν στα πρότυπα σχολεία των Διδασκαλείων ή στα κεντρικά σχολεία των πρωτευουσών των νομών ή των επαρχιών με υποδειγματικές διδασκαλίες των παιδαγωγών των Διδασκαλείων ή των δασκάλων που είχαν αποφοιτήσει ήδη και είχαν εκπαιδευτεί στη μέθοδο αυτή.

Στη πρώτη αυτή μορφή ταχύρυθμης επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης ο εκπαιδευτικός κόσμος, ανεξάρτητα από ηλικία, προσήλθε με μεγάλη προθυμία. Παιδαγωγικά συνέδρια οργάνωναν επίσης οι διάφορες διδασκαλικές οργανώσεις όπως η Ένωσις Διδασκάλων Αττικής από το 1877.

Με το νόμο ΓΠΜΘ' του 1895 υποχρεώνονται οι επιθεωρητές των Δημοτικών σχολείων, να συγκαλούν μια φορά το χρόνο κατά τη διάρκεια των διακοπών τους δασκάλους της περιφέρειάς τους για συζήτηση πάνω σε διάφορα μεθοδολογικά ή εκπαιδευτικά θέματα και γενικά για οτιδήποτε θέμα σχετικό με το διδακτικό – παιδαγωγικό έργο.

Η πρώτη συστηματική προσπάθεια για μετεκπαίδευση στο εξωτερικό ξεκινά με ιδιωτική πρωτοβουλία. Ο σύλλογος « Προς διάδοσιν των Ελληνικών γραμμάτων» αποστέλλει ύστερα από διαγωνισμό το 1871 τρεις επιφανείς παιδαγωγούς. Το παράδειγμα της αποστολής υποτρόφων στο εξωτερικό από το σύλλογο « Προς διάδοσιν των Ελληνικών γραμμάτων», ακολούθησε και το κράτος. Με το διάταγμα 22-11-1883 ορίστηκε η αποστολή για σπουδές σε Πανεπιστήμια της Ευρώπης, τριών υποτρόφων για τα Παιδαγωγικά, ένας για τα Μαθηματικά και τις Φυσικές επιστήμες και δύο για τα Τεχνικά μαθήματα. Ο πρώτος διαγωνισμός στον οποίο έλαβαν μέρος οι πτυχιούχοι

Πανεπιστήμιων, διενεργήθηκε στις 28-12-1883 ενώπιον ειδικής επιτροπής. Παρόμοιοι διαγωνισμοί διενεργήθηκαν το 1884 και το 1901.

Μια άλλη πρόταση συμπληρωματικής μόρφωσης των δασκάλων ήταν εκείνη για την αγροτική μετεκπαίδευση το 1846, η οποία, επίσης, φαίνεται να μην είχε συνέχεια.

Η πρώτη οργανωμένη επιμόρφωση δασκάλων-διδασκαλισσών στο νεοελληνικό κράτος

Στην πορεία της εξέλιξης της ελληνικής εκπαίδευσης, η πρώτη, ευρείας κλίμακας, οργανωμένη επιμόρφωση δασκάλων και διδασκαλισσών συνδέθηκε με την πρώτη σημαντική εκπαιδευτική αλλαγή που επιχείρησε η πολιτεία και που αφορούσε τη μέθοδο διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, στα τέλη του 19ου αιώνα. Πρόκειται για τη θεωρητική διδασκαλία και την πρακτική άσκηση όλων των δασκάλων-διδασκαλισσών σε μια νέα διδακτική μέθοδο, τη συνδιδασκτική, η οποία αντικατέστησε την παλαιότερη μέθοδο διδασκαλίας, την αλληλοδιδασκτική.

Τη διετία 1878-1880, πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες σημαντικές αλλαγές στην ελληνική πρωτοβάθμια εκπαίδευση από τη σύσταση των σχολικών θεσμών στην Ελλάδα, την περίοδο των Βαυαρών. Η πρώτη αλλαγή αναφερόταν στην αντικατάσταση της διδακτικής μεθόδου και η δεύτερη, άρρηκτα δεμένη με τη πρώτη, στον τρόπο κατάρτισης των δασκάλων.

Για την ολοκλήρωση της αλλαγής, δημιουργήθηκε η ανάγκη αναλυτικού και ωρολογίου προγράμματος μαθημάτων. Την ανάγκη αυτή ήρθε να καλύψει ο επιθεωρητής των δημοτικών σχολείων Δημήτριος Πετρίδης, με την έκδοση οδηγιών προς τους δασκάλους, οι οποίες στην πραγματικότητα ήταν το πρώτο αναλυτικό πρόγραμμα του τετραταξίου δημοτικού σχολείου κατά τη συνδιδασκτική μέθοδο.

Επειδή, όμως, τόσο οι δάσκαλοι, απόφοιτοι του πριν από το 1864 λειτουργούντος διδασκαλείου, όσο και οι δάσκαλοι των επιτροπών είχαν εξεταστεί στη γνώση και την ικανότητα χρήσης του Οδηγού της Αλληλοδιδασκτικής Μεθόδου, τον οποίο είχαν ως βασικό εγχειρίδιο για την εργασία τους στο σχολείο, δε γνώριζαν τον τρόπο διδασκαλίας σύμφωνα με τη συνδιδασκτική μέθοδο, δημιουργήθηκε, για πρώτη φορά, η ανάγκη μιας ευρείας μορφής επιμόρφωσης, της επιμόρφωσης των δασκάλων-διδασκαλιστών στη νέα διδακτική μέθοδο.

Κρίθηκε, λοιπόν, απαραίτητο οι δάσκαλοι των παραπάνω κατηγοριών να γνωρίσουν τη νέα μέθοδο σε πρότυπα σχολεία ή στα κεντρικά σχολεία, στις έδρες των νομών ή των επαρχιών.

Η απόφαση για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών λήφθηκε στα 1881, αλλά δεν κατορθώθηκε να πραγματοποιηθεί παρά μόνο το θέρος του 1884, όταν όλοι οι δάσκαλοι του δημοτικού σχολείου κλήθηκαν, κατά περιφέρειες και ονομαστικά, να συμμετέχουν υποχρεωτικά σε σεμινάρια θεωρητικής ενημέρωσης και πρακτικής άσκησης στη νέα μέθοδο, για έξι εβδομάδες.

Σύμφωνα με το διάταγμα του 1881 η άσκηση οριζόταν υποχρεωτική και εξαιρούσε, μόνο τους πρωτοβάθμιους δασκάλους-πτυχιούχους του παλαιού Διδασκαλείου και τους αποφοίτους των νέων Διδασκαλείων.

Η υποχρεωτικότητα της επιμόρφωσης στηρίχθηκε στα άρθρα 71 και 72 του νόμου «Περί δημοτικών σχολείων» του 1834, τα οποία πρόβλεπαν επανεξέταση των δασκάλων από τον επιθεωρητή³, ενώ η μη προσέλευση επέσυρε πειθαρχική τιμωρία και πρόσκληση για υποχρεωτική εξέταση, σύμφωνα με τον ίδιο νόμο. Η εποπτεία της επιμόρφωσης ανατέθηκε σε επιθεωρητές διοριζόμενους με υπουργική απόφαση, εφόσον ήταν:

1. Οι πρωτοβάθμιοι δάσκαλοι, απόφοιτοι των νέων διδασκαλείων,

³ Νόμος 6/18 Φεβρουαρίου 1834, «Περί δημοτικών σχολείων», ΦΕΚ αριθμ. 11.3/15 Μαρτίου 1834, άρθρα 71 και 72.

εργασθέντες για μια διετία είτε σε πρότυπα σχολεία είτε σε σχολεία των εδρών των νομών.

2. Καθηγητές των παιδαγωγικών στα διδασκαλεία.

3. Οι σπουδάσαντες στη Γερμανία ή την Ελβετία τα παιδαγωγικά και ασκηθέντες στα διδασκαλεία.

Η πρόσκληση για την επιμόρφωση και ο ορισμός του τόπου θα γινόταν από τον Υπουργό 15 ημέρες πριν από την έναρξη της.

Οι εν ενεργεία ασκούμενοι εκπαιδευτικοί λάβαιναν κανονικά το μισθό τους και αναπληρώνονταν κατά το διάστημα της απουσίας τους⁴.

Η άσκηση των δασκάλων στη νέα μέθοδο, ωστόσο, δεν έγινε ούτε τον ίδιο χρόνο ούτε στα αμέσως επόμενα χρόνια. Την περίοδο αυτή ήταν δύσκολο να βρεθούν και οι επιμορφωτές ακόμη, γνώστες της νέας μεθόδου, ενώ, το 1881 μόλις θα είχε αποφοιτήσει η πρώτη σειρά δασκάλων από το νέο Διδασκαλείο.

Μέχρι το 1884, το διάταγμα δεν τέθηκε σε εφαρμογή, αφού τη χρονιά αυτή εκδόθηκε δεύτερο, το οποίο όριζε, εκτός των προηγούμενων, και την άσκηση των διδασκαλισσών. Όριζε, επίσης, τις δυνατότητες να ασκηθούν δάσκαλοι σε άλλο κέντρο από αυτό που τους είχε ορισθεί, την υποβολή αιτήσεων όσων επιθυμούσαν να κληθούν για άσκηση και μια σειρά λεπτομερειών για τον τρόπο άσκησης⁵.

Η επαναδιατύπωση της απόφασης και η εφαρμογή της, τελικά, λίγα χρόνια μετά, ώστε να ασκηθούν όλοι οι εκπαιδευτικοί, δεν πρέπει να είναι άσχετη με την ευρείας έκτασης επιθεώρηση των έκτακτων επιθεωρητών που έγινε το 1883. Οι εκθέσεις των έκτακτων επιθεωρητών για την κατάσταση

⁴ Β.Δ. 16 Μαρτίου 1881. «Περί ασκήσεως και εξετάσεως των δημοδιδασκάλων». ΦΕΚ αριθμ. 32,27 Μαρτίου 1881. Τεκμ. αριθμ. 1 στην παρούσα εργασία

⁵ Β.Δ. 11 Μαΐου 1884. «Περί ασκήσεως δημοδιδασκάλων αμφοτέρων των φύλων». ΦΕΚ αριθμ. 190, 12 Μαΐου 1884. Τεκμ. αριθμ. 3.

των σχολείων, τον τρόπο διδασκαλίας και το επίπεδο των εκπαιδευτικών ήταν πραγματικός καταπέλτης. Μετά την έκδοση του διατάγματος του 1884 κλήθηκαν, στο επόμενο διάστημα, με εγκυκλίους, είτε κατά περιφέρειες είτε ονομαστικά, εκπαιδευτικοί να ασκηθούν στη νέα μέθοδο.

Η πρώτη εγκύκλιος εκδόθηκε την ίδια ημέρα που εκδόθηκε το Διάταγμα (11 Μαΐου 1884) και καλούσε στην άσκηση όλες τις εκπαιδευτικούς της επαρχίας Αττικής. Η άσκηση θα λάβαινε χώρα στη δεύτερη δημοτική σχολή θηλέων και θα διαρκούσε από τις 20 Μαΐου μέχρι τις 7 Ιουλίου. Επιθεωρητής των ασκήσεων οριζόταν ο Χρήστος Παπαδόπουλος, καθηγητής της Φιλοσοφίας και της Παιδαγωγικής στο πανεπιστήμιο, και εκπαιδευτής ο πρωτοβάθμιος δάσκαλος, Αριστείδης Χαροκόπος. Το καλοκαίρι του 1884 ασκήθηκε η συντριπτική πλειοψηφία των δασκάλων και διδασκαλισσών στη νέα διδακτική μέθοδο.

Την επομένη (12 Μαΐου 1884) υπογράφηκε παρόμοια εγκύκλιος που όριζε την άσκηση εκπαιδευτικών σε οκτώ κέντρα. Εκπαιδευτές ορίστηκαν πρωτοβάθμιοι δάσκαλοι, και επιθεωρητές των ασκήσεων διευθυντές και καθηγητές Διδασκαλείων και καθηγητές Γυμνασίων.

Μια δεύτερη Υπουργική απόφαση στις 19 Ιουνίου 1884, καθόριζε 12, ακόμη, κέντρα ασκήσεων σε όλη τη χώρα με αντίστοιχο αριθμό εκπαιδευτών και επιθεωρητών. Με νεότερο διάταγμα, στις 30 Ιουνίου, δόθηκε παράταση μέχρι 20 Ιουλίου για την υποβολή αιτήσεων των επιθυμούντων να ασκηθούν.

Τέλος με υπουργική απόφαση, κλήθηκαν ονομαστικά να φοιτήσουν σε συγκεκριμένα κέντρα άσκησης στην πόλη των Αθηνών, εκπαιδευτικοί που είχαν ζητήσει με αίτηση τους να φοιτήσουν σ' αυτά.

Η πρώτη λοιπόν επιμόρφωση των δασκάλων και των διδασκαλισσών στο νεοελληνικό κράτος ήταν ταχύρρυθμη - ολοκληρώθηκε στο διάστημα ενός περίπου εξαμήνου- είχε συγκεκριμένο στόχο - την εκμάθηση μιας νέας διδακτικής μεθόδου- και βέβαια, ήταν συνδεδεμένη με τη σχετική αλλαγή που είχε επιφέρει η πολιτεία στον τρόπο εργασίας στο σχολείο.

Οι προβλέψεις των νομοσχεδίων Τσιριμώκου (1913) για τη μετεκπαίδευση και την επιμόρφωση των δασκάλων-διδασκαλισσών

Στη γενική έκθεση των νομοσχεδίων Τσιριμώκου (1913)⁶ με τα οποία επιχειρείται η αναδιοργάνωση των σχολικών θεσμών, ο εκσυγχρονισμός και η βελτίωση της αποδοτικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, δηλώνεται ότι οι πλείστοι των εκ του διδασκαλείου αποφοιτήσαντων δημοδιδασκάλων και υπό έποψιν γνώσεων και υπό έποψιν ηθολπαστικής επιβολής πρέπει να ενισχυθώσι πολύ για να ανταποκριθώσιν εις τας απαιτήσεις του νέου δημοτικού σχολείου”⁷.

Στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου για τη δημοτική εκπαίδευση γίνεται συστηματική αναφορά τόσο στην κατάρτιση όσο και στην επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού. Τα μέτρα τα οποία προβλέπονται για τη συμπληρωματική μόρφωση, δηλαδή την επιμόρφωση των δασκάλων και των διδασκαλισσών, είναι δυο ειδών: α) η μετεκπαίδευση δασκάλων στο εξωτερικό και β) η σεμιναριακού τύπου συμπληρωματική μόρφωση των δασκάλων

α) Η αποστολή μέχρι 30 δασκάλων η διδασκαλισσών στην Ευρώπη για δυο χρόνια με εκπαιδευτική άδεια και με πλήρεις αποδοχές, άλλων τόσων χωρίς αποδοχές και δέκα υποτροπών του κράτους, κατόπιν διαγωνισμού, για σπουδές στα παιδαγωγικά μαθήματα, στα μαθήματα χειροτεχνίας κ.λπ.

β) Για τη συμπληρωματική μόρφωση όλων των δασκάλων και υποδιδασκάλων, ο υπουργός μπορεί, μετά από γνωμοδότηση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, να αποφασίζει κάθε χρόνο την οργάνωση σειράς μαθημάτων, πρακτικών ασκήσεων και διαλέξεων στην Αθηνά και στις

⁶ Είναι γνωστό ότι η εισηγητική έκθεση και στα νομοσχέδια Τσιριμώτου είναι έργο του τότε γενικού γραμματέα του Υπουργείου Δ. Γαληνού.

⁷ Μπουζάκης Σ. Εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα, τόμος Α': Μεταρρυθμιστικές προσπάθειες 1913-1929 Εκδόσεις Gutenberg. Παιδαγωγική σειρά. Αθήνα 1994, σελ. 88.

επαρχίες. Η φοίτηση των καλούμενων δασκάλων ορίζεται υποχρεωτική και χορηγούνται στους μετέχοντες οδοιπορικά έξοδα. Η διάρκεια των μαθημάτων μπορεί να φτάσει μέχρι τους τρεις μήνες⁸.

Τα μέτρα αυτά μαζί με την έκδοση οδηγών και βοηθητικών βιβλίων για τους δασκάλους, την έκδοση και διανομή επιστημονικών παιδαγωγικών συγγραμμάτων και περιοδικού και τη σύσταση σχολικών βιβλιοθηκών, θα αναδείκνυναν ικανούς τους δασκάλους να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του νέου δημοτικού σχολείου, το οποίο επιχειρούσαν να διαμορφώσουν τα νομοσχέδια της κυβέρνησης Βενιζέλου.

Τα νομοσχέδια, βεβαία, δεν ψηφίστηκαν, ενώ ορισμένα από τα μέτρα εφαρμόστηκαν αργότερα και ορισμένα καθόλου. Το ελληνικό κράτος έδωσε βαρύτητα στη μετεκπαίδευση των δασκάλων σε ειδικά αντικείμενα, όπως γυμναστική, ιερατικά, τεχνικά, γεωργικά ή στη μετεκπαίδευση για παραγωγή στελεχών, δηλαδή, πάντα για την ανάληψη από τους δασκάλους ενός νέου ρολού στην εκπαίδευση κι όχι στη συστηματική και συνεχή επιμόρφωση όλων των εργαζομένων στις σχολικές τάξεις εκπαιδευτικών⁹.

Τη μάζα των εκπαιδευτικών την άφησε με τη βασική κατάρτιση ή την ελαχίστη βοήθεια που μπορούσαν να προσφέρουν τα στελέχη της εκπαίδευσης, όπως οι επιθεωρητές ή οι σχολικοί σύμβουλοι.

Μετά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στη συνδιδασκτική μέθοδο (1884) και για πολύ μεγάλη χρονική περίοδο, η επιμόρφωση, ως ενημέρωση στις εξελίξεις των επιστημών της αγωγής ή ως βελτίωση της διδακτικής και παιδαγωγικής ικανότητας των εκπαιδευτικών στο σύνολο τους, ανατέθηκε, σε ετήσια συνεδριακή μορφή, στα πρόσωπα που ασκούσαν εποπτεία, καθοδήγηση και αξιολόγηση των εκπαιδευτικών, δηλαδή, στους επιθεωρητές.

⁸ ΟΠ, σελ. 132-133

⁹ Κ. Ανθόπουλος, Σ. Μποζάκης, Χ. Τσίκας, Η επιμόρφωση και η μετεκπαίδευση των Δασκάλων. Διδασκουσών και των νηπιαγωγών στο νεοελληνικό κράτος, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα 2004, σελ 21.

Σύμφωνα με το νόμο ΒΤΜΘ «Περί στοιχειώδους η δημοτικής εκπαίδευσεως» (3 Σεπτεμβρίου 1895), ο επιθεωρητής μπορούσε να συγκαλεί ετήσια συνέδρια των εκπαιδευτικών της περιφέρειας του με προδιατυπωμένα θέματα γύρω από την Παιδαγωγική, τη Διδακτική Μεθοδολογία.

Η διάταξη για τον επιμορφωτικό ρόλο των επιθεωρητών επαναλαμβάνεται με ελάχιστες διαφοροποιήσεις και στις επόμενες νομοθετικές ρυθμίσεις που αναφέρονται στα καθήκοντα τους.

Σύμφωνα με τους νόμους 240 του 1914 και 2145 του 1920, ο επιθεωρητής προνοεί για τη συμπληρωματική μόρφωση των εκπαιδευτικών μέσω μιας σειράς μαθημάτων και συνεδρίων κανονιζόμενων με Βασιλικό Διάταγμα.

Το 1920 το εκπαιδευτικό συμβούλιο συζήτησε θέματα μετεκπαίδευσης των δασκάλων που θα αναλάμβαναν α) διευθυντές στα πολυτάξια σχολεία των πόλεων, β) βοηθοί επιθεωρητές και γ) επιθεωρητές. Πρόκειται για ειδική μετεκπαίδευση όπως τη χαρακτήριζε ο Δ. Γληνός¹⁰.

Ο νόμος 2145, μάλιστα, πρόβλεπε, για τη συμπληρωματική μόρφωση των δασκάλων, τη δυνατότητα του Υπουργού να οργανώνει, έπειτα από γνωμοδότηση του Εκπαιδευτικού Συμβουλίου, κατ' έτος τρίμηνα σεμινάρια στην Αθήνα ή σε επαρχιακές πόλεις, τα οποία περιλάμβαναν σειρά μαθημάτων, πρακτικές ασκήσεις και διαλέξεις¹¹.

Ωστόσο, δεν υπάρχουν τεκμήρια που να βεβαιώνουν ότι οργανώθηκαν και λειτούργησαν τέτοια σεμινάρια.

Το Β.Δ. της 16ης Απριλίου 1915, που αναφέρεται στα έργα των διευθυντών, των επιθεωρητών και των ιατρών των σχολείων, αναθέτει τις

¹⁰ ΓΛΗΝΟΣ Δ. «Η μετεκπαίδευση των δημοδιδασκάλων στο Πανεπιστήμιο», περ. Εργασία τεύχος 6^ο, σελ. 121

¹¹ Νόμος 2145. 19 Μαρτίου 1920. «Περί αποδοχών, αδειών και συντάξεως του προσωπικού των σχολείων της δημοτικής εκπαίδευσεως». ΦΕΚ αριθμ. 69. τευχ. Α. 20 Μαρτίου 1920. Τεκμ. αριθμ. 38.

τελικές αποφάσεις για τις επιμορφωτικές δραστηριότητες στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο και αναφέρεται λεπτομερειακά στις σχετικές δραστηριότητες του επιθεωρητή: Ο επιθεωρητής εξακριβώνει αν οι δάσκαλοι μελετούν το δελτίο και την εκπαιδευτική βιβλιοθήκη που εκδίδονται από το Υπουργείο Παιδείας, αν τα φυλάσσουν επιμελώς και αν φροντίζουν για την παραπέρα μόρφωση τους καταρτίζοντας αξιόλογη επιστημονική και παιδαγωγική βιβλιοθήκη.

Προνοεί για τη συμπληρωματική μόρφωση των εκπαιδευτικών της περιφέρειας του με σειρά μαθημάτων σε διάφορους κλάδους της παιδαγωγικής, στις βοηθητικές επιστήμες, ιδίως, στο υλικό των τεχνικών μαθημάτων, και με υποδειγματικές διδασκαλίες και συνεδριάσεις στις οποίες συζητούνται διάφορα ζητήματα αγωγής και παίρνονται αποφάσεις για τη βελτίωση της εργασίας στα σχολεία της περιφέρειας.

Οι υποδειγματικές διδασκαλίες και τα συνέδρια γίνονται κατά την περίοδο των διακοπών. Ο επιθεωρητής υποβάλλει τον Ιανουάριο στο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο πρόγραμμα της σειράς των μαθημάτων και των θεμάτων του συνεδρίου (αναφέρεται ο χρόνος, η έδρα, η διάρκεια αυτών, η τάξη των δασκάλων). Προκειμένου περί των μαθημάτων αναθέτει τη διδασκαλία τους σε ειδικά πρόσωπα της εκλογής του Συμβουλίου.

Το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει τη συνδιδασκαλία πολλών εκπαιδευτικών διαφόρων περιφερειών κατά τις θερινές διακοπές.

Η λειτουργία των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων, παρά την υποχρεωτικότητα τους, μάλλον ατόνησε στο επόμενο διάστημα, εφόσον η πολιτεία δεν πρόβλεπε την καταβολή εξόδων μετακίνησης και διαμονής των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών.

Με τη νομοθεσία του 1929 φαίνεται να υπάρχει απόφαση συστηματικής εφαρμογής τέτοιων επιμορφωτικών δραστηριοτήτων. Στην εισηγητική έκθεση του νόμου 4379 αναφέρεται ότι, αφού τα πάντα γύρω από τον εκπαιδευτικό διαρκώς μεταβάλλονται, η στάθμη του πολιτισμού και της κοινωνίας, η ψυχολογία της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, οι κρατούσες επιστημονικές

αντιλήψεις και θεωρίες, οι εφαρμοζόμενες μέθοδοι και τρόποι διδασκαλίας και αγωγής, γενικώς οι συνθήκες και οι όροι της όλης ζωής, πώς είναι δυνατόν η μόρφωση του προσωπικού να παραμένει στάσιμη; Η μόρφωση του προσωπικού δεν είναι κάτι πάγιο και αμετάβλητο και έχει ανάγκη συνεχούς συμπλήρωσης, ανανέωσης, εξέλιξης και εκσυγχρονισμού, για να μπορεί να ανταποκρίνεται στις συνεχώς μεταβαλλόμενες καταστάσεις. Έτσι ανάμεσα σε άλλα είδη επιμόρφωσης ή μετεκπαίδευσης προβλέπει και την οργάνωση των ετήσιων σεμιναρίων κατά τις θερινές διακοπές με την καταβολή, όμως, στους συμμετέχοντες των σχετικών δαπανών.¹²

Οι θέσεις αυτές που παρουσιάζονται στην εισηγητική έκθεση συμπεριλαμβάνονται στο νόμο 4379. Το άρθρο 15 του νόμου «Περί στοιχειώδους εκπαίδευσης» (20 Αυγούστου 1929) ορίζει τη σύγκληση γενικών και τοπικών συνεδρών.

Τα γενικά συνέδρια συγκαλούνται στην έδρα της επιθεώρησης, μετά τη λήξη των εργασιών των σχολείων, προς συζήτηση θεμάτων σχετιζομένων με το έργο αυτών. Τα συζητητέα θέματα ορίζονται και κοινοποιούνται στους εκπαιδευτικούς από τον τέλους του α' εξαμήνου του σχολικού έτους.

Εκτός από τα γενικά συνέδρια, δύναται ο επιθεωρητής να καλεί τμήμα των δασκάλων σε τοπικά ολιγοήμερα συνέδρια, εφόσον το κρίνει αναγκαίο.

Τα γενικά συνέδρια πρέπει να είχαν αρκετή διάδοση και εφαρμογή, αν κρίνει κανείς από τις δημοσιεύσεις και ανακοινώσεις στον ημερήσιο τοπικό και, κυρίως, στον περιοδικό παιδαγωγικό και εκπαιδευτικό Τύπο.

Η θεματολογία αναφέρεται, κυρίως, στις διδακτικές μεθόδους. Σε κάποιο κεντρικό σχολείο, ο ίδιος ο επιθεωρητής αναλαμβάνει να διδάξει ένα ή δύο μαθήματα και ακολουθεί συζήτηση για τη θεωρητική και την

¹² Γενική εισηγητική έκθεση επί των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων, εν Αθήναις 2 Απριλίου 1929, ο επί της παιδείας και θρησκευμάτων Υπουργός βουλευτής Ηλείας Κ.Β.Γούτικας, βλ. Τεκμ. Αριθμ.67.

επιστημονική θεμελίωση της διδασκαλίας¹³.

Η ρύθμιση αυτή, δηλαδή, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από τους επιθεωρητές, οι οποίοι ήταν διοικητικοί και εποπτικοί προϊστάμενοι των εκπαιδευτικών, εξασφάλιζε, παράλληλα με τον κρατικό έλεγχο της εκπαίδευσης, και τον έλεγχο της παρεχόμενης επιμόρφωσης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ήταν άρρηκτα δεμένη με την εκπαιδευτική πολιτική του κράτους.

Για ορισμένη περίοδο, οι σχολικοί σύμβουλοι ουσιαστικά αναλάμβαναν, μαζί με τους προϊσταμένους των διευθύνσεων των νομών, την εισαγωγική επιμόρφωση των νεοδιοριζομένων εκπαιδευτικών, με ενημερωτικές συναντήσεις που διαρκούσαν πέντε ημέρες¹⁴.

Η μείζονος διάρκειας μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών

α) Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο Πανεπιστήμιο, 1922-1964

Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο πανεπιστήμιο ήταν η μορφή μετεκπαίδευσης που ίσχυσε περισσότερο διάστημα από οποιαδήποτε άλλη μορφή μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης των δασκάλων στη νεοελληνική εκπαιδευτική ιστορία και αποτέλεσε τον κυριότερο, μέχρι το μοναδικό, δρόμο παραγωγής εκπαιδευτικών στελεχών.

Αναφορά στη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο πανεπιστήμιο

¹³ Νόμος 4397 20 Αυγούστου 1929 «Περί στοιχειώδους εκπαίδευσως», Φ.Ε.Κ. αριθμ.309, τευχ. Α, 24 Αυγούστου 1929, τεκμ. αριθμ .68.

¹⁴ Βλ. Υ.Α. αριθμ. 556/844 1/8 Ιουλίου 1998, «ενημέρωση δασκάλων και νηπιαγωγών που θα διοριστούν το 1988», Τεκμ. Αριθμ. 232.

γίνεται, για πρώτη φορά το 1920. Το Εκπαιδευτικό Συμβούλιο στις συζητήσεις για τη μετεκπαίδευση των αναφέρεται στην ανάγκη να μετεκπαιδευτούν οι διευθυντές των σχολείων, οι επιθεωρητές και οι βοηθοί επιθεωρητές.

Σχετικά με το θέμα, καταρτίστηκαν δύο νομοσχέδια: Το πρώτο πρόβλεπε τη σύσταση παιδαγωγικού σχολείου στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου και το δεύτερο τη σύσταση αυτόνομου Παιδαγωγικού Σχολείου¹⁵.

Από τα δύο νομοσχέδια υιοθετήθηκε το δεύτερο, αλλά δεν υποβλήθηκε στη Βουλή λόγω της κυβερνητικής αλλαγής που επήλθε με τις εκλογές της 1ης Νοεμβρίου 1920.

Η θεσμοθέτηση, λοιπόν, της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στο πανεπιστήμιο συνδέθηκε από την αρχή με την παραγωγή στελεχών για την αντίστοιχη βαθμίδα εκπαίδευσης. Στην πραγματικότητα, η μετεκπαίδευση στο πανεπιστήμιο και, αργότερα, στο Μαράσλειο Διδασκαλείο ήταν ο κύριος δρόμος για την κατάληψη θέσης επιθεωρητή δημοτικών σχολείων μέχρι την κατάργηση του θεσμού¹⁶.

Την ίδια χρονιά (1922), εκδόθηκαν δύο, ακόμη, διατάγματα που ρύθμιζαν ζητήματα της φοίτησης των δασκάλων στο πανεπιστήμιο. Το πρώτο κανόνιζε τον αριθμό και τις προϋποθέσεις χορήγησης των άνευ και μετ' αποδοχών εκπαιδευτικών αδειών. Το δεύτερο διάταγμα που εκδόθηκε την ίδια χρονιά καθόριζε τα του διευθυντή του τμήματος μετεκπαίδευσης, τα

¹⁵ Γληνός Δ., «η μετεκπαίδευση των δημοδασκάλων στο Πανεπιστήμιο», περ. εργασία τευχ. 6.

¹⁶ Το ποσοστό των μετεκπαιδευόμενων στο Πανεπιστήμιο που έλαβαν εποπτικές θέσεις στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση φτάνει στο 40%, βλ. η εν τω Πανεπιστήμιο Αθηνών μετεκπαίδευσης των δημοδασκάλων (1922-1964), ομαδική εργασία των σπουδαστών του Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης του Π.Τ.Δ.Ε.-Α.Π.Θ. Δημήτρης Γληνός με εισαγωγή και επίμετρο Αποστόλη Ανδρέου, Εκδόσεις Ζήση, Θεσσαλονίκη 1999.

διδασκόμενα μαθήματα και τις εξετάσεις των μετεκπαιδευομένων.

Είναι φανερό ότι η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο πανεπιστήμιο σχετιζόταν από την αρχή με την παραγωγή στελεχών, τα οποία σαφώς θα ελέγχουν την εκπαίδευση.

Τα μαθήματα θα διεξάγονταν όχι μόνο στο πανεπιστήμιο, αλλά και σε άλλα ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα, όπως στο Τεχνικό Διδασκαλείο, στο Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης κ.λπ.. η δε διδασκαλία θα ανατίθετο και σε πρόσωπα εκτός του πανεπιστημίου ή των ανωτέρων σχολών, όπως σε εκπαιδευτικούς συμβούλους.

Φαίνεται πως ορισμένοι μετεκπαιδευόμενοι εγγράφονταν κατά τη διάρκεια των σπουδών τους σε κάποια σχολή του πανεπιστημίου ως κανονικοί φοιτητές . Τις περιπτώσεις αυτές ήρθε να αντιμετωπίσει ο νόμος 4037 οποίος εκδόθηκε το 1929. Ο 4037 απαγόρευε την εγγραφή μετεκπαιδευομένων στο πανεπιστήμιο κατά τη διάρκεια της μετεκπαίδευσης και υποχρέωνε τους αποφοίτους της μετεκπαίδευσης σε πενταετή, τουλάχιστον, υπηρεσία είτε σε θέση εκπαιδευτικού είτε σε θέση επιθεωρητή¹⁷.

Αναφορά στη μετεκπαίδευση των δασκάλων στο πανεπιστήμιο γίνεται και στην εισηγητική έκθεση των εκπαιδευτικών νομοσχεδίων του 1929. Στο κείμενο της έκθεσης αναγνωρίζεται η ορθότητα του μέτρου της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στο πανεπιστήμιο, αλλά θεωρείται ότι πρέπει να γίνουν κατάλληλες συμπληρώσεις, ώστε να γίνεται πρόξενος αγαθού παρά κακού.

Το 1932, με διάταγμα προβλέπεται η υποβολή συμπληρωματικών δικαιολογητικών για τη συμμετοχή στο διαγωνισμό εισαγωγής στη μετεκπαίδευση, το Δεκέμβριο του 1936 ένα νέο Β.Δ. αυξάνει τα διδασκόμενα μαθήματα στη μετεκπαίδευση¹⁸.

¹⁷ Ν.4037,5 Μαρτίου 1929, «Περί μετεκπαίδευσης των δημοδασκάλων εν τω Πανεπιστήμιω», Φ.Ε.Κ. αριθμ. 89, 7 Μαρτίου, τεύχος Α αρθρ.1, τεκμ. αριθμ.66.

¹⁸ Δ. 9 Μαΐου 1932 , «Περί αντικαταστάσεως παραγράφων, περί χορηγήσεως διετούς εκπαιδευτικής αδείας εις πτυχιούχους Διδασκαλείων», Φ.Ε.Κ. αριθμ. 154,

Στη μεταπολεμική Ελλάδα και στο πλαίσιο των αντιλήψεων ενός κράτους που βασίζει την ύπαρξη του στη μονοδιάστατη αντίληψη μιας θεωρητικής παιδείας και των κλασσικών γραμμάτων, δεν μπορούσε να αλλάξει τίποτε ουσιαστικό για τη μετεκπαίδευση των δασκάλων. Η μετεκπαίδευση συνεχίζει να έχει κύριο στόχο την παραγωγή στελεχών. Ο τρόπος και ο φορέας παραμένουν ίδια.

β) Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών με την ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, 1965-1967

Είναι αυτονόητο ότι μια επιχειρούμενη αλλαγή, και μάλιστα ευρείας κλίμακας, δεν είναι δυνατόν να μη συμπεριλάβει την κατάρτιση ή την επιμόρφωση και τη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών, εφόσον αυτοί είναι οι φορείς της υλοποίησης της.

Το 1964, επιχειρείται η πρώτη μεγάλη αλλαγή στην ελληνική εκπαίδευση. Στις αλλαγές, που επιχείρησε η Ένωση Κέντρων στους εκπαιδευτικούς θεσμούς, συμπεριέλαβε και τα ζητήματα μόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Το πρώτο μέτρο της κυβέρνησης της Ένωσης Κέντρων (1964), όσον αφορά τη μετεκπαίδευση, ήταν η χορήγηση ειδικού επιδόματος -500 δρχ. μηνιαίως- τόσο στους μετεκπαιδευόμενους στο Πανεπιστήμιο Αθηνών όσο και στους μετεκπαιδευόμενους καθηγητές στο Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης¹⁹.

Ένα όμως από τα σημαντικά εκπαιδευτικά μέτρα που πήρε η ίδια

τευχ. Α, 13 Μαΐου 1932, τεκμ. αριθμ. 73.

¹⁹ Β.Δ. 288.19 Μαΐου 1964. «Περί χορηγήσεως ειδικού προσθέτου επιδόματος εις τους μετεκπαιδευόμενους εις τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης διδασκάλους ως και εις τους εν τω Διδασκαλείω Μέσης Εκπαιδεύσεως καθηγητάς». ΦΕΚ αριθμ. 86, 29 Μαΐου 1964, τευχ. Β'. Τεκμ. αριθμ. 86

κυβέρνηση, όπως εκφράστηκαν με το νομοθετικό Διάταγμα 4379, ήταν η σύσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου. Η σύσταση του Π.Ι. επέφερε ριζική αλλαγή στη μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Η μετεκπαίδευση τόσο των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - δηλαδή το Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης και η μετεκπαίδευση των ειδικοτήτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης- όσο και η μετεκπαίδευση των δασκάλου περιήλθαν στην ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όργανο ευέλικτο που μπορούσε να εκφράζει πιο άμεσα τις κυβερνητικές επιλογές..

Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του παραπάνω νόμου, με τη σύσταση του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, όλες οι σχετικές υπηρεσίες και σχολές, όπως το Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης, η Μετεκπαίδευση των Δασκάλων, η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης, η Υπηρεσία Μελετών και το Τμήμα Λαϊκής Επιμόρφωσης, θα συγχωνευθούν στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και θα αποτελέσουν ενιαίο και καλώς συντεταγμένο Οργανισμό αυστηρώς επιστημονικού χαρακτήρα, ο οποίος θα αναλάβει και το υποτυπώδη ασκούμενο ήδη γνωμοδοτικό έργο τον Ανωτάτου Εκπαιδευτικού Συμβουλίου²⁰.

Το τμήμα πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης του Π.Ι. ανέλαβε τη μελέτη των προγραμμάτων επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Εκτός από τη μακράς διάρκειας μετεκπαίδευση, μελετήθηκε και η δυνατότητα ταχύρυθμων προγραμμάτων μετεκπαίδευσης σε διάφορα κέντρα της χώρας, τα οποία, όμως, θα ήταν πάντα υψηλού, πανεπιστημιακού επιπέδου²¹.

Η πολιτική παρεκτροπή του 1965 άλλαξε τους όρους του πολιτικού παιχνιδιού και το Υπουργείο αποφάσισε, το Σεπτέμβριο του 1965, την

²⁰ «Εισηγητική έκθεση του νομοθετικού διατάγματος 4379/1964 'Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής (Στοιχειώδους και Μέσης) εκπαιδεύσεως', Προς την ειδική επιτροπήν του Άρθρου 35 του Συντάγματος, τεκμ. αριθμ. 87

²¹ Σύμφωνα με δηλώσεις του Ε. Παπανούτσου στο Διδασκαλικό Βήμα, βλ. Διδασκαλικό Βήμα τευχ. 562, Μαρτίου 1965.

επανάληψη της μετεκπαίδευσης στο πλαίσιο της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου. Η απόφαση αυτή χαιρετήθηκε, μάλιστα, από τη Διδασκαλική Ομοσπονδία²².

γ) Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης 1967-1972.

Το δικτατορικό καθεστώς, όπως είναι γνωστό, ακύρωσε τη μεταρρύθμιση της Ένωσης Κέντρου σε όλα τα νευραλγικά της σημεία. Μεταξύ αυτών, κατήργησε με τον Α.Ν. 59 και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο²³ και, επομένως, το φορέα της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών.

Στους, ήδη, μετεκπαιδευόμενους, παρατάθηκε η φοίτηση για ένα εξάμηνο, θέλοντας φαίνεται, σ' αυτό το διάστημα, να συμπληρώσει το εξάμηνο καθυστέρησης στην έναρξη των μαθημάτων, αλλά, παράλληλα, να ακυρώσει την επίδραση των παιδαγωγικών αντιλήψεων από τις σπουδές τους στο προηγούμενο διάστημα²⁴.

Ωστόσο, το καθεστώς δεν κατήργησε παντελώς τη μετεκπαίδευση, εφόσον είχε ανάγκη παραγωγής στελεχών, δηλαδή, επιθεωρητών. Στον Α.Ν. 129 αναφέρεται ότι: Η μετεκπαίδευσις των λειτουργών Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδευσεως, αποσκοπούσα γενικώς εις την συμπλήρωσιν και τον εκσυγχρονισμό ν της μορφώσεως αυτών δια των νέων διδαγμάτων και

²² Βλ. Μπουζάκης Σ., Γεώργιος Α. Παπανδρέου 1888-1968, ο πολιτικός της παιδείας, τομ. Β: 1933-1968, Κέντρον Εκπαιδευτικής Έρευνάς, εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα 1999, σ. 81.

²³ Βλ. Α.Ν. 59,24 Ιουνίου 1967, «Περί καταργήσεως του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου». ΦΕΚ αριθμ. 110, 30 Ιουνίου 1967.

²⁴ Α. Ν., 129,19 Σεπτεμβρίου 1967. «Περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Εκπαιδευσεως και άλλων τινών διατάξεων». ΦΕΚ αριθμ. 163.25 Σεπτεμβρίου 1967, άρθρ. 16, έδαφ. Μ. Τεκμ. αριθμ.89.

πορισμάτων της επιστήμης και εις την προπαρασκευήν στελεχών δια τάς όνο βαθμίδας της εκπαιδεύσεως καθορίζεται διετής²⁵.

Με τον ίδιο νόμο, σύστησε το Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαιδεύσεως, αποστολή του οποίου ορίζεται ή διετής μετεκπαίδευσις των λειτουργών της Δημοτικής Εκπαιδεύσεως²⁶.

Το πιο σημαντικό, βέβαια, στη νέα ρύθμιση ήταν -παρά το ότι δεν αναφερόταν ρητά- ότι η μετεκπαίδευση επανερχόταν στην πραγματικότητα στην ευθύνη της Φιλοσοφικής Σχολής.

Κάθε χρόνο σχεδόν εκδίδονταν υπουργικές αποφάσεις που όριζαν τον αριθμό μετεκπαιδευομένων για τα επόμενα δύο έτη, καθόριζαν τις προϋποθέσεις συμμετοχής των υποψηφίων και τις λεπτομέρειες των εξετάσεων εισαγωγής στο Δ.Δ.Ε. Τέτοιες Υ.Α. εκδόθηκαν το 1968, 1969 και 1970.

Για να συμμετέχει κάποιος στις εισιτήριες εξετάσεις έπρεπε να έχει τριετή τουλάχιστον ευδόκιμο υπηρεσία, η οποία από το 1972 γίνεται πενταετής²⁷, να μην έχει τιμωρηθεί πειθαρχικά ή να έχει διαγραφεί η ποινή του, να μην εκκρεμεί σε βάρος του πειθαρχική αγωγή, να είναι μέχρι 40 ετών.

Η αίτηση υποβάλλεται στον επιθεωρητή, ο οποίος αφού ελέγξει τις προϋποθέσεις εισηγείται τις αιτήσεις στο Π.Υ.Σ.Δ.Ε., το οποίο εγκρίνει τη συμμετοχή του υποψηφίου στις εξετάσεις, αφού λάβει υπόψη κυρίως το ήθος και το χαρακτήρα των υποψηφίων.

Το Υπουργείο συγκροτούσε κάθε έτος εξαμελή ή επταμελή επιτροπή για τη διενέργεια των εξετάσεων. Ορισμένα μέλη της επιτροπής αυτής

²⁵ Ο.π.αρθρ.16. εδαφ. 1

²⁶ Ο.π.

²⁷ Υ. Α. αριθμ. 38685.21 Μαρτίου 1972, «Περί προσκλήσεως διδασκάλων προς συμμετοχήν εις διαγωνισμόν μετεκπαιδεύσεως μείζονος διάρκειας εις το Διδασκαλείον Δημοτικής Εκπαιδεύσεως». ΦΕΚ αριθμ. 246, τευχ. Β', 30 Μαρτίου 1972, Τεκμ. αριθμ. 119.

αποτελούσαν υποεπιτροπή για τη διενέργεια εξετάσεων στη Θεσσαλονίκη για τους Βορειοελλαδίτες δασκάλους.

Η διδασκαλία των μαθημάτων γινόταν με ανάθεση, κατά κύριο λόγο, σε πανεπιστημιακούς, αλλά και σε άλλα πρόσωπα που ασκούσαν ανώτερο διοικητικό και εποπτικό έργο, ή ιδιώτες που διέθεταν τα ανάλογα προσόντα, επί αντιμισθία²⁸.

δ) Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή

Στο παραπάνω θεσμικό πλαίσιο, το δικτατορικό καθεστώς εισήγαγε και τη μετεκπαίδευση εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή.

Σκοπός της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή ήταν να καλυφθούν οι ανάγκες των ειδικών σχολείων καθυστερημένων παιδών που θα ιδρύονταν στις έδρες των Παιδαγωγικών Ακαδημιών -και σε άλλες πόλεις.

Το 1972, έπειτα από την έκδοση του Ν.Δ. 1222 και τις αλλαγές που επέφερε στη λειτουργία της μετεκπαίδευσης με τις προβλέψεις για μείζονος και βραχείας διάρκειας μετεκπαίδευση, αποφασίστηκε η λειτουργία τμήματος μετεκπαίδευσης ετήσιας διάρκειας στην Ειδική Αγωγή

Από το 1975, η μετεκπαίδευση στην Ειδική Αγωγή οργανώθηκε σε τακτική μετεκπαίδευση μείζονος -διετούς- διάρκειας κατά το πρότυπο της μετεκπαίδευσης στη Γενική Αγωγή.

Η μετεκπαίδευση εκπαιδευτικών στην Ειδική Αγωγή αποτέλεσε, έκτοτε, κανονικό τμήμα-διετούς φοίτησης-του Μαρασλείου Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης. Το πτυχίο της μετεκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή θεωρούνταν κατά πάντα ισότιμο και ισοδύναμο με το πτυχίο της

²⁸ Υ.Α.αριθμ.148714,10 Νοεμβρίου 1970, «Περί αναθέσεως της διδασκαλίας εις τας Παιδευγωγικάς Ακαδημίας και τα διδασκαλεία Μέσης και Δημοτικής εκπαίδευσεως», Φ.Ε.Κ. αριθμ 850, 26 Νοεμβρίου 1970, τευχ. 'Β, τευχ. αριθμ. 108.

μετεκπαίδευσης μείζονος διάρκειας. Μάλιστα, δόθηκε το δικαίωμα στους φοιτήσαντες στο τμήμα μονοετούς διάρκειας κατά το έτος 1974-75, αλλά και στους απόφοιτους των προηγούμενων ετών να συνεχίσουν τις σπουδές τους στο δεύτερο έτος, κατά τα ακαδημαϊκά έτη 1975-76 και 1976-77²⁹.

ε) Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στο Μαρασλείο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης, 1973-1995

Το 1972 αποτελεί σταθμό στον τρόπο οργάνωσης των σπουδών μείζονος μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Η μετεκπαίδευση στεγάστηκε στους χώρους της πρώην Μαρασλείου Παιδαγωγικής Ακαδημίας, η οποία, όπως και της Θεσσαλονίκης, είχε καταργηθεί από το 1971. και ονομάστηκε Μαρασλείο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης (Μ.Δ.Δ.Ε.).

Το Μ.Δ.Δ.Ε. απέκτησε αυτονομία με ίδια Διεύθυνση και μόνιμο, οργανικά τοποθετημένο προσωπικό.

Ο σκοπός της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών ορίστηκε διττός:

α) Η μετεκπαίδευση του εκπαιδευτικού προσωπικού της Δημοτικής Εκπαίδευσης.

β) Η επιστημονική έρευνα και μελέτη επί θεμάτων ψυχολογίας και παιδαγωγικής για εκπαιδευτικών θεμάτων της Δημοτικής Εκπαιδευσεως και για αναλυτικά προγράμματα, διδακτικών βιβλίων, οργάνων, εποπτικών μέσων μεθόδων διδασκαλίας, οργάνωσης, διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης³⁰.

²⁹ Ν. 227. 21 Νοεμβρίου 1975. «Περί της παρά τω Μαρασλείω Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαιδευσεως μετεκπαιδευσεως εις την ειδικήν αγωγήν και περί επαναμεταβιβάσεως των περιουσιακών στοιχείων των δια του Ν. 156/1975 επανιδρυθεισών Παιδαγωγικών

³⁰ Ο.π., αρθρ.3.

Για να επιτύχει τους ερευνητικούς σκοπούς του στο Διδασκαλείο ιδρύονται:

- α) Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας
- β) Εργαστήριο Πειραματικής Παιδαγωγικής
- γ) Σπουδαστήριο μελετών και εκπαιδευτικού προγραμματισμού
- δ) Σπουδαστήριο σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού
- ε) Πρότυπο Σπουδαστήριο εποπτικών μέσων
- στ) Μουσείο

ζ) Βιβλιοθήκη για χρήση του διδακτικού προσωπικού και των μετεκπαιδευόμενων.

Η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών χωρίστηκε σε δύο τμήματα:

- α) Τμήμα μετεκπαίδευσης μείζονος διάρκειας
- β) Τμήμα ειδικών προγραμμάτων μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας.

Η μετεκπαίδευση στο πρώτο τμήμα αποσκοπούσε στην κατάρτιση στελεχών της εκπαίδευσης και οι σπουδές διαρκούσαν δύο ακαδημαϊκά έτη. Οι σπουδαστές εισέρχονταν στο Διδασκαλείο κατόπιν εισιτηρίων εξετάσεων και εφόσον είχαν συμπληρώσει πενταετή υπηρεσία και ηλικία όχι ανώτερη των 40 ετών.

Την περίοδο αυτή, εκτός από τα τμήματα μετεκπαίδευσης μείζονος διάρκειας δασκάλων, μείζονος διάρκειας νηπιαγωγών και ετήσιας διάρκειας Ειδικής Αγωγής, προβλέφθηκε η λειτουργία μιας σειράς τμημάτων μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας, σε ιδιαίτερες κατηγορίες εκπαιδευτικών ή σε ειδικά αντικείμενα³¹.

Το Μαράσλειο Διδασκαλείο, λοιπόν, γίνεται κέντρο εκπόνησης και εφαρμογής πολλών ειδών μετεκπαίδευσης. Για τούτο, μάλιστα, διέθετε μόνιμο εκπαιδευτικό προσωπικό με πολλές ειδικότητες και διοικητικό

³¹ Υ.Α. αριθμ.Φ. 557.1/178/113984, 7 Δεκεμβρίου 1974, τεκμ. αριθμ.139.

προσωπικό.

Με το νόμο 2327/1995, το Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης εντάχθηκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών, με σκοπό τη μετεκπαίδευση και την εξειδίκευση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Ειδικότερα, το Διδασκαλείο επιδιώκει.

α) Να παρακολουθεί τις εξελίξεις στον τομέα των επιστημών και ειδικότερα των επιστημών της αγωγής και της εκπαιδευτικής τεχνολογίας.

β) Να προάγει την έρευνα, την παραγωγή και τη μετάδοση γνώσεων και εμπειριών που συμβάλλουν στην εκπαιδευτική ανάπτυξη της χώρας.

γ) Να παρέχει τις απαραίτητες πρόσθετες γενικές και ειδικές γνώσεις και δεξιότητες, που εξασφαλίζουν την ελεύθερη και ισότιμη επιστημονική και επαγγελματική σταδιοδρομία των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης³².

Μορφές μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας

Εκτός από τη μετεκπαίδευση μείζονος διάρκειας, η νομοθεσία της περιόδου της δικτατορίας έκανε, συχνά, αναφορά και σε άλλες μορφές μετεκπαίδευσης, που αφορούσαν είτε όλο το προσωπικό - περιοδική μετεκπαίδευση - είτε εκπαιδευτικούς ειδικών κατηγοριών όπως διευθυντές, επιθεωρητές, αποσπασμένους στο εξωτερικό, μουσουλμάνους κ.λπ.

Στο Νομοθετικό Διάταγμα 651, 28 Αυγούστου 1972, το οποίο αναφέρεται στην οργάνωση της Γενικής Εκπαίδευσης και σε όλα τα ζητήματα που αφορούν το εκπαιδευτικό προσωπικό - διορισμοί, μεταθέσεις, αποσπάσεις, αξιολόγηση - γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στη μετεκπαίδευση του.

³² Ν. 2327, 26 Ιουλίου 1995. «Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, ρύθμιση θεμάτων έρευνας παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις». ΦΕΚ αριθμ. 156, τεύχ. Α'. 31 Ιουλίου 1995, άρθρ. 5, Τεκμ. αριθμ. 261.

Σύμφωνα με το άρθρο 46 αυτού του Νομοθετικού Διατάγματος,

1) Το διδακτικόν προσωπικόν Μέσης και Δημοτικής Εκπαιδεύσεως υποβάλλεται περιοδικώς εις μετεκπαίδευσιν, θεωρητικήν και πρακτικήν.

2) Η μετεκπαίδευσις των εκπαιδευτικών διακρίνεται εις ταχύρρυθμον και βραχείας διάρκειας, σκοπούσαν εις την αύξησιν της υπηρεσιακής αποδοτικότητας των εκπαιδευτικών διά της επιμορφώσεως των και εις μείζονος διάρκειας, σκοπούσαν εις την παρασκευήν στελεχών³³.

Τέλος, το Ν. Δ. 1222, 24 Αυγούστου 1972. το οποίο αναφέρεται αποκλειστικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, καθιερώνει τη μείζονος και τη βραχείας διάρκειας μετεκπαίδευση.

Σκοπός της μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας ήταν η βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης και η επαύξηση της υπηρεσιακής αποδοτικότητας του προσωπικού των δημοτικών σχολείων.

Πέντε κατηγορίες μετεκπαίδευσης βραχείας διάρκειας προβλέπονταν:

α) Θεωρητική και πρακτική μετεκπαίδευση, μέχρι ενός εξαμήνου, του υπηρετούντος διδακτικού προσωπικού των δημοτικών σχολείων με σκοπό τη συμπλήρωση και αναπροσαρμογή των γνώσεων, για βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης και επαύξηση της αποδοτικότητας των.

β) Μετεκπαίδευση των στελεχών των δημοτικών σχολείων σε νέες παιδαγωγικές απόψεις και χρήση εποπτικών μέσων και μεθόδων διδασκαλίας, διάρκειας μέχρι ενός εξαμήνου.

γ) Μετεκπαίδευση βραχείας διάρκειας (σεμινάρια) στη χρήση οργάνων Φυσικής και Χημείας και λοιπών εποπτικών μέσων.

δ) Μετεκπαίδευση βραχείας διάρκειας (σεμινάρια) των στελεχών της εκπαίδευσης, διευθυντού, επιθεωρητών, για προετοιμασία στην άσκηση των νέων διοικητικών, κυρίως καθηκόντων.

³³ Ν. Δ. 651, 27 Αυγούστου 1970. «Περί οργανώσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως και διοικήσεως του προσωπικού αυτής». ΦΕΚ αριθμ. 179. τευχ. Α' 29 Αυγούστου 1970. Τεκμ. αριθμ. 102

ε) Μετεκπαίδευση στην Ειδική Αγωγή δασκάλων, μελλόντων να υπηρετήσουν σε ειδικά σχολεία ή ειδικές τάξεις, διάρκειας από ένα εξάμηνο μέχρι ένα έτος³⁴.

Σύμφωνα, λοιπόν, με το παραπάνω νομοθετικό διάταγμα εκδόθηκε, στις 31 Αυγούστου 1973, η υπουργική απόφαση αριθμ. 58332. η οποία καθόριζε επακριβώς τους τύπους επιμόρφωσης, την οργάνωση των επιμορφωτικών σεμιναρίων, τη φοίτηση, τις εξετάσεις, τις ποινές και τα πιστοποιητικά των επιμορφούμενων.

Τα περισσότερα επιμορφωτικά σεμινάρια - ταχύρυθμες ή βραχείας διάρκειας μετεκπαιδεύσεις -, τα οποία και επαναλαμβάνονταν τακτικά, αφορούσαν τους εκπαιδευτικούς που ήταν αποσπασμένοι ή επρόκειτο να αποσπασθούν σε ελληνικά σχολεία του εξωτερικού.

Το πρώτο από αυτά οργανώθηκε το 1971. Σύμφωνα με τη σχετική υπουργική απόφαση, που αναγνωρίζει την ανάγκη επιμόρφωσης των αποσπώμενων στα ελληνικά σχολεία του εξωτερικού εκπαιδευτικών λειτουργούν.

Μάλιστα, και μετά την πτώση της δικτατορίας, τα επιμορφωτικά σεμινάρια για εκπαιδευτικούς που επρόκειτο να αποσπασθούν ή υπηρετούσαν, ήδη, στο εξωτερικό συνεχίστηκαν κανονικά.

Τέλος, η Υ.Α. πρόβλεπε και τη χορήγηση σχετικού πιστοποιητικού, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 6, του Ν.Δ. 1222/1972.

Σχολές Επιμορφώσεως Λειτουργών Δημοτικής Εκπαιδεύσεως (Σ.Ε.Λ.ΔΕ.)

³⁴ Ν.Δ.1222, 24 Αυγούστου 1972, ο.π., αρθρ.5 τεκμ. αριθμ. 122.

Στην ιστορία του νεοελληνικού κράτους, δε συστήθηκαν ειδικές σχολές ή μόνιμα κέντρα για τη γενικότερη παιδαγωγική και επιστημονική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ευρεία κλίμακα, παρά μόνο μετά τη μεταρρύθμιση του 1975-76.

Το πρώτο από τα σημαντικά μεταρρυθμιστικά εκπαιδευτικά μέτρα των μεταπολιτευτικών κυβερνήσεων ήταν η ίδρυση του Κ.Ε.Μ.Ε. (**Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως**), βασικός σκοπός του οποίου ήταν η χάραξη κατευθύνσεων και ο προγραμματισμός της Παιδείας προς προαγωγή του εκπαιδευτικού έργου.

Ωστόσο, μέχρι το 1978, τίποτε δεν έγινε στην πράξη που να αφορούσε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Το 1978 – 1979 ιδρύθηκαν από τη συντηρητική παράταξη οι Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. (**Σχολές Επιμόρφωσης Μέσης Εκπαίδευσης**) και οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. (**Σχολές Επιμόρφωσης Δημοτικής Εκπαίδευσης**), ετήσιας διάρκειας στις οποίες φοίτησαν μέχρι το 1992 15.000 εκπαιδευτικοί. Τα σχολικά έτη 1977 - 1978 έως 1980 – 1981 φοίτησαν στις Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. περίπου 300 εκπαιδευτικοί ετησίως. Το 1982 – 1983 παρατηρήθηκε σημαντική αύξηση των επιμορφούμενων, που σταδιακά έφτασαν το 1991 – 1992 τους 1.000.

Παρόμοια είναι η εξέλιξη του αριθμού των δασκάλων που φοίτησαν στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. Το 1979 – 1980 και το 1980 - 1981 φοίτησαν στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. 234 δάσκαλοι. Το 1982 – 1983 σημειώνεται αύξηση του αριθμού των επιμορφούμενων οι οποίοι το 1991 – 1992 φτάνουν τους 700.

Είναι σαφές ότι η επιβολή της εκπαιδευτικής αστικής μεταρρύθμισης το 1976 – 1977, προώθησε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ως αναγκαία συνιστώσα του εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης. Όμως οι Σχολές Επιμόρφωσης διαφοροποιήθηκαν από τα Διδασκαλεία μόνο ως προς τη διάρκεια της φοίτησης. Τα διδασκόμενα μαθήματα ήταν ακριβώς τα ίδια με υποδιπλασιασμό των ωρών διδασκαλίας τους. Επίσης τα πρώτα χρόνια της

λειτουργίας των Σχολών Επιμόρφωσης, οι επιμορφούμενοι επιλέγονταν με κριτήριο τα χρόνια υπηρεσίας και τη βαθμολογία στις σχετικές εξετάσεις.

Με την ίδρυση της Σχολής Επιμόρφωσης Μέσης Εκπαίδευσης προβλεπόταν η λειτουργία ολιγόμηνων προγραμμάτων επιμόρφωσης για Γυμνασιάρχες και Λυκειάρχες, προγράμματα που δεν λειτούργησαν,

Οι πρώτες Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. συστήθηκαν με το Π.Δ. 255, το οποίο εκδόθηκε το 1979 και, το ίδιο έτος. άρχισαν τη λειτουργία τους. Με τα Π.Δ. 177/83 και 178/83 , 459/1978, 255 και 598/1979, 725/1980, προβλεπόταν η επιμόρφωση στις Σ.Ε.Λ.Μ.Ε σε διάφορες πόλεις της χώρας, διευθυντών σχολικών μονάδων , προϊσταμένων γραφείων και διευθύνσεων εκπαίδευσης και Σχολικών Συμβούλων.

Η διάρκεια επιμόρφωσης των νεοδιοριζόμενων δεν μπορεί να υπερβεί το ένα δίμηνο και των υπηρετούντων το ένα διδακτικό έτος.

Οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. μπορούν να εφαρμόσουν τέσσερις τύπους επιμόρφωσης:

α) Επιμόρφωση των υπηρετούντων εκπαιδευτικών λειτουργών Δημοτικής Εκπαίδευσης (δασκάλων) από τον 3ου μέχρι του 6ου μισθολογικού κλιμακίου, διάρκειας ενός πλήρους διδακτικού έτους.

β) Επιμόρφωση των εκάστοτε διοριζόμενων δασκάλων, διάρκειας μέχρι δύο μηνών.

γ) Επιμόρφωση διευθυντών σχολείων και εποπτικού προσωπικού Δημοτικής Εκπαίδευσης, διάρκειας μέχρι δύο μηνών.

δ) Ταχύρρυθμο επιμόρφωση δασκάλων, διάρκειας μέχρι τεσσάρων εβδομάδων.

Το διδακτικό έτος στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. χωρίζεται σε τρία τρίμηνα και οι σπουδαστές των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. είναι υποχρεωμένοι να συμμετέχουν στις εξετάσεις έξι μαθημάτων τα οποία ορίζει το Π.Δ.

Η φοίτηση στους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. ήταν υποχρεωτική, εφόσον η μισθοδοσία τους συνεχιζόταν κανονικά. Για το λόγο αυτό, κρατούνταν ημερήσιο δελτίο απόντων. Δικαιούνταν, όμως,

αναρρωτικές άδειες ή άδειες κύησης και λοχείας, αλλά η υπέρβαση του ορίου των 80 δικαιολογημένων απουσιών στερούσε το δικαίωμα συμμετοχής στις επιμορφωτικές διαδικασίες της Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. Η διακοπή της φοίτησης υποχρέωνε το διακόπτοντα να επανέλθει στη θέση του.

Στους σπουδαστές που φοιτούσαν τακτικά και συμμετείχαν επιτυχώς στις εξετάσεις χορηγούνταν σχετικός τίτλος σπουδών³⁵

Η επιμόρφωση των νεοδιοριζομένων στοχεύει στην ανανέωση της θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης τους και στην προσαρμογή των γνώσεων και των μεθόδων διδασκαλίας στην, εκάστοτε, διαμορφούμενη εκπαιδευτική πραγματικότητα στη χώρα, ώστε οι νέοι δάσκαλοι να ανταποκρίνονται καλύτερα στις απαιτήσεις των σχολείων.

Ο αριθμός των επιμορφούμενων και τα διδασκόμενα μαθήματα της κατηγορίας αυτής ορίζονται με υπουργικές αποφάσεις.

Η επιμόρφωση διευθυντών σχολείων, επιθεωρητών και εποπτών διαρκεί δύο μήνες. Η λειτουργία τέτοιων τμημάτων επιμόρφωσης αποφασίζεται από τον Υπουργό Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Το πρόγραμμα διδασκαλίας καταρτίζεται από το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Κ.Ε.Μ.Ε. και εγκρίνεται με υπουργική απόφαση.

Τέλος, το Π.Δ. 255 προβλέπει και ταχύρυθμες επιμορφώσεις, με σκοπό την ενημέρωση των εκπαιδευτικών στα σύγχρονα θέματα αγωγής και διδασκαλίας. Η διάρκεια αυτού του τύπου επιμόρφωσης ορίζεται, κατ' ανώτατο όριο, στις τέσσερις εβδομάδες. Ο τόπος, ο χρόνος, η διάρκεια και το πρόγραμμα μαθημάτων καθορίζονται με υπουργικές αποφάσεις, μετά από γνώμη του Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης του Κ.Ε.Μ.Ε.

Από τις παραπάνω μορφές επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκε σε τακτική βάση μόνο η ετήσια επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της δημοτικής εκπαίδευσης. Οι ταχύρυθμες επιμορφώσεις δεν πραγματοποιήθηκαν, παρά

³⁵ Π.Δ. 255, 3 Απριλίου 1979, ο.π. αρθρ.11.

τις κυβερνητικές προθέσεις και τις προβλέψεις του νόμου.

Οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. συστήθηκαν και λειτούργησαν τακτικά για 12 τουλάχιστον χρόνια προσφέροντας ετήσια επιμόρφωση στο μεγαλύτερο, μέχρι τότε, αριθμό εκπαιδευτικών.

Το ακαδημαϊκό έτος 1982-83, αυξήθηκε, ακόμη, ο αριθμός των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. και ο αριθμός των επιμορφούμενων εκπαιδευτικών. Λειτούργησαν επτά Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. και επιμορφώθηκαν 390 εκπαιδευτικοί³⁶.

Το 1983, εκδόθηκε νέο προεδρικό διάταγμα που αναφερόταν σε όλα τα ζητήματα που αφορούσαν τη λειτουργία των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.

Οι τύποι επιμόρφωσης παρέμεναν τέσσερις, όπως και στο προηγούμενο διάταγμα. Πάλι, όμως, στην πράξη λειτούργησε μόνο η μονοετούς διάρκειας επιμόρφωση. Η επιλογή των υποψηφίων, εφόσον ο αριθμός των αιτήσεων υπερέβαινε τον αριθμό των σπονδαστών που μπορούσε να δεχθεί η σχολή, γινόταν με κλήρωση.

Το διδακτικό έτος χωριζόταν, πάλι, σε τρία τρίμηνα, ενώ το πρόγραμμα μαθημάτων, το οποίο ήταν κεντρικά καθοριζόμενο και ενιαίο για όλες τις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., όπως και τα προηγούμενα προγράμματα, διαφοροποιήθηκε.

Με το ίδιο διάταγμα, αυξανόταν ο αριθμός των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. με την ίδρυση των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. Πατρών, Λαμίας, Κατερίνης, Καβάλας, Κοζάνης και Μυτιλήνης.

Ωστόσο, για το έτος 1983-84, από τις νεοδημιουργούμενες Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. λειτούργησαν μόνο των Πατρών, της Λαμίας και Μυτιλήνης. Έτσι, κατά το ακαδημαϊκό έτος 1983-84, λειτούργησαν συνολικά δέκα Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.

Επιπλέον, στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. Αθηνών και Θεσσαλονίκης, κλήθηκε να επιμορφωθεί και μικρός αριθμός εκπαιδευτικών των ιδιωτικών σχολείων.

Από το ακαδημαϊκό έτος 1984 - 85, εισήχθη σε όλες τις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.,

³⁶ Υ.Α αριθμ. 10438, 17ω Νοεμβρίου 1981, «λειτουργία Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. κατά το 1987», αριθμ. 192.

όπως, επίσης, στη Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. και στην Ανωτάτη Σχολή Οικιακής Οικονομίας, το μάθημα «Αγωγή και Εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες».

Η λειτουργία των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. έδειξε ότι, ούτε σε μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών μπορούσαν να απευθυνθούν, ούτε ευελιξία στην οργάνωση των προγραμμάτων μπορούσαν να έχουν και, κυρίως, δεν μπορούσαν να προσφέρουν ταχύρρυθμη επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Ο νόμος 1566/1985 αναφέρεται σε άλλες μορφές επιμόρφωσης, αυτές που θα προσφέρουν τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.).

Ωστόσο, παρά το ότι η νομοθεσία που αφορά τη λειτουργία τους, άρχισε να εκδίδεται από το 1987 και παρά το ότι υπήρχε απόφαση για την κατάργηση των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., ούτε τα Π.Ε.Κ. θα συστηθούν εκείνη την περίοδο ούτε οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. θα καταργηθούν, θα λειτουργήσουν για ορισμένα χρόνια ακόμη, με συνεχείς παρατάσεις.

Το 1989, ο νόμος 1865 παρατείνει τη λειτουργία τους για το έτος 1989 - 1990 και ο νόμος 1892 για το έτος 1990-91³⁷.

Το 1991, αναπροσαρμόστηκαν και οι αμοιβές των διδασκόντων με ωριαία αποζημίωση στις Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., διαφοροποιούμενες ανάλογα με τα προσόντα και τη θέση των διδασκόντων³⁸.

Τελευταία χρονιά λειτουργίας των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. ήταν το ακαδημαϊκό έτος 1991-92. Το 1992-93, γενικεύτηκε η λειτουργία των Π.Ε.Κ. και οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., μαζί με τις Σ.Ε.Λ.Μ.Ε., πέρασαν στην ιστορία των εκπαιδευτικών θεσμών του νεοελληνικού κράτους.

³⁷ Νόμος 1892. 31 Ιουλίου 1990. «Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», ΦΕΚ αριθμ. 101. τεύχ. Α'. 31 Ιουλίου 1990, άρθρ. 111. Τεκμ. αριθμ. 239

³⁸ Υ.Α.. αριθμ. 2246/0222, 10 Ιουνίου 1991. «Καθορισμός ωριαίας αποζημίωσης διδασκόντων με ανάθεση διδασκαλίας και με ωριαία αποζημίωση στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. -Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.». Τεκμ. αριθμ. 241.

Η επιμόρφωση των δασκάλων - διδασκαλισσών και των νηπιαγωγών στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.)

Όπως, ήδη, αναφέρθηκε, οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., δεν κατόρθωσαν να ανταποκριθούν ικανοποιητικά στο αίτημα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών.

Οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. δεν μπορούσαν να επιμορφώσουν μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών, απομάκρυναν τους επιμορφούμενους από την αίθουσα διδασκαλίας για μεγάλο χρονικό διάστημα, δεν είχαν ευελιξία στην οργάνωση προγραμμάτων που να ανταποκρίνονται στις άμεσες ανάγκες των εκπαιδευτικών, στην εφαρμογή νέων εκπαιδευτικών μέτρων ή να απαντούν σε εκπαιδευτικά προβλήματα που σχετίζονταν με τις τοπικές συνθήκες, ενώ δημιουργούσαν προβλήματα με τη μετακίνηση των εκπαιδευτικών για τις ανάγκες της επιμόρφωσης.

Ήδη από το 1985, με τις διατάξεις του νόμου 1566, που αφορούσαν την επιμόρφωση, η πολιτεία φαίνεται να στρέφεται, με την απόφαση της για σύσταση του Π.Ε.Κ. (Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα), σε πιο ευέλικτες μορφές επιμόρφωσης.

Τα Π.Ε.Κ., θα λειτουργούν σε μεγάλες πόλεις της χώρας, αλλά θα έχουν τη δυνατότητα δημιουργίας παραρτημάτων ή κλιμακίων σε μικρότερες πόλεις, για να εξυπηρετούν μορφές επιμόρφωσης, χωρίς μετακίνηση των εκπαιδευτικών από τις θέσεις τους.

Την ευθύνη λειτουργίας των Π.Ε.Κ. έχει επιτροπή διοίκησης, που συγκροτείται με τη συμμετοχή των σχολικών συμβούλων της περιοχής και των διδασκόντων. Διευθυντής ορίζεται, με υπουργική απόφαση, σχολικός σύμβουλος, και υποδιευθυντής, εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το διδακτικό προσωπικό μπορεί να περιλαμβάνει ειδικούς επιστήμονες, μέλη του διδακτικού - ερευνητικού προσωπικού (Δ.Ε.Π.) των Α.Ε.Ι., των Τ.Ε.Ι.,

σχολικούς συμβούλους, εκπαιδευτικούς της δημόσιας εκπαίδευσης³⁹.

Τα Π.Ε.Κ. επιμορφώνουν τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της Γενικής και Τεχνικής εκπαίδευσης όλων των ειδικοτήτων. Στην έδρα κάθε Π.Ε.Κ. θα λειτουργούν πειραματικά σχολεία, νηπιαγωγεία δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια⁴⁰. Ο νόμος 1566 όριζε το βασικό πλαίσιο λειτουργίας των Π.Ε.Κ. Μια σειρά ζητημάτων γύρω από τη λειτουργία τους έπρεπε να καθοριστεί με διατάγματα και υπουργικές αποφάσεις.

Παρά τις προβλέψεις του παραπάνω νόμου, η πολιτεία, στη διάρκεια 1985-1992, συντήρησε τη λειτουργία του Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. και ταλαντεύτηκε για τον αριθμό, το συγκεκριμένο χαρακτήρα και τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των Π.Ε.Κ. Μια σειρά σχεδίων και προτάσεων υπεβλήθησαν από διάφορους φορείς και μια σειρά διαταγμάτων και αποφάσεων έμειναν ανεκτέλεστα μέχρι το 1992.

Το 1987, εκδόθηκε το διάταγμα 164, το οποίο καθόριζε, επακριβώς, τα όργανα διοίκησης του Π.Ε.Κ. και τις αρμοδιότητές τους. Η θητεία των οργάνων ορίζεται διετής⁴¹.

Ο νόμος 1566/85 αποτελεί τομή όσον αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Για πρώτη φορά υπογραμμίζεται από τη πολιτική υγεσία του Υ.Π.Ε.Π.Θ. ότι όλες οι μορφές επιμόρφωσης είναι υποχρεωτικές για τους εκπαιδευτικούς. Δεν πρόκειται πια για επιμόρφωση δικαίωμα ή προνόμιο, αλλά για επιμόρφωση – υποχρέωση, για αυτονόητο και αναπόσπαστο μέρος

³⁹ Ν. 1566, 26 Σεπτεμβρίου 1985 «Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις», Φ.Ε.Κ. αριθμ.167, τευχ. Α, 30 Σεπτεμβρίου 1985 αρθρ.29. τεκμ. αριθμ.222

⁴⁰ Ο.π. αριθμ. 31.

⁴¹ Π.Δ. 164.15 Μαΐου 1987. «Όργανα διοίκησης και αρμοδιότητες των περιφεριακών επιμορφωτικών κέντρων (Π.Ε.)» ΦΕ αριθμ. 83. τευχ. Α. 12 Ιουνίου 1987. Τεκμ. αριθμ. 227.

της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των εκπαιδευτικών.

Το 1988 εκπονήθηκε από τους Chiappano και Vandeveldeme χρηματοδότηση της UNESCO μελέτη για τη λειτουργία των Π.Ε.Κ. στην οποία προτείνεται η κατάργηση της ετήσιας επιμόρφωσης και καθιέρωση της ταχύρρυθμης ή περιοδικής. Η πρόταση αυτή καθώς και παρόμοια θέση ειδικής ομάδας εργασίας υιοθετήθηκε με το νόμο 1824 του 1988 ο οποίος πρόβλεπε την ανάπτυξη της περιοδικής επιμόρφωσης στα Π.Ε.Κ. αλλά επίσης αντικαθιστά ή συμπληρώνει μια σειρά διατάξεων του νόμου 1566 με πιο σημαντικό το μέρος που αναφέρεται στους φορείς της επιμόρφωσης.

Ως φορείς επιμόρφωσης ορίζονται:

- α) Οι σχολικές μονάδες
- β) Τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (Π.Ε.Κ.)
- γ) Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Α.Ε.Ι.)
- δ) Τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Τ.Ε.Ι.)
- ε) Η Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης (Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.).

Το 1989, με βάση το νόμο 1824, αποφασίστηκε, με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας, η παύση της λειτουργίας των Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. και, Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. και η ίδρυση 18 Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων για την επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εκ των οποίων τέσσερα στην Αττική (Αθήνα, Αγία Παρασκευή, Αιγάλεω και Πειραιά) και 14 σε ισάριθμες επαρχιακές πόλεις⁴².

Την ίδια χρονιά, εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα 348, το οποίο αναφερόταν, επίσης, αποκλειστικά στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το διάταγμα αυτό πρόβλεπε

⁴² Α.Υ.Α. αριθμ. Γ3/281, 24 Απριλίου 1989. Υπουργείο Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, «Ίδρυση Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (Π.Ε.Κ.)». ΦΕΚ αριθμ. 304. τευχ. Β', 26 Απριλίου 1989. Τεκμ. αριθμ. 234.

πιο ταχύρρυθμες επιμορφώσεις και πιο ευέλικτη λειτουργία των Π.Ε.Κ.

Τα Π.Ε.Κ. συνεργάζονται με το Π.Ι., τις διευθύνσεις πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τα Πανεπιστήμια και τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, αξιοποιώντας την υλικοτεχνική τους υποδομή. Η διδασκαλία πρέπει να γίνεται έτσι, ώστε να εξασφαλίζει την ενεργό συμμετοχή των επιμορφούμενων⁴³.

Την ίδια περίοδο, εκδόθηκε και η υπουργική απόφαση 4512, η οποία καθόριζε τον τρόπο επιλογής των εκπαιδευτικών για την περιοδική επιμόρφωση. Οι εκπαιδευτικοί με υπηρεσία τριών μέχρι τριάντα ετών έχουν δικαίωμα συμμετοχής στην επιμόρφωση.

Οι εκπαιδευτικοί που έχουν τίτλο Σ.Ε.Λ.Δ.Ε., Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαίδευσης, διδακτορικό δίπλωμα ή μεταπτυχιακό δίπλωμα στις επιστήμες της αγωγής ή τίτλο περιοδικής επιμόρφωσης συμμετέχουν στην επιμόρφωση μόνο, εάν ο αριθμός των υποψηφίων για επιμόρφωση δεν καλύπτει τις προσφερόμενες από το Π.Ε.Κ. θέσεις⁴⁴.

Μολονότι, τόσο το διάταγμα 348, όσο και η Υ.Α. 4512, όριζαν ως χρόνο έναρξης της επιμόρφωσης στα Π.Ε.Κ. το σχολικό έτος 1989-90, τα Π.Ε.Κ. δε στάθηκε δυνατό να λειτουργήσουν.

Το 1992 είναι η χρονιά πρώτης λειτουργίας των Π.Ε.Κ. Ο νόμος 2009 αναφέρεται, μεταξύ των άλλων ζητημάτων, και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Διακρίνει την επιμόρφωση σε υποχρεωτική και προαιρετική.

Υποχρεωτική είναι η εισαγωγική επιμόρφωση των υποψηφίων ή νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών και η περιοδική επιμόρφωση των

⁴³ Π.Δ. 348.8 Ιουνίου 1989. «Επιμόρφωση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης». ΦΕΚ αριθμ. 158. τεύχ. Α. 14 Ιουνίου 1989. Τεκμ. αριθμ. 235.

⁴⁴ Υ Α αριθμ. 4512.13 Ιουνίου 1989. «Τρόπος επιλογής εκπαιδευτικών για την περιοδική επιμόρφωση», ΦΕΚ αριθμ. 492. τεύχ. Β'. 16 Ιουνίου 1989, Τεκμ. αριθμ. 236

υπηρετούντων εκπαιδευτικών, όπως και ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας που πραγματοποιούνται στα Π.Ε.Κ. ή από άλλους φορείς της επιμόρφωσης.

Την ίδια χρονιά, εκδόθηκε υπουργική απόφαση που όριζε τη λειτουργία έντεκα Π.Ε.Κ. και τις περιφέρειες τους⁴⁵, αλλά, μια δεύτερη, που ακυρώνει την πρώτη, όριζε τη λειτουργία δεκατεσσάρων Π.Ε.Κ. με τις περιφέρειες που κάλυπτε η καθεμιά.

Έτσι, η λειτουργία, δεκατεσσάρων, τελικά, Π.Ε.Κ. ξεκίνησε το 1992. Το Π.Δ. 250 καταργούσε όλες τις μέχρι τότε διατάξεις, που είχαν μείνει, εξάλλου, ανενεργές, και όριζε τις εξής μορφές υποχρεωτικής επιμόρφωσης με φορέα τα Π.Ε.Κ.:

α) Εισαγωγική Επιμόρφωση διάρκειας μέχρι τεσσάρων μηνών για τους υποψήφιους για διορισμό εκπαιδευτικούς,

β) Περιοδική Επιμόρφωση σε δύο κατ' έτος επιμορφωτικούς κύκλους που η διάρκεια του καθενός είναι μέχρι τρεις μήνες για τους μόνιμους εκπαιδευτικούς,

γ) Ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα βραχείας διάρκειας από 10 μέχρι 100 ώρες για όλους τους υπηρετούντες εκπαιδευτικούς και ως 200 ώρες για τους εκπαιδευτικούς που υπηρετούν σε μονάδες Ειδικής Αγωγής.

Με το ίδιο διάταγμα ορίζονταν τα προγράμματα διδασκαλίας και ασκήσεων και ο συνολικός αριθμός των ωρών διδασκαλίας αυτών κατά βαθμίδα και μορφή εκπαίδευσης.

Η περιοδική επιμόρφωση θεωρήθηκε υποχρεωτική και δικαίωμα συμμετοχής είχαν οι εκπαιδευτικοί που είχαν συμπληρώσει από 5 μέχρι 25 έτη υπηρεσίας⁴⁶.

⁴⁵ Υ.Α. αριθμ. Γ2/1275. 10 Μαρτίου 1992. «Ορισμός περιφέρειας κάθε Περιφερειακού Επιμορφωτικού Κέντρου (Π.Ε.Κ.)». ΦΕΚ αριθμ. 167, τεύχ. Β', 12 Μαρτίου 1992. Τεκμ. αριθμ. 245.

⁴⁶ Υ.Α. αριθμ. Γ2/4682.11 Αυγούστου 1992. «Τρόπος επιλογής εκπαιδευτικά» που

Τα Π.Ε.Κ. λειτούργησαν στο παραπάνω θεσμικό πλαίσιο μέχρι το τέλος του 1994, χωρίς ιδιαίτερες αλλαγές. Το 1993, συστήθηκαν δύο Π.Ε.Κ. ακόμη, της Καβάλας και της Δυτικής Αττικής, και, έτσι, αναδιανεμήθηκαν οι περιφέρειες των Π.Ε.Κ. Ανατολικής Αττικής και Αλεξανδρούπολης, και περιορίστηκε ο αριθμός των εκπαιδευτικών της περιοχής ευθύνης τους⁴⁷, ενώ, το 1995, μετονομάστηκαν τα Π.Ε.Κ. Αττικής σε 1^ο, 2^ο, και 3^ο.

Το Π.Δ. 101/1994 τροποποίησε ορισμένες, μόνο, διατάξεις του Π.Δ. 250 ως προς το θέμα των εξετάσεων και τους τύπους των χορηγούμενων βεβαιώσεων εισαγωγικής και περιοδικής επιμόρφωσης⁴⁸.

Από το 1994, άρχισαν να εκφράζονται προβληματισμοί γύρω από τη λειτουργία και την αποτελεσματικότητα των Π.Ε.Κ. και την προσφορά τους στη βελτίωση της εργασίας των εκπαιδευτικών.

Το πρόγραμμα μαθημάτων ήταν κεντρικά καθορισμένο και υποχρεούνταν όλοι οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν να παρακολουθούν όλα τα προσφερόμενα αντικείμενα, με αποτέλεσμα να μην ξεκινά η επιμορφωτική διαδικασία από τις ανάγκες των ίδιων των εκπαιδευτικών.

Οι εκπαιδευτικοί που το παρακολουθούσαν απαλλάσσονταν από τα διδακτικά τους καθήκοντα για ένα τρίμηνο, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα στην απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων και στην παιδαγωγική διαδικασία με την αλλαγή των διδασκόντων στο μέσο του

καλούνται στην Εισαγωγική και Περιοδική Επιμόρφωση και στα Ειδικά Επιμορφωτικά Προγράμματα». ΦΕΚ αριθμ. 584, τεύχ. Β'. 25 Σεπτεμβρίου 1992. Τεκμ. αριθμ. 250.

⁴⁷ Υ.Α. αριθμ. Γ2/2571. 10 Μαΐου 1993. «Τροποποίηση απόφασης για τον ορισμό της περιφέρειας Περιφερειακών Επιμορφωτικών κέντρων». ΦΕΚ αριθμ. 356. τεύχ Β . 17 Μαΐου 1993. Τεκμ. αριθμ. 257.

⁴⁸ Π.Δ. 101, 9 Μαΐου 1994. «Τροποποίηση διατάξεων του Προεδρικού Διατάγματος 250/92 (ΦΕΚ 138Α)», ΦΕΚ αριθμ. 78. τεύχ. Α, 13 Μαΐου 1994, Τεκμ. αριθμ. 258.

σχολικού έτους.

Οι εκπαιδευτικοί μετακινούνταν, συχνά, σε μεγάλες αποστάσεις, για να μεταβούν στο επιμορφωτικό κέντρο.

Το πιο σημαντικό ζήτημα ήταν ότι οι μέχρι τώρα μορφές επιμόρφωσης όχι μόνο δεν ανταποκρίνονταν στην επιμόρφωση μεγάλου αριθμού εκπαιδευτικών, αλλά απέκλειαν την ενεργητική συμμετοχή τους τόσο ως κατάθεση θεωρητικών απόψεων και πρακτικών εμπειριών όσο και ως εκδήλωση των αναγκών και των προβληματισμών τους στα ζητήματα της εργασίας τους.

Από το 1995, η λειτουργία των Π.Ε.Κ. τροποποιήθηκε. Αρχισε εφαρμογή ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης, η οποία βασίζεται στην προσφορά επιμορφωτικών πακέτων τρίμηνης διάρκειας, ή 40 διδακτικών ωρών, πέρα από το ωράριο εργασίας των εκπαιδευτικών και κοντά στους τόπους εργασίας τους. Από τα πακέτα αυτά, οι εκπαιδευτικοί μπορούσαν να επιλέγουν, κάθε φορά, εκείνο που τους ενδιέφερε ή ανταποκρινόταν στις ανάγκες τους.

Η πρώτη εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων επιμόρφωσης άρχισε πειραματικά σε ορισμένα από τα Π.Ε.Κ. της χώρας από την 1η Απριλίου του 1995.

Κάθε εκπαιδευτικός που επιθυμούσε να παρακολουθήσει επιμορφωτικά προγράμματα εκτός διδακτικού ωραρίου, μπορούσε να δηλώσει συμμετοχή σε δύο από τα προσφερόμενα προγράμματα και, εφόσον κληρωνόταν, παρακολουθούσε το ένα. Η μορφή αυτή της επιμόρφωσης γενικεύτηκε από το φθινόπωρο του 1995.

Για να πραγματοποιηθεί ένα πρόγραμμα έπρεπε να το ζητήσουν, τουλάχιστον, δεκαπέντε εκπαιδευτικοί.

Η σχετική Υ.Α. πρόβλεπε, επίσης, και άλλες μορφές επιμόρφωσης, όπως ημέρα επιμόρφωσης, ενδοσχολική και εξ' αποστάσεως επιμόρφωση⁴⁹.

⁴⁹ Υ.Α. αριθμ. Γ2/7578, 12 Οκτωβρίου 1995. «Πραγματοποίηση ειδικών

Η επιμόρφωση, ωστόσο, τόσο ως προς τη θεματολογία, όσο και ως προς τη χρονική διάρκεια και τη διαδικασία αποφασίζεται ερήμην των εκπαιδευτικών στους οποίους απευθύνεται.

Την ίδια χρονιά, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός νέου οργανωτικού σχήματος που θα διαχειρίζεται τα ζητήματα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών σε επίπεδο νομού.

Πρόκειται για τα ΜΟ.ΚΕ.Σ.Ε. (Μορφωτικά Κέντρα Στήριξης Εκπαιδευτικών), τα οποία συστήνονται στην έδρα κάθε νομού, εκτός από τη νομαρχία Αθηνών, όπου συστήνονται τέσσερα και στη νομαρχία Θεσσαλονίκης, όπου συστήνονται δύο.

Κάθε ΜΟ.ΚΕ.Σ.Ε. αποτελεί:

- α) Κέντρο και γραφεία των σχολικών συμβούλων.
- β) Έδρα των ομάδων συντονισμού και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου.
- γ) Έδρα του Περιφερειακού Επιμορφωτικού Κέντρου (Π.Ε.Κ.)
- δ) Έδρα δικτύου υπολογιστών που συνδέεται με το ΜΟ.ΚΕ.Σ.Ε. της οικείας περιφέρειας και με το εθνικό δίκτυο υπολογιστών και τις βάσεις δεδομένων της παιδαγωγικής έρευνας.
- ε) Κέντρο συντονισμού του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού.
- στ) Κέντρο:
 - I. Εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και επανακατάρτισης εκπαιδευτικών.
 - II. Αυτομορφωτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων των εκπαιδευτικών του νομού.
 - III. Συντονισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για

επιμορφωτικών προγραμμάτων ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης, για τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας, και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης». ΦΕΚ αριθμ. 862. τεύχ. Β', 17 Οκτωβρίου 1995, Τεκμ. αριθμ. 263

τον ενιαίο χαρακτήρα της εννιάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

IV. Στήριξης των πρωτοβουλιών για το ολοήμερο σχολείο και τη δημιουργική απασχόληση.

V. Συντονισμού της επαγγελματικής κατάρτισης και της εναρμόνισης της με την εκπαίδευση.

VI. Ενοποίησης των διαδικασιών περιβαλλοντικής αγωγής, αγωγής υγείας, πρόληψης και ενημέρωσης για τα ναρκωτικά, προώθησης του μαζικού αθλητισμού, στήριξης και προώθησης των πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων των μαθητών, καθώς και ίδρυσης και λειτουργίας σχολικών βιβλιοθηκών.

Από τις πιο σημαντικές, λοιπόν, δραστηριότητες των ΜΟ.ΚΕ.Σ.Ε. προβλέπονταν να είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η ενθάρρυνση των καινοτομιών στην εκπαίδευση.

Δυστυχώς, ο νόμος αυτός παρέμεινε, μέχρι σήμερα, ανενεργός και η ενιαία οργάνωση και αντιμετώπιση των θεμάτων της εκπαίδευσης στο επίπεδο του νομού δεν επιτεύχθηκε.

Τελευταία, δοκιμάζεται ένας νέος τύπος επιμόρφωσης, ο οποίος φαίνεται να πληροί ορισμένες από τις προϋποθέσεις της ενεργητικής συμμετοχής των εκπαιδευτικών και της ανταπόκρισης της επιμόρφωσης στα συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο σχολείο στο οποίο εργάζονται.

Πρόκειται για την ενδοσχολική επιμόρφωση, η οποία έχει, ήδη, εφαρμοστεί πειραματικά σε μια σειρά σχολείων και μένει να γενικευτεί. Η ενδοσχολική επιμόρφωση απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς που εργάζονται σε μια σχολική μονάδα ή σε ομάδα σχολείων με κοινά χαρακτηριστικά.

Η επιμορφωτική δραστηριότητα εστιάζεται στην ιδιαιτερότητα κάθε σχολείου στο πλαίσιο της τοπικής κοινωνίας και των ιδιαίτερων προβλημάτων που παρουσιάζονται στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Στόχοι της ενδοσχολικής επιμόρφωσης είναι να καλυφθούν άμεσα οι

επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών συγκεκριμένων σχολείων με τις ιδιαιτερότητες τους και να συμμετέχουν ενεργητικά οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί στην επιμόρφωση, την οποία θα αντιλαμβάνονται ιός διαρκή διαδικασία σύμφυτη με την εκπαιδευτική τους δραστηριότητα.

Τέλος, άρχισε να εφαρμόζεται και η επιμόρφωση εξ αποστάσεως με την τηλεεκπαίδευση. Ο επιμορφωτής εισηγείται, διαλέγεται με τους επιμορφούμενους, απαντά σε ερωτήσεις και δίνει οδηγίες για εργασίες και δραστηριότητες μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης.

Θεωρείται σκόπιμο να αναφερθούμε με συντομία σ' ένα άλλο ζήτημα που σχετίζεται με τη συμπληρωματική μόρφωση των εκπαιδευτικών. Πρόκειται για το ζήτημα της εξομοίωσης των πτυχίων, που χορηγούσαν οι Παιδαγωγικές Ακαδημίες, με τα πτυχία που χορηγούν, σήμερα, τα πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα.

Με τη σύσταση των Παιδαγωγικών Τμημάτων και τη σταδιακή κατάργηση των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, έπρεπε να αντιμετωπιστεί και το ζήτημα την συνύπαρξης δύο κατηγοριών εκπαιδευτικών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

Το ζήτημα απασχόλησε, πολύ συχνά, τον κλάδο των εκπαιδευτικών και τις συνδικαλιστικές του οργανώσεις. Οι απόψεις που είχαν κατατεθεί από διάφορες πλευρές ήταν διαφορετικές και, συχνά, κινούνταν σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση. Έτσι, υπήρχε η άποψη ότι έπρεπε να υπάρξει διοικητική εξομοίωση, δηλαδή, με υπουργική απόφαση τα πτυχία των Παιδαγωγικών Ακαδημιών, να θεωρηθούν ισότιμα με τα πανεπιστημιακά και στην άλλη άκρη, υπήρχε η άποψη ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί έπρεπε να φοιτήσουν για δύο έτη στο πανεπιστήμιο.

Η πολιτεία εξέδωσε το 1990 το Π.Δ. 130 με το οποίο αποφασιζόταν να γίνει η εξομοίωση των πτυχίων.

Ορισμένα πανεπιστημιακά τμήματα ξεκίνησαν την εξομοίωση με βάση τις ρυθμίσεις του Π.Δ. 130, αλλά οι ρυθμοί ήταν πολύ αργοί, εφόσον ένα

Παιδαγωγικό Τμήμα δεν μπορούσε να εξομοιώσει σε μία διετία πάνω από 150 ή το πολύ 200 εκπαιδευτικούς.

Από το 1997, μέσω του προγράμματος Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ., ξεκίνησε μια ταχύρυθμη και αποκεντρωμένη μορφή εξομοίωσης, εφόσον προσφέρονται μαθήματα στους εκπαιδευτικούς τις απογευματινές ώρες ή το Σαββατοκύριακο κοντά στους τόπους εργασίας τους.

Στην πρώτη εφαρμογή του προγράμματος εξαιρέθηκαν οι απόφοιτοι του Μαρασλείου Διδασκαλείου, οι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι., και οι κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων σπουδών. Οι υπόλοιποι εκπαιδευτικοί κατατάχτηκαν σε κατηγορίες, ανάλογα με τα χρόνια υπηρεσίας τους και τις προηγούμενες επιμορφώσεις βραχείας διάρκειας.

Το παραπάνω πρόγραμμα βρίσκεται σήμερα σε εξέλιξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ: ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Ο Θεσμός της μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης

Είναι ανάγκη να τονιστεί ότι το ζήτημα μετεκπαίδευση - επιμόρφωση υπάγεται μέσα στους σύγχρονους προσανατολισμούς της εκπαίδευσης αλλά δε μπορεί να θεωρηθεί ανεξάρτητο ή αυθύπαρκτο και μακριά τόσο από τα ειδικά όσο και τα γενικά θέματα, ζητήματα και προβλήματα που σήμερα απασχολούν την παιδεία, δηλαδή η μετεκπαίδευση-επιμόρφωση πρέπει να συνυπολογιστεί ή να συναθροιστεί μαζί με όλα τα σύγχρονα ζητούμενα της εκπαίδευσης. Έτσι λοιπόν αναπόφευκτα η πρόταση μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης συνδέεται άρρηκτα με μια σειρά αλυσιδωτών προβλημάτων που η λύση τους θα μπορούσε να υποσχεθεί την πραγμάτωση ενός τόσο φιλόδοξου στόχου που είναι η μετεκπαίδευση - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ο θεμέλιος λίθος πάνω στον οποίο θα πρέπει να στηρίζονται οι μεταπτυχιακές σπουδές και η μετεκπαίδευση θα πρέπει να είναι η έρευνα και το υψηλό επίπεδο των προπτυχιακών σπουδών, δηλαδή της βασικής εκπαίδευσης.

Η διαρκής και ουσιαστική μετεκπαίδευση - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι η πρώτη προτεραιότητα για όλες τις χώρες που ενδιαφέρονται να ανανεώσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα, να συνδέσουν την εκπαίδευση με τις κοινωνικές εξελίξεις και τις απαιτήσεις της ανάπτυξης και να ενισχύσουν και να αξιοποιήσουν τις πρωτοβουλίες και τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού. Ιδιαίτερα στον ευαίσθητο χώρο της Τ.Ε.Ε. η επιμόρφωση δεν πρέπει να είναι μόνο η ειδική παιδαγωγική επιμόρφωση, αλλά και οι εξειδικευμένες τεχνικές και επαγγελματικές γνώσεις, οι νέες τεχνολογίες, οι νέες δομές παραγωγής, οι νέες συνθήκες που διαμορφώνει η νέα τεχνολογία στη σχέση ανθρώπου και μηχανής, και γενικότερα οι πραγματικές συνθήκες του επαγγέλματος.

Η μετεκπαίδευση - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δεν αντικαθιστά τη βασική κατάρτιση τους ως προς τη παιδαγωγική και διδακτική της διάσταση, αλλά πρέπει να διαπλέκεται μ' αυτή, να την ανανεώνει και να τη συμπληρώνει. Απαιτείται επομένως πριν από

κάθε τι άλλο να αντιμετωπιστεί αμέσως το πρόβλημα της βασικής παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών Α /βάθμιας και Β/ βάθμιας εκπαίδευσης. Αν και συνήθως αποτελεί αποτέλεσμα κυρίως ατομικής προσπάθειας του κάθε εκπαιδευτικού το σχολείο και η πολιτεία έχουν αρχίσει να πιστεύουν ότι μπορούν να διαδραματίσουν ένα πολύ σημαντικό ρόλο στην ανεύρεση και μετάδοση νέων μεθόδων διδασκαλίας, στην απόκτηση νέων πληροφοριών σχετικών με τη πραγματικότητα των σημερινών επαγγελματιών, και επομένως του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, καθώς και στην έρευνα νεωτεριστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Φορείς μετεκπαίδευσης

Ο Ν. 2327/95 Κεφ. Β', άρθρα 5-9 σηματοδοτεί μια νέα εποχή στη μετεκπαίδευση των δασκάλων, εντάσσοντας την στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Πανεπιστημίων, έτσι πλέον παρέχεται στους δασκάλους όλης της χώρας διευρυμένη δυνατότητα να ενταχθούν στη διαδικασία της μετεκπαίδευσης. Οι διατάξεις αυτού του νόμου εφαρμόστηκαν χωρίς βέβαια να είναι σαφής ο αριθμός των εκπαιδευτικών που μετεκπαιδεύτηκαν καθώς επίσης και το κόστος των προγραμμάτων.

Με τη σημερινή νομοθεσία τόσο της δευτεροβάθμιας (Ν. 1566/85, αρ. 81) όσο και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Ν. 1268/82) ιδρύονται μεταπτυχιακές σπουδές, οι οποίες γίνονται στις Πανεπιστημιακές σχολές (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι περιορίζεται η μετεκπαίδευση μόνο στο Πανεπιστήμιο), εντοπίζονται δηλαδή οι φορείς της μετεκπαίδευσης. Ο θεσμός της μετεκπαίδευσης προσφέρει δομικά και οργανωτικά πλαίσια τέτοια ώστε να αναγνωρίζει την επαγγελματική (υπηρεσιακή) και προσωπική διάσταση του εκπαιδευτικού. Φορέας της μετεκπαίδευσης στο εσωτερικό ήταν το Διδασκαλείο Μέσης Εκπαίδευσης. Οι προβολείς τον κόλλησαν στην κατεύθυνση που τους έριξε ο Εξαρχόπουλος το 1910 και παρέμειναν προς τα εκεί προσανατολισμένοι μέχρι σχεδόν την κατάργησή του το 1983.

Η μετεκπαίδευση ως μελέτη κάποιου γνωστικού αντικειμένου

πρέπει να ταυτίζεται με την επιστημονική έρευνα γιατί παράγει γνώση κοινωνικά αξιοποιήσιμη. Η μετεκπαίδευση των καθηγητών της Πρωτοβάθμιας και της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συνδέεται άμεσα με την εκπαιδευτική έρευνα, γι' αυτό πλέον φορέας μετεκπαίδευσης είναι κατά κύριο λόγο τα πανεπιστήμια (Α.Ε.Ι.), του εσωτερικού ή του εξωτερικού. Γίνεται επίσης σε κέντρα ερευνητικά, ή συναφή ιδρύματα και πιστοποιείται με την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου που είναι Master's ή διδακτορικό.

Βέβαια η σημασία του Πανεπιστημιακού χώρου για τη λειτουργία της μετεκπαίδευσης είναι καθοριστική υπό τον όρο ότι η υλικοτεχνική υποδομή να είναι πλήρης και να εξασφαλίζεται όχι τόσο η σύσταση, αλλά η πραγματική λειτουργία των τμημάτων εκείνων που θεωρούνται αναγκαία. Υπό αυτές τις προϋποθέσεις η μετεκπαίδευση εντάσσεται στα Πανεπιστήμια ως συγκεκριμένος εκπαιδευτικός θεσμός, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι Πανεπιστημιακές σχολές έχουν την αποκλειστικότητα. Τα ερευνητικά κέντρα είναι επίσης χώροι που θα μπορούσαν να οργανώσουν μεταπτυχιακές σπουδές και γενικότερα μετεκπαίδευση.

Μορφές μετεκπαίδευσης

Οι μορφές της μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών είναι:

Α) Επιμόρφωση υποψήφιου για διορισμό

Ο υποψήφιος καθηγητής θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να επιμορφώνεται επί ένα έτος σε θέματα που αφορούν τη σχολική πράξη, το συνδικαλισμό, τον Σ.Ε.Π. Θα πρέπει να εκπονεί 1-2 εργασίες από τις οποίες θα αξιολογείται η καταλληλότητα ή μη της πρόσληψης του. Φυσικά η κρίση της καταλληλότητας θα πρέπει να συνοδεύεται και από συνέντευξη για τη δημιουργία πληρέστερης εικόνας της προσωπικότητας του υποψηφίου από την επιτροπή καταλληλότητας, η οποία θα συνυπολογίζει και την επίδοση στις εφαρμογές. Αντί για τη κατάργηση της επαγγελματικής μονιμότητας που αποτελεί κατάκτηση του εργατικού κινήματος,

αλλά και για να εξασφαλίσουμε τη ποιότητα στο χώρο δουλειάς προτείνεται η κατάλληλη από πριν προετοιμασία και κρίση του υποψηφίου για διορισμό

Βέβαια σήμερα δεν μπορεί κάνεις να απαιτήσει κάτι τέτοιο αν προηγουμένως η πολιτεία δεν δώσει την ευκαιρία στους μελλοντικούς καθηγητές να εξοπλιστούν με τις απαραίτητες δεξιότητες και αν δεν εξασφαλιστούν αδιάβλητες διαδικασίες κρίσης που όλα μας σήμερα ξέρουμε από τη προσωπική πείρα μας πως δεν υπάρχουν.

Β) Επιμόρφωση-μετεκπαίδευση διορισμένου

α) Μονοετής επιμόρφωση η μετεκπαίδευση

Αυτή σύμφωνα με ορισμένες απόψεις θα πρέπει να γίνεται μόνο σε θέματα , παιδαγωγικά, διδακτικής ,παιδοψυχολογίας και έρευνας με εφαρμογές και σε συνδυασμό με την εκπόνηση μιας ή και δύο εργασιών, θα δίδεται σε όσους έχουν ήδη 5 χρόνια υπηρεσίας.

β) Διετής μετεκπαίδευση

Τα θέματα εδώ είναι κατά κύριο λόγο ειδικότητας που έχουν εφαρμογή στη σχολική πράξη, αλλά όχι υποχρεωτικά. Επίσης ενημέρωση σε νέες παιδαγωγικές μεθόδους εάν εντωμεταξύ έχουν εμφανιστεί. Το πρόγραμμα της μετεκπαίδευσης περιέχει σειρά διαλέξεων γύρω από το αντικείμενο με ταυτόχρονη πρακτική εφαρμογή ενώ παράλληλα θα δίνεται ο χρόνος και η απαραίτητη τεχνική βοήθεια για τη πραγματοποίηση 2 έως 3 εργασιών το πρώτο χρόνο, και μιας μικρής έκτασης έρευνας το δεύτερο, έτσι ώστε ο καθηγητής με το πέρας της μετεκπαίδευσης να γνωρίζει καλά τις μεθόδους της εκπόνησης μιας εργασίας, όσο και της έρευνας.

γ) Άλλες επιμορφώσεις

Αυτές αφορούν ειδικά θέματα, όπως π.χ. συγγραφή βιβλίου, νέες διδακτικές μεθόδους, νέα βιβλία, ανάληψη διευθυντικών θέσεων, διδασκαλία μαθημάτων εκτός ειδικότητας, κλπ. Ο χρόνος και οι λεπτομέρειες ορίζονται ανάλογα.

δ) Η αυτομόρφωση

Οι τρόποι με τους οποίους κάποιος μπορεί να αυτομορφωθεί διδάσκειτω στις προηγούμενες επιμορφώσεις - μετεκπαιδεύσεις έτσι ώστε στα ενδιάμεσα μεταξύ δυο μετεκπαιδεύσεων, αλλά και μετά το πέρας όλων των

παρεχόμενων δυνατοτήτων μετεκπαίδευσης, να μπορεί ο καθηγητής να αυτομορφώνεται με τρόπο που η εκπαίδευση να καρπώνεται το προϊόν αυτής της προσπάθειας.

Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να αναφερθούν τα πλεονεκτήματα της αυτομόρφωσης, τα οποία είναι τα εξής:

- Ο καθηγητής δεν χρειάζεται να φύγει από το τόπο του.
- Σύντομα ο κλάδος θα έχει στα χέρια του πλήθος εργασιών που αφορούν την εκπαίδευση.
- Γίνεται πιο ουσιαστικός ο ρόλος του Συμβούλου, αφού θα πρέπει να δίνει τη βοήθεια του, όταν του ζητηθεί, στα θέματα των εργασιών.
- Η εκτίμηση των καθηγητών που συνεργάζονται με το Συμβούλιο καθώς και οι προσωπικές τους εργασίες αποτελούν κριτήριο αξιολόγησης του.
- Υπάρχει η δυνατότητα δημιουργίας ομάδων δουλειάς τόσο άμεσα στους καθηγητές όσο και ανάμεσα σε καθηγητές και μαθητές για την εκπόνηση μεγαλύτερων ερευνητικών θεμάτων.
- Αναπτύσσεται η δυναμική των ομάδων και υπάρχει η ευκαιρία:
 - i. Ανταλλαγής απόψεων
 - ii. Συνεργατικότητας
 - iii. Αλληλομόρφωσης
 - iv. Ουσιαστικότερης προσέγγισης με τους νέους.

Δεν είναι υπερβολή αν πούμε πως τέτοιες διαδικασίες που αναπτύσσουν τη συνεργατικότητα και αντικαθιστούν την ανταγωνιστικότητα, είναι εκείνες που οδηγούν στην εθνική ενότητα και μέσα από τη δημιουργικότητα γεμίζουν τους ανθρώπους με υπερηφάνεια γι' αυτό που κάνουν.

Για την επιτυχία αυτών των προγραμμάτων έχει προταθεί μείωση του ωραρίου κατά 4 έως 5 ώρες εβδομαδιαία για όσους θέλουν να αυτομορφωθούν. Έχει επιπροσθέτως προταθεί το πρόγραμμα να είναι υποχρεωτικό για όλους και να επαναλαμβάνεται κάθε 5 χρόνια, η διάρκεια του να είναι μια σχολική χρονιά, α εργασίες του να έχουν προδιαγραφές επιστημονικής δουλειάς και η

διάρκεια του να είναι μια σχολική χρονιά. Εδώ ο εκπαιδευτικός στόχος δε θα είναι η συσσώρευση πληροφοριών και μάλιστα χωρίς σωστή επιλογή, αλλά η ανάπτυξη ικανοτήτων. Έτσι παύει ο καθηγητής να είναι απλός υπάλληλος, αφού είναι επιστήμονας, παιδαγωγός, ερευνητής, συγγραφέας κ.τ.λ, και φυσικά συμβάλει ενεργά με τη δουλειά του στη παραπέρα ανάπτυξη και εξέλιξη της εκπαίδευσης, δημιουργούνται θέσεις εργασίας για σωστά προετοιμασμένους εκπαιδευτικούς, ενώ ταυτόχρονα καταρρίπτεται η αντίληψη για υποβάθμιση της δουλειάς του εκπαιδευτικού που οφειλόταν στη κακή πανεπιστημιακή εκπαίδευση.

Φορείς επιμόρφωσης

Το άρθρο 29 του Ν.1566/85, ορίζει ως φορείς επιμόρφωσης το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και τα Π.Ε.Κ. πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, για την αντιμετώπιση της υποχρεωτικής επιμόρφωσης

Ειδικότερα φορείς για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι:

✓ Τα αποκεντρωμένα περιφερειακά επιμορφωτικά κέντρα (Π.Ε.Κ).

Για το σχεδιασμό της οργάνωσης και της λειτουργίας των ΠΕΚ λαμβάνονται υπόψη:

1. Η ικανοποίηση των εκπαιδευτικών αναγκών, η αύξηση δηλαδή της αποδοτικότητας των εκπαιδευτικών στα πλαίσια του εκπαιδευτικού συστήματος και
2. Η ικανοποίηση των επαγγελματικών αναγκών και ενδιαφερόντων των ίδιων των εκπαιδευτικών, που αποβλέπουν στην επαγγελματική τους εξέλιξη και τη κοινωνική τους καταξίωση.

Η διάσταση ανάμεσα στις ανάγκες του εκπαιδευτικού συστήματος και τις επιμορφωτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των ίδιων των εκπαιδευτικών μπορεί να ξεπεραστεί μέσα από ένα ευέλικτο οργανωτικό σχήμα σπουδών, που θα έχει τα περιθώρια να καλυφθούν οι ποικίλες εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές ανάγκες και θα παρέχει ευκαιρίες

σε όλους για επιμόρφωση.

Προϋποθέσεις για την αρτιότερη οργάνωση των ΠΕΚ

Για να αποφευχθούν οι αδυναμίες που παρατηρήθηκαν στη λειτουργία των ΣΕΛΜΕ προϋποτίθεται:

✓ Χαρτογράφηση του διδακτικού προσωπικού κατά γεωγραφικό διαμέρισμα και ειδικότητα και κατηγοριοποίηση σε ομάδες κατά έτη υπηρεσίας.

✓ Συστηματική επισήμανση, καταγραφή και ανάλυση των επιμορφωτικών αναγκών, ώστε με βάση τα στοιχεία που θα προκύψουν, να γίνουν ο σχεδιασμός και η εφαρμογή των προγραμμάτων.

Με τον τρόπο αυτό μπορεί να αρθεί η αντιστοιχία που παρατηρήθηκε στο παρελθόν (Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.), ανάμεσα στις επιστημονικές, επαγγελματικές και πρακτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών και το περιεχόμενο των σπουδών. Στη κατάρτιση των προγραμμάτων σπουδών για τα ΠΕΚ των επαρχιών λαμβάνονται υπόψη και οι τοπικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

✓ Συγκρότηση μόνιμης Επιμορφωτικής Επιτροπής στο Π.Ι., στην οποία συμμετέχουν και η Κεντρική Υπηρεσία του Τ.Π.Ε.Π.Θ. (Δ/ση Προγραμμάτων), εκπρόσωποι των Α.Ε.Ι., Σχολικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι των επαγγελματικών και επιστημονικών ενώσεων των εκπαιδευτικών. Έργο της επιτροπής είναι:

- Η διεύρυνση των επιμορφωτικών αναγκών,
- Η ίδρυση και οργάνωση των Π.Ε.Κ.,
- Ο προγραμματισμός του περιεχομένου σπουδών,
- Η αξιολόγηση και ανατροφοδότηση των προγράμματος σπονδών κ.α

✓ Παροχή των αναγκαίων οικονομικών μέσων για την οργάνωση και λειτουργία των Π.Ε.Κ. με την εγγραφή στον προϋπολογισμό των απαιτούμενων δαπανών. Ειδικότερα εξασφαλίζεται η υλικοτεχνική υποδομή (διδασκτήριο, βιβλιοθήκη, εργαστήρια, σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία, τμήμα έρευνας και τεκμηρίωσης σε κάθε Π.Ε.Κ.), το διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό (Γραμματέας και βοηθός

γραμματέα, κλητήρας, συντηρητές κτιρίου, καθαρίστριες, παρασκευαστές εργαστηρίων φυσικής και χημείας), κ.τ.λ.

✓ Εξεύρεση διδακτικού προσωπικού. Η Επιμορφωτική Επιτροπή φροντίζει για τη στελέχωση των Π.Ε.Κ. με κατάλληλο διδακτικό προσωπικό, που δεν πρέπει να είναι ευκαιριακό. Αποτελείται από πανεπιστημιακούς ειδικούς επιστήμονες- ερευνητές στο τομέα της επιμόρφωσης, στην επιστημονική έρευνα και επαφή με την ελληνική σχολική πραγματικότητα.

✓ Σύνδεση των Π.Ε.Κ. με αριθμό πειραματικών σχολείων, όπου εφαρμόζονται στη πράξη οι νέες παιδαγωγικές προσεγγίσεις, αξιολογούνται και ανατροφοδοτούν τη θεωρία. Οι εκπαιδευτικοί ασκούνται σ' αυτά με τη καθοδήγηση έμπειρων συναδέλφων τους.

➤ Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Συμμετέχει στην οργάνωση και το προγραμματισμό των Π.Ε.Κ., καθώς και στην οργάνωση βραχύχρονων σεμιναρίων σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους.

➤ Κέντρα δασκάλων (Κ.Δ.)

Ιδρύονται στις πρωτεύουσες των νομών και επαρχιών συνδέονται με το Π.Ε.Κ. του νομού, ώστε να εξυπηρετούνται από την υλικοτεχνική υποδομή και το διδακτικό προσωπικό των Π.Ε.Κ. και να συντονίζονται όλες οι επιμορφωτικές δραστηριότητες.

Τις επιμορφωτικές δραστηριότητες στα Κ.Δ. καθορίζουν σύμφωνα με τις ανάγκες τους οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί οι οποίοι είναι και υπεύθυνοι για το σχεδιασμό, την παραγωγή και τη διεκπεραίωση της γνώσης που κρίνουν αναγκαία για τη προσέγγιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων. Συνεπικουρούνται στο έργο τους από τους σχολικούς συμβούλους, τους εκπροσώπους επαγγελματικών και επιστημονικών ενώσεων και από εκπροσώπους του Παιδαγωγικού τομέα και του πληρέστερου Α.Ε.Ι., οι οποίοι συμμετέχουν στη Συντονιστική Επιτροπή του Κέντρου.

➤ Η σχολική μονάδα

Η κάθε σχολική κοινότητα λειτουργεί ως μονάδα επιμόρφωσης, όπου

με τη συνεργασία και την αλληλοσυμβουλευτική προσεγγίζονται παιδαγωγικά τα προβλήματα του σχολείου. Ο φορέας αυτός συγκεντρώνει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

1. Επιλύει προβλήματα στις συγκεκριμένες συνθήκες σχολείου.
2. Βοηθάει τους νεοδιόριστους με τη συμπαράσταση και τη συμβουλευτική καθοδήγηση των εμπειρότερων εκπαιδευτικών, να ενσωματωθούν στη σχολική ζωή.
3. Προωθεί την εσωτερική μεταρρύθμιση και την αλλαγή στάσης των εκπαιδευτικών.

Ο σύλλογος διδασκόντων σε συνεργασία με τους σχολικούς συμβούλους, οργανώνει επιμορφωτικές δραστηριότητες μέσα από διαδικασίες αυτομόρφωσης. Ενδεικτικές μορφές ενδοσχολικής επιμόρφωσης: σεμινάρια, συζητήσεις, ενημέρωση στην επιστημονική και παιδαγωγική βιβλιογραφία, παρακολούθηση διδασκαλιών και πρακτικές υποδείξεις, ανάλυση της συμπεριφοράς των μαθητών για την επιτυχήστερη παιδαγωγική παρέμβαση, συστηματοποίηση των παιδαγωγικών συνεδριάσεων, κ.α.

➤ Σχολικοί σύμβουλοι

Ως υπεύθυνοι για την επιστημονική και παιδαγωγική καθοδήγηση των εκπαιδευτικών συνεργάζονται με τα Π.Ε.Κ., όπου διδάσκουν ή αναλαμβάνουν τις πρακτικές ασκήσεις, με τα Κ.Δ., με τις σχολικές μονάδες, τις ομάδες σχολείων, καθώς και με τις επαγγελματικές και επιστημονικές ενώσεις και βοηθούν στην οργάνωση και το συντονισμό των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων της περιοχής τους. Πλέον συνεργάζονται με διάφορους φορείς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό αξιοποιώντας την εμπειρία τους και τα προγράμματα τους. Όντας έμπειροι στην επιμόρφωση ενηλίκων έχουν καταφέρει να είναι οργανωτές μορφών διαρκούς επιμόρφωσης, ενώ πλέον έχουν γνώση διαμόρφωσης, υλοποίησης, καθοδήγησης και αξιολόγησης πρότυπων προγραμμάτων και διδακτικού υλικού.

➤ Επαγγελματικές και επιστημονικές ενώσεις των εκπαιδευτικών

(άτυπος φορέας)

Συμμετέχουν με εκπροσώπους τους συμβουλευτικά στους επιμορφωτικούς φορείς και γενικά συμβάλλουν θετικά στην αρτιότερη οργάνωση και επιτυχία της επιμόρφωσης. Παράλληλα οργανώνουν επιμορφωτικές συναντήσεις (συνέδρια, σεμινάρια, δημόσιες συζητήσεις, διαλέξεις κ.τ.λ.)

Είναι αυτονόητο ότι ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στη διασύνδεση όλων των φορέων επιμόρφωσης, ώστε ο συντονισμός του έργου του να οδηγεί σε θετικό αποτέλεσμα.

- Μια άλλη άποψη που είχε διατυπωθεί από την Ε.Λ.Μ.Ε. σχετικά με τους φορείς είναι ότι την επιμόρφωση πρέπει να την αναλάβουν τα Α.Ε.Ι. και όχι τα Π.Ε.Κ. γιατί:

- ✓ Τα Α.Ε.Ι. αποτελούν τις πιο μεγάλες μονάδες παραγωγής γνώσης, εγγυώνται τη ποιότητα μετάδοσης της και παρέχουν υψηλότερα μορφωτικά εφόδια.
- ✓ Επιτυγχάνεται η αρτιότερη κατάρτιση των εκπαιδευτικών σε βάθος και πλάτος με τη διαρκή επιμόρφωση στο ειδικό αντικείμενο της ειδικότητας και στις επιστήμες αγωγής και
- ✓ Αναπτύσσεται στον εκπαιδευτικό κριτική σκέψη ώστε να μην αποδέχεται ακρίτα την υπάρχουσα εκπαιδευτική πραγματικότητα και τις όποιες εκπαιδευτικές επιλογές, καθώς και τη συμμόρφωση μ' αυτές. Το πρόγραμμα επιμόρφωσης στα Α.Ε.Ι. διαμορφώνεται με τη συνεργασία του Π.Ι. διευρυμένου και προϋποθέτει φυσικά την αναμόρφωση, την αναβάθμιση και τη σύνδεση των Α.Ε.Ι. με τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Για την επιλογή των φορέων επιμόρφωσης καθοριστικοί παράγοντες είναι:

- Οι επιδιωκόμενοι σκοποί της εκπαίδευσης,
- Ο αριθμός των εκπαιδευτικών που πρέπει να επιμορφώνεται, και
- Οι δυνατότητες του φορέα.

Μορφές επιμόρφωσης

Καθιερώνονται διάφορες μορφές επιμόρφωσης ώστε όλοι οι εκπαιδευτικοί ανάλογα με τις επιστημονικές και επαγγελματικές ανάγκες τους και σύμφωνα με τις επιδιώξεις της εκπαιδευτικής πολιτικής, συνεχώς να επιμορφώνονται.

Διακρίνουμε την επιμόρφωση σε **υποχρεωτική**, την οποία η πολιτεία οφείλει να παρέχει και την οποία όλα α εκπαιδευτικοί υποχρεούνται να αποδέχονται, και σε **προαιρετική**, στην οποία ο εκπαιδευτικός οικειοθελώς συμμετέχει και συμβάλλει στη πραγματοποίηση της και την οποία η πολιτεία οφείλει να ενισχύει.

Α' Μορφές υποχρεωτικής επιμόρφωσης

Μορφές υποχρεωτικής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών είναι:

- I. Η εισαγωγική επιμόρφωση
- II. Η ετήσια επιμόρφωση
- III. Η περιοδική επιμόρφωση
- IV. Η έκτακτη επιμόρφωση (βραχυχρόνια σεμινάρια)
- V. Η ειδική επιμόρφωση στελεχών

I. Εισαγωγική επιμόρφωση

Παρέχεται στους νεοδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς αμέσως μετά το διορισμό τους, πριν αναλάβουν τα διδακτικά καθήκοντα. Διαρκεί αρχικά ένα πλήρες τετράμηνο με προοπτική να περιοριστεί σημαντικά (π.χ. σε ένα μήνα), όταν τα Α.Ε.Ι. θα είναι σε θέση να παρέχουν αρτιότερη βασική κατάρτιση στους φοιτητές που προορίζονται για την εκπαίδευση.

Βασικοί σκοποί της εισαγωγικής επιμόρφωσης είναι:

- ✓ Η ανανέωση και η συμπλήρωση της θεωρητικής και πρακτικής κατάρτισης των επιμορφούμενων στην ειδικότητα τους.
- ✓ Η ενημέρωση τους σε επιστημονικά, παιδαγωγικά και διοικητικά θέματα,
- ✓ Η εναρμόνιση των γνώσεων και μεθόδων διδασκαλίας με τη

διδασκτική πράξη και την ανάπτυξη συγκεκριμένων διδασκτικών δεξιοτήτων, και

✓ Η ανάπτυξη ικανοτήτων και διαθέσεων για εκπαιδευτικές έρευνες και μετασχηματιστικές διαδικασίες.

Παράλληλα με τη θεωρητική τους επιμόρφωση γίνεται σύζευξη θεωρίας και πράξης με τη παρακολούθηση και πραγματοποίηση από τους ίδιους τους επιμορφούμενους διδασκαλιών σε σχολεία.

Μετά την εισαγωγική επιμόρφωση οι νεοδιοριζόμενοι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν διδασκτικά καθήκοντα υπό την άμεση, για ένα χρονικό διάστημα (π.χ. για ένα χρόνο) πρακτική καθοδήγηση έμπειρου συναδέλφου του σχολείου.

II. Ετήσια επιμόρφωση

Παρέχεται στους εκπαιδευτικούς μετά από τη συμπλήρωση πέντε χρόνων υπηρεσίας αφού εν τω μεταξύ θα έχουν αποκτήσει αρκετή εκπαιδευτική πείρα και θα έχουν γνωρίσει τα προβλήματα της διδασκτικής πράξης.

Κατά τη διάρκεια της ετήσιας επιμόρφωσης οι εκπαιδευτικοί ασκούν παράλληλα και διδασκτικό έργο στα σχολεία τους με ανάλογη μείωση των ωραρίων.

Σκοποί της ετήσιας επιμόρφωσης είναι:

✓ Η ενημέρωση των εκπαιδευτικών σχετικά με τις εξελίξεις της επιστήμης τους, της Παιδαγωγικής, της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, των μεθόδων διδασκαλίας, των μεθόδων αξιολόγησης, της εκπαιδευτικής πολιτικής κ.τ.λ.

✓ Η ανταλλαγή εμπειριών από τη σχολική πράξη,

✓ Η γνώση του εκπαιδευτικού σχεδιασμού και η εξοικείωση με την εκπαιδευτική έρευνα, και

✓ Η άσκηση στους ρόλους του συντονιστή- καθοδηγητή- οργανωτή και εμπνευστή δασκάλου, που αποτελούν τις σοβαρότερες εκφράσεις

των πολυδιάστατων ρόλων του εκπαιδευτικού.

III. Η περιοδική επιμόρφωση

Παρέχεται σε όλους τους εκπαιδευτικούς κάθε πέντε χρόνια μετά την ετήσια επιμόρφωση τους. Διαρκεί ένα τετράμηνο, σ' αυτό το διάστημα οι επιμορφούμενοι ασκούν παράλληλα και διδακτικό έργο στα σχολεία τους με ανάλογη μείωση του ωραρίου τους.

Με τη περιοδική επιμόρφωση οι εκπαιδευτικοί συμπληρώνουν της γνώσεις τους, ενημερώνονται για την επιστήμη τους και τις νέες παιδαγωγικές τάσεις, καλλιεργούν και αναπτύσσουν τις παιδαγωγικές τους ικανότητες, αντλούν εμπειρίες, ανταλλάσσουν απόψεις γύρω από τη σχολική πράξη, εμπλουτίζονται σε διδακτικές διαδικασίες, ανανεώνουν τα ενδιαφέροντα τους, ενημερώνονται στη νέα εκπαιδευτική τεχνολογία κ.τ.λ.

Είναι μεταβατική μορφή, ωστόσο γίνεται εφικτή η επανάληψη της ετήσιας επιμόρφωσης.

IV. Η έκτακτη επιμόρφωση

Πρόκειται για επιμόρφωση μικρής διάρκειας ενημερωτικού συνήθως χαρακτήρα, που ικανοποιεί άμεσες εκπαιδευτικές ανάγκες όπως:

- Η ενημέρωση σε νέα Αναλυτικά Προγράμματα και βιβλία,
- Η παρουσίαση σύγχρονων διδακτικών μεθόδων,
- Η χρήση νέας εκπαιδευτικής τεχνολογίας,
- Η ενημέρωση βαθμολογητών, κ.α.

Πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια του διδακτικού έτους με τη μορφή βραχυχρόνιων σεμιναρίων σε περιφερειακή ή πανελλαδική βάση.

V. Η ειδική επιμόρφωση στελεχών

Παρέχεται σε σχολικούς συμβούλους, διευθυντές και υποδιευθυντές σχολικών μονάδων, προϊσταμένους διευθύνσεων και γραφείων κ.τ.λ., με σκοπό την ενημέρωσή τους, ώστε ν' ανταποκριθούν αποδοτικότερα στα ειδικά καθήκοντά τους.

Παρατίθεται πίνακας που παρουσιάζει σύμφωνα με το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. τον αριθμό των εκπαιδευτικών που έχουν επιμορφωθεί στη ταχύρυθμη, στην εισαγωγική επιμόρφωση, σε επιμορφωτικά προγράμματα μέσης ή μακράς διάρκειας, εξομοίωσης, των εκπαιδευτικών Τ.Ε.Ι. και Ι.Ε.Κ. που παρακολούθησαν επιμορφωτικά προγράμματα. Παρουσιάζεται ο στόχος του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. για τους εκπαιδευτικούς που θα παρακολουθήσουν προγράμματα επιμόρφωσης.

Το κόστος για προγράμματα εισαγωγικής επιμόρφωσης για το 2003 ανέρχεται σε δυο δισεκατομμύρια δραχμές, για προγράμματα ταχύρυθμης επιμόρφωσης σε δώδεκα δισεκατομμύρια δραχμές. Τέλος για τα προγράμματα εξομοίωσης για το 2003 το κόστος υπολογίζεται σε πέντε δισεκατομμύρια δραχμές.

Δείκτες πραγματοποίησης	2003	Στόχος 2006
Αριθμός εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην Εισαγωγική Επιμόρφωση	7.100	15.000
Αριθμός εκπαιδευτικών που συμμετέχουν στην Ταχύρυθμη Επιμόρφωση	165.000	250.000
Αριθμός εκπαιδευτικών που συμμετέχουν σε Επιμορφωτικά προγράμματα μέσης ή μακράς διάρκειας	1.500	2.800

Αριθμός εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που συμμετείχαν στα προγράμματα εξομοίωσης	21.000	28.000
Αριθμός εκπαιδευτικών Τ.Ε.Ε. & δημοσίων Ι.Ε.Κ. που θα παρακολουθήσουν επιμορφωτικά προγράμματα	5.600	8.000

Β' Μορφές προαιρετικής επιμόρφωσης

1. Προαιρετικές επιμορφώσεις είναι τα σεμινάρια, οι συζητήσεις, οι διαλέξεις, τα συνέδρια και άλλες εκδηλώσεις που οργανώνονται από τους συλλόγους των διδασκόντων ενός ή και περισσότερων συνεργαζόμενων σχολείων, από τις επαγγελματικές και τις επιστημονικές ενώσεις των εκπαιδευτικών, από τους σχολικούς συμβούλους, από ομάδες εκπαιδευτικών με κοινά εκπαιδευτικά και κοινωνικά ενδιαφέροντα κ.τ.λ.

Το πρόγραμμα, οι σκοποί, η μεθοδολογία, οι εισηγητές και λοιπά θέματα οργάνωσης και λειτουργίας των επιμορφώσεων αυτών ρυθμίζονται από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς.

2. Αυτοεπιμόρφωση

Η Αυτοεπιμόρφωση του εκπαιδευτικού βελτιώνει τη ποιότητα προσφοράς του, ανοίγει τους πνευματικούς ορίζοντες και γενικά προσφέρει ευρύτερη και υψηλότερη παιδεία. Αυτό γίνεται:

- Με έντυπο υλικό (π.χ. βιβλία, περιοδικά, οδηγίες χρήσης εκπαιδευτικού υλικού, κ.λ.π.),
- Μέσω αλληλογραφίας με οργανωμένα για το σκοπό αυτό παιδαγωγικά και επιστημονικά κέντρα, με πανεπιστημιακές σχολές

τον εσωτερικού και τον εξωτερικού κ.λ.π.,

- Με την παρακολούθηση διδασκαλιών και άλλων εκπαιδευτικών διαδικασιών που πραγματοποιούνται από έμπειρους εκπαιδευτικούς του σχολείου,
- Με την τηλεόραση, το ραδιόφωνο και το video,
- Με τη συμμετοχή σε σεμινάρια, διαλέξεις και συζητήσεις με ευρύτερο εκπαιδευτικό, επιστημονικό, κοινωνικό και πολιτιστικό ενδιαφέρον.

Είναι αυτονόητο ότι για την επιτυχία όλων των παραπάνω μορφών επιμόρφωσης απαιτείται σωστός σχεδιασμός τους από τους αρμόδιους φορείς καθώς και ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευτικών σ' όλες τις διαδικασίες της επιμόρφωσης

Μοντέλα επιμόρφωσης⁵⁰

Σ' αυτή τη παράγραφο εξετάζεται η γενική διαδικασία της απόφασης και τον σχεδιασμού σχετικά με τη συνεχή επιμόρφωση, ενώ ταυτόχρονα παρουσιάζεται και η αρχή που καθορίζει το περιεχόμενο αυτής της επιμόρφωσης και το βαθμό ελευθερίας που διαθέτουν οι εκπαιδευτικοί στην επιλογή των μαθημάτων που θα παρακολουθήσουν. Έτσι ξεχωρίζουν τρία μοντέλα:

Μοντέλο Α

Το περιεχόμενο της συνεχούς επιμόρφωσης ορίζεται από τις Αρχές (κεντρικές, περιφερειακές ή τοπικές) που οργανώνουν δραστηριότητες.

Αυτό δε σημαίνει υποχρεωτικά ότι δε ρωτούν ή δεν ακούν τους εκπαιδευτικούς, αλλά ότι το πρόγραμμα εφόσον και αν οριστεί

⁵⁰ Τρούλης Μ. Γεώργιος, (1992), *Η Διαρκής Επιμόρφωση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών*, Εκδόσεις Δύπτυχο, Αθήνα.

εφαρμόζεται από όλους τους ενδιαφερόμενους. Είναι αναμενόμενο ότι το μοντέλο αυτό θα εφαρμόζεται στις χώρες όπου η συμμετοχή στη συνεχή επιμόρφωση είναι υποχρεωτική, δηλαδή εφαρμόζεται για τις υποχρεωτικές δραστηριότητες. Τίποτα όμως δεν αποκλείει να οργανώνονται προαιρετικές δραστηριότητες σύμφωνα με άλλες διαδικασίες.

Ανάμεσα σ' άλλες, μπαίνουν σ' αυτή τη κατηγορία και α παρακάτω χώρες: Βέλγιο, Φιλανδία Νορβηγία, Σουηδία.

Μοντέλο Β

Οι οργανωτικές Αρχές προτείνουν μια ποικιλία από δυνατότητες, από τις οποίες οι εκπαιδευτικοί διαλέγουν εκείνες που τους ενδιαφέρουν.

Ανάμεσα σ' άλλες, μπαίνουν σ' αυτή τη κατηγορία και οι παρακάτω χώρες: Κύπρος, Δανία, Ομοσπονδιακή Γερμανία.

Μοντέλο Γ, ή μικτό που συνδυάζει τα χαρακτηριστικά των δύο προηγούμενων μοντέλων. Απ' τη μια μεριά η κυβέρνηση καθορίζει τις εθνικές προτεραιότητες που ισχύουν για όλους (και σε μερικές περιπτώσεις είναι υποχρεωτικές), ενώ απ' την άλλη οι τοπικές αρχές (σχολεία) προτείνουν ή οργανώνουν δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των Εκπαιδευτικών σε τοπικό επίπεδο.

Αρχές που πρέπει να διέπουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Σύμφωνα με τους αντιπρόσωπους της Ο.Α.Μ.Ε. οι βασικές Αρχές που πρέπει να διέπουν την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι οι εξής:

- ✓ Η επιμόρφωση αποσκοπεί στην επιστημονική, διδακτική και παιδαγωγική ενημέρωση και ανανέωση, ώστε οι εκπαιδευτικοί να μπορούν να παρακολουθούν τις εξελίξεις της επιστήμης τους και τις αλλαγές που γίνονται στο χώρο της εκπαίδευσης και να είναι αποδοτικότεροι στο έργο τους. Επομένως η

επιμόρφωση είναι ανάγκη για τον εκπαιδευτικό και την εκπαίδευση.

- ✓ Η επιμόρφωση δε μπορεί να προσφέρει την κατάρτιση που πρέπει ο εκπαιδευτικός να αποκτά κατά το χρόνο των βασικών σπουδών. Με την επιμόρφωση πρέπει ο εκπαιδευτικός να ανανεώνεται, να ευαισθητοποιείται, να συνειδητοποιεί τις ελλείψεις του και την ανάγκη για αυτομόρφωση, δεν αποκτά γνώσεις που έπρεπε να είχε αποκτήσει ως φοιτητής.
- ✓ Αφού η επιμόρφωση έχει ως σκοπό τη βοήθεια στον εκπαιδευτικό για το καθημερινό διδακτικό και παιδαγωγικό του έργο, δε μπορεί να αποβλέπει στην απόκτηση διπλωμάτων για ταχύτερη υπηρεσιακή εξέλιξη και την ανάδειξη στελεχών. Το καλύτερο σχολείο που βγάζει τα στελέχη είναι ο σχολικός και κοινωνικός χώρος που δρα ο εκπαιδευτικός.
- ✓ Αφού η επιμόρφωση είναι ανάγκη για τους εκπαιδευτικούς, δε μπορεί να προσφέρεται στους λίγους επίλεκτους ή τυχερούς. Είναι ανάγκη να προσφέρεται σε όλους.
- ✓ Αν εντούτοις δεν προσφέρεται σε όλους, τουλάχιστον να μη προσφέρεται στους καλύτερους για να γίνουν ακόμα καλύτεροι, αλλά σ' εκείνους που παρουσιάζουν μεγαλύτερες αδυναμίες στην εκτέλεση του έργου τους.
- ✓ Αφού ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να ανανεώνεται συνεχώς η επιμόρφωση είναι ανάγκη να προσφέρεται όχι μόνο μια φορά αλλά κατά διαστήματα σ' όλη την εκπαιδευτική του σταδιοδρομία.
- ✓ Η επιμόρφωση χρειάζεται να είναι μικρής διάρκειας και εντατική. Η μακρά επιμόρφωση κατά κανόνα όσο περνά ο καιρός οδηγεί σε πτώση της αποδοτικότητας, αναπτύσσει τη ραθυμία, κουράζει ανθρώπους που δεν έχουν εθιστεί να κάθονται στα θρανία και έχει αδυνατίσει η αφομοιωτική τους ικανότητα.
- ✓ Η επιμόρφωση δεν πρέπει να είναι στατική και ομοιόμορφη, αλλά να ποικίλει στο περιεχόμενο, στη διάρκεια, στους τρόπους με τους οποίους προσφέρεται, ανάλογα με τους σκοπούς, το αντικείμενα και τις νέες κάθε φορά εμπειρίες.

- ✓ Η επιμόρφωση πρέπει να έχει όσο το δυνατόν πρακτικό χαρακτήρα, να βοηθάει τον εκπαιδευτικό στις συγκεκριμένες ανάγκες στο σχολείο.
- ✓ Αφού η επιμόρφωση γίνεται για την βελτίωση του εκπαιδευτικού και πάντοτε προς το συμφέρον της εκπαίδευσης, είναι ανάγκη να είναι υποχρεωτική.
- ✓ Η επιμόρφωση δε γίνεται σε βάρος της διδακτικής εργασίας. Και ο επιμορφούμενος απομακρύνεται από το σχολείο του όσο το δυνατό λιγότερο.

Η επιμόρφωση παρουσιάζεται ως ευκαιρία συνεχούς αναθεώρησης, προβληματισμού και αναπροσαρμογής του ρόλου του εκπαιδευτικού. Στο Πανεπιστήμιο και στις Παιδαγωγικές Ακαδημίες οι αλλαγές στη δομή της προσωπικότητας του εκπαιδευτικού είναι επιφανειακές και όχι ριζικές. Βοηθούν στην ανανέωση των γνώσεων των εκπαιδευτικών ώστε οι νεοδιόριστοι να ενταχθούν στη λογική του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος.

Στο Πανεπιστήμιο είναι δυνατό, στο επίπεδο της θεωρίας να γίνεται κριτική και αμφισβήτηση παραδοσιακών αντιλήψεων και αρχών. Ωστόσο η ίδια η οργάνωση της Πανεπιστημιακής διδασκαλίας αναιρεί τη θεωρία που προβάλλεται. Η βασική μόρφωση και επιμόρφωση γίνεται τώρα κάτω από τον αυστηρό έλεγχο των επίσημων κρατικών φορέων και χρησιμοποιείται για την επιβολή μιας απόλυτα ελεγχόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής στο πιο άμεσο επίπεδο της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην καθημερινή σχολική πράξη.

Από τη βασική εκπαίδευση και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εξαρτάται το επίπεδο της παιδείας και οι δυνατότητες ανάπτυξης της χώρας μας. Σύμφωνα με απόψεις εκπροσώπων της Ο.Λ.Μ.Ε οι οποίοι πιστεύουν ότι η επιμόρφωση είναι πανάκεια για τη ανανέωση των γνώσεων των εκπαιδευτικών, ο μέχρι τώρα προσανατολισμός της παιδείας απέβλεπε μόνο στη παραγωγή στελεχών πρόθυμων για την επάνδρωση του κρατικού μηχανισμού και της παραγωγής και στην διαιώνιση μιας

νοοτροπίας μονοδρομικής θεώρησης της πραγματικότητας, μακριά από κάθε αντικειμενική αναζήτηση της αλήθειας. Τονίζουν με τρόπο απόλυτο ότι υπάρχουν εκπαιδευτικοί που δεν διδάχθηκαν ποτέ παιδαγωγικά και που διδάσκουν αυτοσχεδιάζοντας, χωρίς ποτέ να έχουν μάθει ποια είναι η πραγματική τους αποστολή, δηλαδή χωρίς θεωρητική γνώση και ουσιαστική επαγγελματική κατάρτιση.

Είναι καιρός να γίνει συνείδηση σε όλους ότι ο εκπαιδευτικός είναι πρώτα απ' όλα δάσκαλος, δηλαδή με επαγγελματική κατάρτιση και ότι με το πτυχίο της ειδικότητας χωρίς σύγχρονη παιδαγωγική μόρφωση και άσκηση δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ικανός ο εκπαιδευτικός για να διδάξει. Η άποψη ότι όταν κατέχεις σε ικανοποιητικό βαθμό ένα γνωστικό αντικείμενο είσαι σε θέση να το προσφέρεις με επιτυχία, είναι ξεπερασμένο γιατί πλέον υπάρχουν επιστήμονες που στοχεύουν να ανανεώνουν το γνωσιολογικό τους πεδίο έτσι ώστε να βελτιώσουν το ρόλο τους .

Σήμερα πιστεύεται ότι ένας καλός εκπαιδευτικός πέρα από το ότι πρέπει να είναι καλά καταρτισμένος στο συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο του απαιτείται παράλληλα να έχει και την ενδεδειγμένη ψυχολογική - παιδαγωγική κατάρτιση.

Είναι γενικά παραδεκτό ότι έχουν γίνει ορισμένα πολύ σημαντικά βήματα προς τη κατεύθυνση της γενίκευσης της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Κατ' αρχήν έχει συνειδητοποιηθεί η ανάγκη επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών και έχουν δημιουργηθεί οι απαραίτητες δομές. Από τις σχολές επιμόρφωσης οι οποίες εξάντλησαν τις δυνατότητες τους περίπου μέσα σε μια δεκαετία, έως την ίδρυση και λειτουργία των Π.Ε.Κ., το θεσμικό πλαίσιο της επιμόρφωσης έχει διαφοροποιηθεί σε σημαντικό βαθμό. Επίσης η ίδρυση πανεπιστημιακών παιδαγωγικών τμημάτων έχει δημιουργήσει νέες δυνατότητες για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Αφενός έχει δοθεί σημαντική ώθηση στην εκπαιδευτική έρευνα, αφετέρου με την ανάπτυξη των μεταπτυχιακών σπουδών παράγονται στελέχη της εκπαίδευσης που θα καλύψουν υπάρχουσες ανάγκες για μεγάλο αριθμό επιμορφωτών.

Συνδικαλιστικά όργανα της Ο.Λ.Μ.Ε και της Ε.Λ.Μ.Ε υποστηρίζουν ότι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εξακολουθεί να είναι υποβαθμισμένη σε σχέση με την επιμόρφωση άλλων δημόσιων υπαλλήλων. Πιο συγκεκριμένα αναφέρουν ότι:

✓ Βασικός σκοπός της επιμόρφωσης του διοικητικού προσωπικού του δημοσίου φαίνεται να είναι ο εκσυγχρονισμός της δημόσιας διοίκησης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών υλοποιείται χωρίς τις αναγκαίες προϋποθέσεις και υποβαθμίζει τους ίδιους τους εργαζόμενους και παιδαγωγούς. Αντίθετα η επιμόρφωση του διοικητικού προσωπικού οργανώνεται από το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης σε αξιοπρεπείς υλικές συνθήκες.

✓ Οι επιμορφωτικές πρακτικές που εφαρμόζονται από τα Π.Ε.Κ. είναι σχολικού τύπου και γενικά όλο το σύστημα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών χαρακτηρίζεται από ένα γραφειοκρατικό συγκεντρωτισμό. Αντίθετα το Ινστιτούτο Διαρκούς Επιμόρφωσης (Ι.Δ.Ε.) δίνει έμφαση στις σύγχρονες επιμορφωτικές μεθόδους και εξασφαλίζει τις υλικές προϋποθέσεις για την εφαρμογή τους.

Καταλήγουν λοιπόν ότι χρειάζεται μια επιμόρφωση που θα στηρίζεται στην έρευνα και στα επιστημονικά πορίσματα και θα προάγει την έρευνα και την επιστήμη. Σε καμία περίπτωση η επιμόρφωση δεν πρέπει να θεωρηθεί ή να μεταβληθεί σε συσσώρευση γνώσεων ανάλογα με τις διαθέσεις ενός γραφειοκρατικού οργάνου. Τέλος η επιμόρφωση πρέπει ν' αγγίξει όλους τους εκπαιδευτικούς, προς όφελος όλων των μαθητών και να αποτελεί μέρος, αναπόσπαστο κομμάτι του εκπαιδευτικού συστήματος και όχι σαν προαιρετικό στοιχείο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Επιμορφούμενοι – μετεκπαιδευόμενοι

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών εξελίσσεται στη χώρα μας σε τομέα στρατηγικής σημασίας για την υλοποίηση οποιασδήποτε εκπαιδευτικής πολιτικής σύμφωνα με μέλη της Ο.Λ.Μ.Ε. . Τα προγράμματα επιμόρφωσης έχουν σήμερα ιδιαίτερη σημασία καθώς προσφέρουν στους εκπαιδευτικούς τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν στη καθημερινή τους εργασία τις δεξιότητες και γνώσεις που αποκτούν από την επιμόρφωσή τους. Οι εκπαιδευτικοί συνήθως αντιμετωπίζουν πιο θετικά τις επιμορφωτικές δραστηριότητες που προσφέρονται στο σχολείο ως μέρος του καθημερινού τους προγράμματος, γιατί έχουν τη δυνατότητα να δοκιμάζουν παράλληλα με τα επιμορφωτικά προγράμματα, τις νέες γνώσεις που αποκομίζουν από αυτά στη σχολική πράξη. Έτσι μπορούν να συσχετίζουν άμεσα την επιμόρφωσή τους με τις πραγματικές ανάγκες, τις προσδοκίες και τις απαιτήσεις τους για περαιτέρω μάθηση.

Οι ίδιοι οι εκπρόσωποι Ο.Λ.Μ.Ε και Ε.Λ.Μ.Ε. υποστηρίζουν ότι οι εκπαιδευτικοί αγωνίζονται για υψηλής ποιότητας επιμόρφωση για όλους, προσαρμοσμένη στις ανάγκες και τις απαιτήσεις των ιδίων, ενώ ταυτόχρονα:

- Θα συμβάλει στην ανανέωση της επιστημονικής και παιδαγωγικής τους κατάρτισης
- Θα προσεγγίζει με εγκυρότητα τα νέα επιστημονικά δεδομένα και τις νέες επιστημονικές μεθόδους
- Θα σέβεται την αρχή της παιδαγωγικής ελευθερίας και αυτονομίας του εκπαιδευτικού έργου και της επιμορφωτικής διαδικασίας.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Όσον αφορά τους επιμορφωτές, η επιλογή τους γίνεται με κριτήρια δημοκρατικά, δηλαδή με βάση τα γνωστικά τους προσόντα. Οι επιμορφωτές έχουν σχέση με την ενεργό εκπαίδευση, δεν θεωρούν πάρεργο την ενασχόλησή τους αυτή και είναι επί θητεία και ανακλητοί. Μπορεί να είναι Πανεπιστημιακοί, χρησιμοποιούνται δηλαδή γενικά μέλη Δ.Ε.Π. των Α.Ε.Ι, εκπαιδευτικό προσωπικό των Τ.Ε.Ι., μέλη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, μπορεί να είναι σχολικοί σύμβουλοι, εκπαιδευτικοί με ενεργό υπηρεσία στην εκπαίδευση που διαθέτουν πείρα και έχουν ασχοληθεί σοβαρά με έναν ειδικό τομέα, ιδιώτες που έχουν τα απαιτούμενα επιστημονικά και διδακτικά προσόντα. Τέλος μπορεί να είναι άλλοι επιστήμονες.

Οι διδάσκοντες στα Π.Ε.Κ. ορίζονται ύστερα από δημόσια προκήρυξη, με πρόταση του διευθυντή και απόφαση του Δ.Σ.. Καταθέτουν στη διεύθυνση των Π.Ε.Κ. σύντομο βιογραφικό σημείωμα, καθώς επίσης και αδρό διάγραμμα με τους στόχους, το περιεχόμενο και επιλογή βιβλιογραφίας για κάθε γνωστικό αντικείμενο – μάθημα που πρόκειται να διδάξουν. Είναι αυτονόητο ότι πρέπει να γίνεται αξιολόγηση του παρεχόμενου επιμορφωτικού έργου για την ανατροφοδότηση των επιμορφωτών και των φορέων επιμόρφωσης και βεβαίως για τη βελτίωση της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών γενικότερα.

Οι επιμορφωτές είναι, και φυσικά είναι χρήσιμο να είναι σωστά ενημερωμένοι και ειδικευμένοι

σ' αυτά που διδάσκουν, να μελετούν σε βάθος « τί » και « πώς » μαθαίνουν οι ενήλικες και οι μαθητές. Ενθαρρύνουν τους εκπαιδευτικούς για τις δεξιότητες που διαθέτουν και προσπαθούν να μειώσουν τις αδυναμίες τους. Ταυτόχρονα δίνουν μεγαλύτερη προσοχή σε θέματα που συνδέονται με το έργο των εκπαιδευτικών γιατί οι τελευταίοι είναι σημαντικό να έχουν και πρακτικές εφαρμογές και γενικά να διδάσκονται αυτά που θέλουν και τους είναι χρήσιμα, και να τους δίνεται η ευκαιρία να εφαρμόσουν αυτά που μαθαίνουν σε πραγματικές συνθήκες εργασίας. Είναι υποχρεωμένοι να δίνουν εναλλακτικές λύσεις σε προβληματισμούς ώστε να ικανοποιούν διαφορετικές εμπειρίες και απόψεις που υπάρχουν στους εκπαιδευτικούς. Τέλος πρέπει να ενθαρρύνουν τη συλλογική ή ομαδική εργασία μεταξύ των εκπαιδευόμενων (που θα επαναλαμβάνεται και σε ομάδες μαθητών).

Βέβαια ο επιμορφωτής θα πρέπει να έχει να έχει πίστη στην αξία της εκπαίδευσης, να έχει συνειδητοποιήσει τη σπουδαιότητα του ρόλου του και να έχει εσωτερική παρακίνηση για την εργασία του. Υποχρεούται να γνωρίζει καλά το αντικείμενο της εκπαίδευσης και τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων και να διαθέτει πρακτική εμπειρία και όχι μόνο θεωρητικές γνώσεις, να γνωρίζει τις αρχές της παιδαγωγικής των ενηλίκων. Ικανός εκπαιδευτής είναι αυτός που έχει ικανότητες διαπροσωπικής επικοινωνίας και ευελιξίας στη διδασκαλία ανάλογα με τις απαιτήσεις του ακροατηρίου, να διαθέτει αναλυτική σκέψη, διαίσθηση, διαγνωστική αντίληψη και ικανότητα να αντιλαμβάνεται αν ο εκπαιδευόμενος αφομοιώσει το γνωστικό αντικείμενο. Το σπουδαιότερο απ' όλα είναι να γνωρίζει να σχεδιάζει και να οργανώνει την εκπαίδευση, να γνωρίζει τη χρήση σύγχρονων εκπαιδευτικών μεθόδων, να είναι μεταδοτικός και να εφαρμόζει σύγχρονα συστήματα αξιολόγησης των εκπαιδευτικών αναγκών και αποτελεσμάτων. Αυτό βέβαια επιδιώκουν και οι φορείς μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης και φυσικά το έχουν επιτύχει σε μεγάλο βαθμό αφού όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως η επιλογή των εκπαιδευτών γίνεται με δημοκρατικά κριτήρια και βάση της πνευματικής τους καλλιέργειας.

Κέντρα επιμόρφωσης:

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, όπως γνωρίζουμε, γίνεται σε εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς θεσμικούς φορείς όπως είναι τα Διδασκαλεία για τους εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και στα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ) τα οποία είναι για όλους τους εκπαιδευτικούς. Η διάρκεια της επιμόρφωσης μπορεί να είναι μικρής (στα ΠΕΚ), μεσαίας ή μεγάλης (στα Διδασκαλεία) διάρκειας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται διάφορα πιλοτικά προγράμματα τα οποία αποσκοπούν σε καινοτόμες μορφές επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Τέτοια προγράμματα είναι η ενδοσχολική επιμόρφωση ή η εξ' αποστάσεως. Αποτέλεσμα αυτών των νέων προγραμμάτων είναι ότι οι εκπαιδευτικοί που επιμορφώνονται μπορούν να μετεκπαιδευτούν στον ίδιο τον χώρο της εργασίας τους είτε στον προσωπικό τους χώρο.

Τα Διδασκαλεία όπως προαναφέραμε απευθύνονται αποκλειστικά σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, δηλαδή σε δασκάλους και νηπιαγωγούς. Συνήθως διαιρούνται σε δύο

τμήματα Γενικής και Ειδικής Αγωγής. Σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος επιμόρφωσης Παιδαγωγικού Ινστιτούτου το 1999 στα Διδασκαλεία επιμορφώθηκαν της χώρας επιμορφώθηκαν 488 εκπαιδευτικοί. Για το έτος 2001 παρατηρήθηκε μια σημαντική αύξηση των θέσεων σε 640, λόγω της μεγάλης ανάγκης για επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού. Απο τις θέσεις αυτές οι 175 ήταν για την ειδική Αγωγή και οι 465 για την Γενική Αγωγή. Στον πίνακα 3.1. παρουσιάζονται οι θέσεις που υπάρχουν στα Διδασκαλεία της χώρας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΑ	ΘΕΣΕΙΣ
<i>Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης Αθηνών</i>	120
<i>Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Αθηνών</i>	55
<i>Διδασκαλείο «Δημήτρης Γληνός» Θεσσαλονίκης</i>	100
<i>Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Θεσσαλονίκης</i>	70
<i>Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων</i>	45
<i>Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Ιωαννίνων</i>	30
<i>Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης Αιγαίου</i>	30
<i>Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Αιγαίου</i>	60
<i>Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης Πατρών</i>	40
<i>Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης Ρεθύμνου</i>	60
<i>Διδασκαλείο Νηπιαγωγών Ρεθύμνου</i>	30

Πηγή: ΥΠΕΠΘ

Με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα εύκολα παρατηρούμε ότι το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης για επιμόρφωση είναι σε μεγάλο βαθμό έντονο. Αυτό μπορεί να διαπιστωθεί μέσα από τον αριθμό των θέσεων που παρουσιάζονται ο οποίος είναι αρκετά υψηλός και δηλώνει ότι οι εκπαιδευτικοί αποζητούν περαιτέρω διεύρυνση των γνώσεων τους με απώτερο σκοπό την καλύτερη άσκηση του επαγγέλματος τους.

Στα Περιφερειακά Κέντρα Επιμόρφωσης από την άλλη προσφέρονται επιμορφωτικά προγράμματα μικρής διάρκειας για εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Τα προγράμματα αυτά μπορεί να είναι κοινά για όλους τους εκπαιδευτικούς ή εξειδικευμένα κατά

επίπεδο εκπαίδευσης. Η δράση αυτών των κέντρων δεν περιορίζεται αλλά επεκτείνεται σε πολλές περιοχές της Ελλάδος. Το γεγονός ότι στα ΠΕΚ μπορούν να συνυπάρξουν εκπαιδευτικοί της Α' και Β' βαθμίδας δίνει την δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να αισθανθούν ότι ανήκουν στον ίδιο επαγγελματικό χώρο και έτσι να αναπτύξουν σχέσεις συνεργασίας. Στην Ελλάδα για την περίοδο 2000-2001 λειτούργησαν συνολικά 16 ΠΕΚ στα οποία επιμορφώθηκαν, όπως θα δούμε στον πίνακα 3.2., 5.709 εκπαιδευτικοί.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.

ΠΕΚ	Αριθμός Προγραμμάτων	Επιμορφούμενοι Δημοσίων Σχολείων	Επιμορφούμενοι Ιδιωτικών Σχολείων
1^ο Αθήνας	20	542	8
2^ο Αθήνας	19	485	56
3^ο Αθήνας	15	382	7
Πειραιά	15	404	18
1^ο Θεσσαλονίκης	14	317	15
2^ο Θεσσαλονίκης	13	339	3
Ηρακλείου	11	288	3
Λάρισας	12	327	14
Ιωαννίνων	12	345	0
Πάτρας	11	292	4
Λαμίας	12	288	0
Τρίπολης	12	308	3
Μυτιλήνης	12	299	0
Καβάλας	12	329	0
Κοζάνης	12	341	0
Αλεξανδρούπολης	12	292	0
Σύνολο	214	5.578	131

Πηγή: ΥΠΕΠΘ

Στον παραπάνω πίνακα μπορούμε εύκολα να διαπιστώσουμε το γεγονός ότι τα ΠΕΚ επεκτείνεται σε περισσότερες περιοχές απο αυτές των Διδασκαλείων και σίγουρα συγκεντρώνει περισσότερους ενδιαφερόμενους. Εκείνο που κινεί το ενδιαφέρον είναι ότι οι περισσότεροι απο τους επιμορφούμενους προέρχονται απο Δημόσια Σχολεία ενώ λιγότεροι είναι αυτοί των Ιδιωτικών Σχολείων. Εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί εκδηλώνουν το ενδιαφέρον τους για επιμόρφωση απο όλες τις περιοχές της Ελλάδος γιαυτό τον λόγο και τα ΠΕΚ επεκτείνονται σε πολλές

περιοχές⁵¹.

Κίνητρα εκπαιδευτικών:

Κατά τη προσπάθεια πραγματοποίησης μιας καλύτερης, στο μέτρο του εφικτού επιμόρφωσης δεν γίνεται να αγνοούνται οι ατομικές, οικογενειακές ανάγκες των εκπαιδευτικών, μα ούτε και οι οικονομικές δυνατότητες της πολιτείας. Αν και τα κίνητρα αυτά των εκπαιδευτικών για τη συμμετοχή σε προγράμματα μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης δεν έχουν θεσμοθετηθεί, παίζουν εξαιρετικά σημαντικό ρόλο. Αυτά μπορούν να συνοψισθούν στα εξής :

- i. Δυνατότητα πρόσβασης σε διαφορετικό κοινωνικό status,
- ii. Επέκταση κοινωνικής αποδοχής ή ένταξης σε διαφορετικές βαθμίδες μορφωτικής, επιστημονικής και επαγγελματικής βαθμίδας.
- iii. Δυνατότητα βελτίωσης της απόδοσης μέσα στο εκπαιδευτικό έργο με αποδοχή πρωτοβουλιών από συναδέλφους, φίλους, τους μαθητές και τους γονείς.

ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΘΕΣΜΟ

Επιμόρφωση χωρίς ενεργητική συμμετοχή των εκπαιδευτικών δε μπορεί να πραγματοποιηθεί. Το ζητούμενο είναι να ανασκευαστούν οι δομές στην κατεύθυνση της μετατροπής του υπαλλήλου σε δάσκαλο. Η ανάγκη για συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση ισχύει για όλους τους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων. Όταν οι εκπαιδευτικοί δεν αποκτούν τις απαραίτητες γνώσεις και την αναγκαία παιδαγωγική και διδακτική ικανότητα κατά τις βασικές τους σπουδές ξεκινούν στο εκπαιδευτικό τους έργο χωρίς την απαραίτητη επάρκεια σε γνώσεις και ικανότητες με ελλείψεις που πολύ δύσκολα μπορούν να αναπληρώσουν αργότερα.

Οι εκπαιδευτικοί μέσα από τα προγράμματα επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης επιδιώκουν να βελτιώσουν τις γνώσεις τους και να ολοκληρωθούν σαν άτομα για να πετύχουν τέλεια ρεαλιστική προσαρμογή στο περιβάλλον που εργάζονται και να φτάσουν στο μέγιστο της απόδοσης τους. Γι' αυτό το λόγο επιδιώκουν εκπαίδευση συγκεκριμένη, πρακτική και αποδοτική και να μη καταλήγει σε μια εκπαίδευση αφηρημένη, θεωρητική, ανεδαφική και χωρίς συγκεκριμένους και ευδιάκριτους στόχους.

Ζητούν να μπορούν να ανανεώσουν την πανεπιστημιακή τους κατάρτιση και να ανταποκριθούν τόσο στην αλματώδη εξέλιξη των επιστημών και την εκρηκτική ανάπτυξη της τεχνολογίας, όσο και στις νέες καταστάσεις που δημιουργούνται από την εξέλιξη των εκπαιδευτικών πραγμάτων.

Ευελπιστούν η επιμόρφωση να διαμορφώσει δάσκαλους με προοδευτική στάση απέναντι στις κοινωνικές και εκπαιδευτικές αλλαγές για να μπορούν να αντιμετωπίζουν τα επιστημονικά προβλήματα με επιστημονικό τρόπο και μέθοδο. Ταυτόχρονα προσδοκούν ευέλικτα προγράμματα που να τους παρέχουν δυνατότητα εξοικείωσης με τη μεθοδολογία της έρευνας στο χώρο της διδακτικής και να ασκηθούν οι ίδιοι στο ρόλο του ερευνητή πραγματοποιώντας οι ίδιοι έρευνες προκειμένου να διευκολυνθούν στην παρακολούθηση των προγραμμάτων.

Με λίγα λόγια οι εκπαιδευτικοί ζητάνε να τονώνονται με ενέσεις σύγχρονης επιστημονικής

⁵¹ Σταμέλος Γ., 2002, «Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα», Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών είναι ένας θεσμός στρατηγικής σημασίας που σαν σκοπό έχει την συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη και εξέλιξη των εκπαιδευτικών αλλά και τον εκσυγχρονισμό και ανάπτυξη των εκπαιδευτικών συστημάτων. Καμία εκπαιδευτική αλλαγή δεν έχει προϋποθέσεις επιτυχίας χωρίς την συμβολή των εκπαιδευτικών συνεπώς η επιμόρφωση τους είναι αναγκαία εφόσον μπορεί να συμβάλει στην προώθηση και υποστήριξη καινοτομιών ή εκπαιδευτικών μέτρων. Με άλλα λόγια η επιμόρφωση δεν είναι διαδικασία που επιφέρει αυτή καθαυτή αλλαγές στην αίθουσα διδασκαλίας αλλά μια στρατηγική προώθησης ενός περιβάλλοντος και νοοτροπίας εργασίας με στόχο την εύνοια και διευκόλυνση της εκπαιδευτικής αλλαγής. Βέβαια οι συνεχείς επιστημονικές εξελίξεις δεν μπορούν να αφήνουν αποστασιοποιημένο τον εκπαιδευτικό, αντίθετα απαιτούν διαρκή επιστημονική ενημέρωση και επαγγελματική ευαισθητοποίηση. Απο αυτή την άποψη η επιμόρφωση απαιτεί την καθιέρωση ενός πλέγματος δραστηριοτήτων με χαρακτήρα μορφωτικό και επαγγελματικό ώστε να είναι δυνατή η κάλυψη αναγκών σχετικά με τις επαγγελματικές γνώσεις, ικανότητες και ενδιαφέροντα των επιμορφούμενων.

Παρά τα θετικά αποτελέσματα που μπορεί να προκαλέσει η επιμόρφωση στους εκπαιδευτικούς παρατηρούμε σημαντικά διαδικαστικά προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα στην Ελλάδα απο το 1985 που θεσμοθετήθηκαν τα ΠΕΚ παρατηρήθηκαν αναστολές, καθυστερήσεις και αναδιπλώσεις στην υπόθεση της επιμόρφωσης. Τα ΠΕΚ δημιουργήθηκαν σε στόχο την πραγματοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων έχοντας ένα σημαντικό μειονέκτημα, την απουσία μηχανισμών διεύρυνσης και καταγραφής των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών. Αυτό που ισχύει είναι ότι τα ΠΕΚ δεν έχουν την δυνατότητα να καλύπτουν όλες τις επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών. Απο την άλλη ο αριθμός των προγραμμάτων του ΠΕΚ είναι μικρός σε σχέση με τις ανάγκες που καλούνται να καλύψουν. Συνεπώς μόνο ένας σχετικά μικρός αριθμός εκπαιδευτικών μπορεί να παρακολουθήσει αυτά τα προγράμματα. Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα είναι το κόστος υλοποίησης των προγραμμάτων το οποίο είναι αρκετά υψηλό. Κάθε πρόγραμμα το παρακολουθούν περίπου 15-30 εκπαιδευτικοί οι οποίοι εισπράττουν μια μικρή αποζημίωση ανά ώρα, ενώ αποζημίωση δίνεται επίσης και στους διδάσκοντες αλλά και στους οργανωτές του προγράμματος. Εξαιτίας της χαμηλής αυτής αποζημίωσης δεν υπάρχουν κίνητρα επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς αλλά και για τους διδάσκοντες, και συνεπώς η ποσότητα και η συχνότητα των προγραμμάτων αυτών είναι περιορισμένη κάτι που έρχεται σε αντίθεση με την ραγδαία εξέλιξη των γνώσεων και της επιστήμης. Όπως προαναφέραμε τα ΠΕΚ επεκτείνονται σε διάφορες περιοχές τις Ελλάδας ώστε να είναι προσβάσιμα σε πολλούς. Παρά ταύτα πολλοί εκπαιδευτικοί είναι αυτοί που αδυνατούν να τα παρακολουθήσουν λόγω του ότι εργάζονται σε απομακρυσμένα σημεία απο τις έδρες του ΠΕΚ.

Εύλογα από τα παραπάνω μπορούμε να κατανοήσουμε τις μεγάλες δυσκολίες που συναντά η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και οι οποίες απαιτούν άμεσες λύσεις. Πιο συγκεκριμένα αυτό που απαιτείται είναι συστηματικές διαδικασίες διάδοσης και μεταφοράς γνώσεων οι οποίες να συνδυάζονται με τις μεταβολές που πραγματοποιούνται στο εκπαιδευτικό σύστημα. Επίσης απαιτείται συνεχής έρευνα των αναγκών των εκπαιδευτικών και η συνεχής δημιουργία νέων προγραμμάτων κάλυψης αυτών. Τέλος η ανάπτυξη ενός συστήματος κινήτρων αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την βιωσιμότητα μιας επιμορφωτικής πολιτικής, ενώ η συμμετοχή των εκπαιδευτικών σε επιμορφωτικά

προγράμματα πρέπει να είναι ελεύθερη με την. Αυτό σημαίνει ότι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να παρακολουθούν ποικίλα προγράμματα και όποια χρονική στιγμή επιλέξουν⁵².

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ – ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το εκπαιδευτικό σύστημα και η επαγγελματική κατάρτιση απαιτείται να συνδέονται με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Μια τέτοια κατεύθυνση είναι ιδιαίτερα σημαντική για την μείωση του φαινομένου της ανεργίας. Βέβαια η κατεύθυνση αυτή δεν θα πρέπει να είναι μονοδιάστατη. Τα άτομα θα πρέπει παράλληλα εκτός από τον ρόλο του εκπαιδευτικού να συμμετέχουν με την ιδιότητα του πολίτη στην διαμόρφωση του κοινωνικού, οικονομικού και πολιτικού γίνεσθαι.

Ιδιαίτερο βάρος για την καταπολέμηση της ανεργίας θα πρέπει να δοθεί στην παρακολούθηση και σοβαρή μελέτη των ειδικοτήτων εκείνων που παρουσιάζουν έντονη τάση μεταβολών π.χ. πληροφορικής, προκειμένου να προσδιοριστούν έγκαιρα οι αλλαγές και να γίνουν παρεμβάσεις στο επίπεδο της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Η δημιουργία οργάνων παρακολούθησης των αλλαγών στην επιστήμη θεωρούνται υψίστης σημασίας προκειμένου να διαμορφωθούν τα σωστά προγράμματα σπουδών. Φαινόμενα υπολειμτορικής των οργάνων παρακολούθησης θα πρέπει να αποφευχθούν ώστε να μην υπάρξει κατασπατάληση πόρων.

Όπως αναφέρει η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος στην πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην παροχή μιας διευρυμένης και υψηλής ποιότητας γενικής παιδείας, γεγονός το οποίο απαιτεί επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών προκειμένου να διευρύνουν τις γνώσεις τους και να θέσουν τις βάσεις για την παροχή γενικής παιδείας.

Η επιμόρφωση και η επαγγελματική κατάρτιση δεν θα πρέπει να υπηρετούν μόνο τις ανάγκες της αγοράς εργασίας αλλά να έχουν ως στόχο την ολοκλήρωση του εκπαιδευτή πολιτισμικά και κοινωνικά. Η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν ολοκληρώνεται με την μεγιστοποίηση της γνώσης αλλά απαιτεί και διεύρυνση κοινωνικών και προσωπικών ικανοτήτων ώστε ο εκπαιδευτής να αποκτά την ικανότητα να αντιμετωπίζει απρόβλεπτες καταστάσεις μέσα στην σχολική αίθουσα.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ένα κόσμο που ραγδαία αλλάζει, με συνακόλουθο να απαξιώνεται άμεσα η γνώση, είναι ανάγκη επιτακτική. Παράγοντες που κάνουν την επιμόρφωση αναγκαία υπόθεση είναι οι νέες τεχνολογίες που εισάγονται στην εκπαίδευση και οι νέες αντιλήψεις που διαμορφώνονται από τις επιστήμες της αγωγής. Επίσης σε πολλές περιπτώσεις η απόσταση ανάμεσα στον χρόνο αποφοίτησης από τις παιδαγωγικές σχολές και του χρόνου διορισμού είναι αρκετά μεγάλη με αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός να καλείται να εξυπηρετήσει την γνώση έχοντας «παλιές» γνώσεις. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θεωρείται υψίστης σημασίας,

⁵² Παπαδούρης, Π., 2002, «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών», Πανεπιστήμιο Πατρών

βέβαια όπως ήδη γνωρίζουμε η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δεν θεωρείται εύκολη αφού στον δρόμο της συναντά σημαντικά αδιέξοδα όπως: σχολειοποιημένη μορφή, επιμόρφωση ενηλίκων με κριτήριο παιδαγωγικής ανηλίκων, αναχρονιστικά περιεχόμενα, γραφειοκρατία, τεχνοκρατία και αδυναμία κάλυψης επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών. Προβλήματα έχουν επίσης εντοπιστεί κατά την δοκιμαστική φάση των προγραμμάτων όπως είναι η αδυναμία απαλλαγής από τα διδακτικά καθήκοντα στις ημέρες επιμόρφωσης, η μικρή διάρκεια των προγραμμάτων και η μικρή συμμετοχή των καθηγητών⁵³.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Οι συνεχείς εξελίξεις της επιστήμης δημιουργούν αυξανόμενες ευκαιρίες απασχόλησης. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει και η ανάδειξη της γνώσης σε κύριο παράγοντα επαγγελματικής ανέλιξης. Οι εκπαιδευτικοί αμείβονται για τις γνώσεις που κατέχουν και για τις πρωτοβουλίες και δημιουργικότητα τους. Η επιμόρφωση τους αποτελεί κίνητρο για την μετέπειτα επαγγελματική τους ανέλιξη και απαραίτητη ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μαθητών για γνώση.

Εξαιτίας αυτού του γεγονότος στα πλαίσια τις ευρωπαϊκής πολιτικής οι επενδύσεις στην εκπαίδευση και κατάρτιση θεωρούνται ισότιμες με άλλες παραγωγικές επενδύσεις. Η επιμόρφωση και μετεκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού αποτελεί υψίστης σημασίας ώστε να θεμελιωθούν οι βάσεις για την σωστή μόρφωση των παιδιών από την μικρή τους ηλικία και για την απόκτηση ικανοτήτων κρίσης και αντίληψης ώστε να μπορέσουν να τις αξιοποιήσουν με τον καλύτερο τρόπο στο μέλλον⁵⁴.

Σε 17 νομούς της χώρας πραγματοποιήθηκε ένα μεγάλο φιλόδοξο επιμορφωτικό πρόγραμμα με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. 75.000 δάσκαλοι και καθηγητές συμμετείχαν ενώ παράλληλα με Νόμο που ψηφίστηκε στην Βουλή δημιουργήθηκε ο Οργανισμός Επιμόρφωσης με τον οποίο μπορούν να σχεδιαστούν και να υλοποιηθούν μηχανισμοί επιμόρφωσης με τους οποίους οι εκπαιδευτικοί θα οικειοποιούνται οι νέες διδακτικές μεθοδολογίες. Ο συνολικός δεσμευμένος προϋπολογισμός για αυτές τις δράσεις είναι περίπου 33 δις⁵⁵.

Βασικό χαρακτηριστικό της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων και ιδιαίτερα της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να είναι η ευελιξία. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να υπάρχει συνεχής εκσυγχρονισμός και εναλλαγή των εκπαιδευτικών κατευθύνσεων και προγραμμάτων ανάλογα με τις τάσεις της αγοράς εργασίας δηλαδή ισοζύγιο προσφοράς και ζήτησης

⁵³ Εφημερίδα Μακεδονία, «Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση απαιτεί και εκπαίδευση των εκπαιδευτικών», 2002, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Βορείου Ελλάδος «Ι.Κ. Βελλίδης»

⁵⁴ Ανδρέας Κιντής, 2001, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης 2000-2006», Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος

⁵⁵ Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

επαγγελματιών. Παράλληλα απαιτούνται ευέλικτες δομές υλικοτεχνικής υποδομής και στο εκπαιδευτικό προσωπικό. Αυτό αφορά τα προγράμματα μέσης και ταχύρρυθμης εκπαίδευσης σε συνεργασία με τους κλαδικούς φορείς στα πλαίσια των τοπικών αναγκών. Περιπτώσεις κορεσμού μιας ειδικότητας θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με τρόπους υποκατάστασης αυτής με κάποια άλλη ανάλογη με την τρέχουσα ισορροπία της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας. Για να είναι εφικτή αυτή η προσπάθεια θα πρέπει να αναδιοργανωθούν τα κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης κάτι το οποίο έχει προταθεί από την δεκαετία του 80.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση II»

Το Πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ II περιλαμβάνει 4 δράσεις οι οποίες είναι:

- ☐ Ανεργία Απασχόληση
- ☐ Μέτρα πολιτικής για την απασχόληση, επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση
- ☐ Επαγγελματική κατάρτιση
- ☐ Σχέδιο Ανάπτυξης 2000-2006

Το συγκεκριμένο επιχειρησιακό πρόγραμμα χρηματοδοτεί διάφορες δράσεις των οποίων το κόστος ανέρχεται σε 2.572.409.745 €. Οι βελτιώσεις που προωθεί το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσδιορίστηκαν με βάση τις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και απαιτήσεις της αγοράς εργασίας αποσκοπώντας στην καταπολέμηση των φαινομένων της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο άξονας προτεραιότητας 2 του συγκεκριμένου προγράμματος στοχεύει στην προώθηση και βελτίωση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης και είναι αυτός που θα μας απασχολήσει στη συγκεκριμένη μελέτη.

Πιο συγκεκριμένα η ενέργεια 2.1.1. του προγράμματος κάνει λόγο για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και αναφέρει ότι αυτή θα πρέπει να είναι πολυμορφική, ταχύρρυθμη και ενδοσχολική. Ο σχεδιασμός της επιμορφωτικής πολιτικής, η υλοποίηση των προγραμμάτων και ο συντονισμός τους θα αποτελέσουν αρμοδιότητες ενός ενιαίου φορέα με τον τίτλο «Οργανισμός Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών». Η λειτουργία του συγκεκριμένου οργανισμού έχει ήδη ξεκινήσει από το 2002 και οι πόροι αυτού ανέρχονται στα 162.899.912 €. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στις δύο πρώτες βαθμίδες εκπαίδευσης απαιτεί κεντρικό χαρακτήρα και συνολική μελέτη των παραγόντων που επηρεάζουν άμεσα το εκπαιδευτικό σύστημα.

Με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δίνεται η δυνατότητα εφαρμογής ενός φάσματος σχετικών προγραμμάτων προσαρμοσμένων στις πολλές και διαφορετικές ανάγκες των διαφόρων ειδικοτήτων. Τα επιμορφωτικά αυτά προγράμματα πρέπει να απεγκλωβιστούν από τον μονοδιάστατο ακαδημαϊκό τους χαρακτήρα και να έχουν ως προσανατολισμό την διερεύνηση καθημερινών προβλημάτων πρακτικής υφής που αντιμετωπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα σχολεία. Οι επιμορφωτές εκτός από τις θεωρητικές γνώσεις θα πρέπει να διαθέτουν και πρακτική εμπειρία έτσι ώστε να μπορούν να υποδεικνύουν μεθόδους πρακτικής αντιμετώπισης των διαφόρων προβλημάτων.

Η αναβάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης μπορεί να επιτευχθεί:

- ☐ Με την συνολική αναβάθμιση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και όχι μόνο.
- ☐ Με την επέκταση των υποδειγματικών διδασκαλιών και της διδακτικής άσκησης.

- ❑ Με την προώθηση διαφόρων δράσεων εσωτερικής αξιολόγησης των σχολικών μονάδων στις δύο πρώτες βαθμίδες.

Μια από τις σημαντικότερες ενέργειες του ΕΠΕΑΕΚ είναι και η ενέργεια «Οδύσσεια». Η ενέργεια αυτή διέπεται από μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στις νέες τεχνολογίες π.χ. πληροφορική και στοχεύει στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, στην αλλαγή της διδακτικής πρακτικής, της μάθησης και της επικοινωνίας στο σχολείο.

Οι δράσεις της «Οδύσσειας» είναι:

1. Πιλοτική αξιοποίηση δικτυακής και υπολογιστικής υποδομής.
2. Ανάπτυξη και προσαρμογή εκπαιδευτικού λογισμικού.
3. Προμήθεια και ανάπτυξη δικτυακής και υπολογιστικής υποδομής σε ευρεία κλίμακα.
4. Εκπαίδευση, επιμόρφωση και υποστήριξη εκπαιδευτικών.
5. Εφαρμογή και αξιολόγηση καινοτομιών.
6. Υποστηρικτικές δράσεις.

Όσον αφορά την ενέργεια 4, 6.000 εκπαιδευτικοί βασίζονται στην πρώτη φάση της Οδύσσειας με κατάλληλη επιμόρφωση. Η υποστήριξη των εκπαιδευτικών ώστε όλοι να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν υπολογιστικά εργαλεία στην διδασκαλία τους γίνεται α) από **εκατό εξειδικευμένους επιμορφωτές** οι οποίοι είναι κατάλληλα προετοιμασμένοι μέσα από εξάμηνο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, β) από **προγράμματα επιμόρφωσης εκτός σχολικής μονάδας** για τους 6.000 εκπαιδευτικούς που συμμετέχουν στην Οδύσσεια, γ) με **ενδοσχολική επιμόρφωση** ενταγμένη στις πραγματικές συνθήκες του σχολείου, δ) με **εξ αποστάσεως εκπαίδευση** με την χρήση προηγμένων υπηρεσιών, ε) με την **συγκρότηση ομάδας συμβούλων υποστήριξης και ενθάρρυνσης** των εκπαιδευτικών.

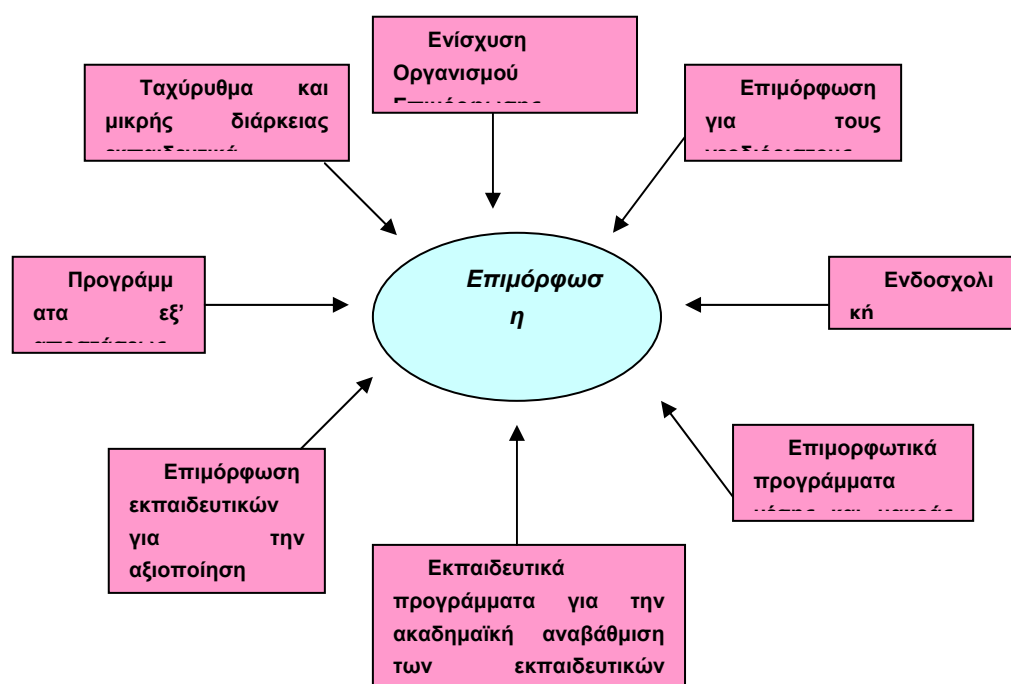
Τα έργα που υλοποιούνται για την επίτευξη αυτής της δράσης είναι:

- ❑ «Τα Βόδια του Ήλιου» στοχεύοντας στον σχεδιασμό και στην οργάνωση του εκπαιδευτικού έργου
- ❑ «Ε42» το οποίο στοχεύει στην εκπαίδευση και την υποστήριξη των επιμορφωτών
- ❑ «Τα φτερά του Ερμή» το οποίο αποσκοπεί στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από απόσταση
- ❑ «Ηως» με στόχο την υποστήριξη εκπαιδευτικών
- ❑ «Ηφαιστος» το οποίο στοχεύει στην χρήση λογισμικού για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών

Με βάση όλα τα παραπάνω μπορούμε να κατανοήσουμε πως η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι υψίστης σημασίας εφόσον με αυτή μπορεί να επιτευχθεί κοινωνική και επαγγελματική ανέλιξη καθώς επίσης και καλύτερη ποιότητα εκπαίδευσης. Η κοινωνία είναι απαραίτητο να προωθεί αυτές τις διαδικασίες μέσα από διάφορα προγράμματα επιμόρφωσης όπως αυτό της «Οδύσσειας», τα οποία να είναι ανοιχτά για όλους τους εκπαιδευτικούς και να καλύπτουν τις ανάγκες τους.

Οι τρόποι επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προωθεί το ΕΠΕΑΕΚ II παρουσιάζονται στο σχήμα 3.1 που ακολουθεί

Σχήμα 3.1.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΕΚΔΙΚΗΣΕΙΣ

Οι εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν παραμένουν στάσιμοι στις ελλείψεις που υπάρχουν σχετικά με την επιμόρφωση τους. Προτείνουν διάφορες αλλαγές με βάση τις ανάγκες τους ώστε να διευκολύνουν το εκπαιδευτικό έργο και να ικανοποιήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τις ανάγκες τους. Με βάση τον Νόμο 2986/2002 προβλέπεται η δημιουργία ενός Οργανισμού Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών. Αν και ο Οργανισμός αυτός έχει ήδη δημιουργηθεί παράυτά δεν έχει ανακοινωθεί κανένα επιμορφωτικό πρόγραμμα για τους πρωτοβάθμιους εκπαιδευτικούς.

Αυτό που επιδιώκεται είναι:

- ✓ Εισαγωγική επιμόρφωση για τους εκπαιδευτικούς που εντάσσονται στο σχολείο για πρώτη φορά.
- ✓ Περιοδική επιμόρφωση με στόχο την διαρκή βελτίωση της εκπαίδευσης και της διδακτικής ικανότητας των εκπαιδευτικών καθόλη την διάρκεια της επαγγελματικής σταδιοδρομίας τους.
- ✓ Ενδοσχολική επιμόρφωση, κατηγορία που έχει προαναφερθεί πολλές φορές και θεωρείται σημαντικός παράγοντας για την εξέλιξη των εκπαιδευτικών.

Από το 1997 έχει ξεκινήσει η λειτουργία προγραμμάτων Ακαδημαϊκής και Επαγγελματικής Αναβάθμισης των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης τα οποία συνεχίζονται να χρηματοδοτούνται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΕΠΕΑΕΚ II.

Οι προτάσεις των εκπαιδευτικών για την καλύτερη επιμόρφωση τους είναι α) η συνέχιση των προγραμμάτων επιμόρφωσης, β) Τα προγράμματα σπουδών τους να σχετίζονται άμεσα με την εκπαιδευτική πραγματικότητα και τις ανάγκες τους ώστε να μην εξαντλούνται σε θεωρητικό επίπεδο μόνο, γ) Η κάλυψη όλων των περιοχών της Ελλάδος με επιμορφωτικά προγράμματα ώστε να έχουν όλοι την δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά, δ) Να ιδρυθούν Διδασκαλεία στα υπόλοιπα παιδαγωγικά τμήματα της Ελλάδος, ε) Να ενθαρρύνει το Υπουργείο τα προγράμματα επιμόρφωσης ενισχύοντας τα οικονομικά, με διδακτικό προσωπικό και υλικοτεχνική υποδομή.

Η μετεκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προκειμένου να διατηρήσει και να ενισχύσει τον χαρακτήρα της θα πρέπει να αυξήσει τον αριθμό των εισαγομένων στα Διδασκαλεία και στα ΠΕΚ αλλά και με ουσιαστική συμμετοχή των μετεκπαιδευόμενων στην κατάρτιση των προγραμμάτων. Η μετεκπαίδευση πρέπει να παραμείνει μια και ενιαία και να αποτελεί δικαίωμα των εν ενεργεία εκπαιδευτικών. Επίσης προκειμένου να είναι επιτυχία αυτή η προσπάθεια των εκπαιδευτικών θα πρέπει να συνδυάζεται με έρευνες, εργασίες και δραστηριότητες στοχεύοντας στην εφαρμογή καινοτόμων ιδεών στον χώρο της Εκπαίδευσης. Παράλληλα το επίπεδο των σπουδών πρέπει να αναβαθμιστεί ως προς τον χορηγούμενο τίτλο προς τους εκπαιδευτικούς⁵⁶.

⁵⁶ Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδος (2003) «Οικονομική και κοινωνική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών» της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ: ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΟΥ

ΘΕΣΜΟΥ

Λειτουργία και υποδομή του Θεσμού

Η επιμόρφωση καθώς και η μετεκπαίδευση περιλαμβάνουν κάποια εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε περισσότερες από μια ομάδες εκπαιδευτικών, και σχεδιάζονται με σκοπό τη προαγωγή και αύξηση των γνώσεων και των επαγγελματικών ικανοτήτων τους. Μέσα από τα προγράμματα επιμόρφωσης οι εκπαιδευτικοί και τα στελέχη της εκπαίδευσης μπορούν να ανανεώσουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες τους, να ενημερωθούν για τις τυχόν νέες εκπαιδευτικές προτεραιότητες - καινοτομίες και να αξιοποιήσουν καλύτερα το νέο εκπαιδευτικό - διδακτικό υλικό που έχει παραχθεί πρόσφατα, καθώς και τις υποδομές που δημιουργήθηκαν ή βελτιώθηκαν σε πολλές σχολικές μονάδες.

Τα προγράμματα επιμόρφωσης έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας όταν ευθυγραμμίζονται με τα συστατικά της αποτελεσματικής εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών. Αυτά τα συστατικά περιλαμβάνουν 1) τα ερευνητικά αποτελέσματα για τα στάδια ανάπτυξης της μάθησης των ενηλίκων και τη γνώση πως οι ενήλικες μαθαίνουν και μπορούν να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους σύμφωνα με το διδακτικό σχέδιο, 2) θέματα αποτελεσματικής διδασκαλίας. Γνώση της αποτελεσματικής διδασκαλίας και της ικανότητας να τη προσαρμόζουν με ειδικές μεθόδους στις ανάγκες μάθησης των ενηλίκων, μέσα σ' ένα περιβάλλον που εμπνέει εμπιστοσύνη, 3) τις αρχές της κλινικής παρατήρησης της διδασκαλίας. Γνώση της κλινικής παρατήρησης και ικανότητα διεξαγωγής συζητήσεων κατά τη διδασκαλία κατάλληλων για τα στάδια ανάπτυξης των ενηλίκων, με τη παροχή κατάλληλης βοήθειας κατά την εκτέλεση για να μην είναι οι αλλαγές μόνιμες και προσωρινές.

Εξάλλου οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αναγνωρίσουν ως αποτελέσματα των προγραμμάτων επιμόρφωσης τις αλλαγές στις πεποιθήσεις των ίδιων, στις διδακτικές τεχνικές και στα αποτελέσματα

των μαθητών. Η αλλαγή στις πεποιθήσεις των και οι αλλαγές στα αποτελέσματα των μαθητών προέρχονται από τις αλλαγές που έχουν κάνει προηγουμένως οι εκπαιδευτικοί στις διδακτικές τους τεχνικές.

1. Προγράμματα επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης

Η επιμόρφωση μπορεί να προγραμματιστεί σε πολλά επίπεδα, ο προγραμματισμός πρέπει να είναι συστηματικός και λεπτομερειακός ώστε να μην εκφυλίζεται η υπόθεση της επιμόρφωσης αλλά να δυναμώνει προοδευτικά. Το επιμορφωτικό πρόγραμμα επιβάλλεται να προσαρμόζεται στις ανάγκες της εκπαίδευσης αλλά και στις τοπικές ανάγκες, να ανανεώνεται και να αναπροσαρμόζεται ανάλογα με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες και τα αποτελέσματα αξιολόγησης του. Οι γενικές κατευθύνσεις δίνονται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ενώ η τελική επιλογή γίνεται από την Δ.Ε. των Π.Ε.Κ..

1.1 Εισαγωγική επιμόρφωση.

Η μορφή αυτή προγράμματος θεωρείται σήμερα απαραίτητη για τους νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς, λόγω του μεγάλου χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί ανάμεσα στη λήψη του πτυχίου και το διορισμό τους. Η εισαγωγική επιμόρφωση θεωρείται υποχρεωτική για όλους τους νεοδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς στους οποίους χορηγείται βεβαίωση συμμετοχής.

1.2. Ταχύρρυθμα και μικρής διάρκειας επιμορφωτικά προγράμματα.

Στόχο έχουν την υποστήριξη των Εκπαιδευτικών στους τομείς επιστημονικής και παιδαγωγικής ενημέρωσης σε θέματα αλλαγής σχολικών προγραμμάτων, νέων σχολικών βιβλίων ή νέων διδακτικών μέσων και μεθόδων καθώς και καινοτομικά εκπαιδευτικά σχέδια. Παρόμοια επιμορφωτικά προγράμματα προβλέπονται και για τους εκπαιδευτές των δημοσίων Ι.Ε.Κ.

1.3 Ενδοσχολική επιμόρφωση.

Η ενδοσχολική επιμόρφωση απευθύνεται στο διδακτικό προσωπικό μιας σχολικής μονάδας και έχει ως βασικό στόχο να καλύψει τις επιμορφωτικές ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του διδακτικού προσωπικού, καθώς και τα εκπαιδευτικά - παιδαγωγικά - διοικητικά προβλήματα του συγκεκριμένου σχολείου. Αποβλέπει στην ενίσχυση της αυτονομίας της σχολικής μονάδας καθώς και της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει. Η ενδοσχολική επιμόρφωση είναι παράλληλη με την εργασία και διεξάγεται στο πλαίσιο του προσωπικού ή του επαγγελματικού χώρου των εκπαιδευτικών. Φορέας της επιμόρφωσης είναι η σχολική μονάδα, πραγματοποιείται δηλαδή με πρωτοβουλία και ευθύνη του ίδιου του σχολείου. Τα θέματα των επιμορφωτικών σεμιναρίων προκύπτουν από την ανίχνευση των επιμορφωτικών αναγκών των εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με τους στόχους και τις προτεραιότητες του συγκεκριμένου σχολείου. Η ενεργοποίηση και η ενίσχυση των σχολικών μονάδων για την επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού αναμένεται να οδηγήσει σε μαζικοποίηση της επιμόρφωσης των εν υπηρεσία εκπαιδευτικών, σε σύντομο χρονικό διάστημα.

14. Επιμορφωτικά προγράμματα μέσης και μακράς διάρκειας.

Τα προγράμματα αυτά απευθύνονται σε σχετικά περιορισμένο αριθμό εκπαιδευτικών οι οποίοι όμως μπορούν να λειτουργήσουν ως παράγοντες για τη διάχυση της νέας γνώσης και του σύγχρονου προβληματισμού στα σχολεία. Τα προγράμματα αποβλέπουν στον εκσυγχρονισμό και εμπλουτισμό των γνώσεων των εκπαιδευτικών στα αντικείμενα διδασκαλίας και στη παιδαγωγική - διδακτική κατάρτιση, με ειδικότερους στόχους τόσο τη διερεύνηση των γνώσεων τους σε συγγενή γνωστικά αντικείμενα όσο και στις αναμενόμενες ευεργετικές επιδράσεις που αναμένεται να έχει η αποστασιοποίηση τους για ένα χρονικό διάστημα από την εκπαιδευτική πράξη και η ταυτόχρονη δραστηριοποίηση τους στο περιβάλλον της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

15 Εκπαιδευτικά προγράμματα για την ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναβάθμιση εκπαιδευτικών - εξομοίωση.

Με τα προγράμματα αυτά επιδιώκεται η αναβάθμιση της ποιότητας των βασικών σπουδών των εκπαιδευτικών. Με τα προγράμματα εξομοίωσης που εμφανίζουν τη μορφή της συμπληρωματικής εκπαίδευσης, επιτυγχάνεται η ολοκλήρωση και επέκταση της βασικής επαγγελματικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών, η απόκτηση γνώσεων που αφορούν νέες γνωστικές περιοχές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις (π.χ. πληροφορική, ευρωπαϊκά θέματα, αγωγή περιβάλλοντος, καταναλωτή και υγείας κ.τ.λ .). και η υιοθέτηση συμπεριφορών που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις του μορφωτικού και κοινωνικού ρόλου του σχολείου.

16 Συμμετοχή εκπαιδευτικών σε πρακτικές ερευνητικές δράσεις στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό.

Οι ερευνητικές δράσεις υπό μορφή πρακτικών ασκήσεων για τους εκπαιδευτικούς όλων των ειδικοτήτων πραγματοποιούνται ως ένας από τους τρόπους βελτίωσης της κατανόησης των εκπαιδευτικών, του επιστημονικού εγχειρήματος και έρευνας, με την ελπίδα ότι εκείνοι με τη σειρά τους θα παράσχουν μια αυθεντική εικόνα της επιστήμης και της τεχνολογίας στους μαθητές τους.

17 Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την αξιοποίηση του εργαστηριακού εξοπλισμού στη διδασκαλία.

Είναι ένα πρόγραμμα που σε λίγο καιρό θα εφαρμοστεί. Αναφέρεται στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών που χρησιμοποιούν τα εργαστήρια και θα πραγματοποιηθεί ενδοεργαστηριακά στα σχολεία. Η ενδοεργαστηριακή επιμόρφωση είναι αναγκαία επειδή στα σχολεία παρατηρείται το φαινόμενο της ανεπαρκούς χρήσης του εργαστηριακού εξοπλισμού κυρίως γιατί οι εκπαιδευτικοί Δε γνωρίζουν τη λειτουργία του. Έτσι θα εξασκηθούν οι εκπαιδευτικοί των αντίστοιχων ειδικοτήτων στη χρήση σύγχρονου εργαστηριακού εξοπλισμού, με σκοπό την

πλήρη αξιοποίηση του. Επίσης προβλέπεται η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των μουσικών σχολείων στα αντίστοιχα τμήματα των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα σύγχρονα συστήματα εφαρμογής μουσικής πληροφορικής.

1.8 Προγράμματα αυτομόρφωσης

Σκοπός αυτών των προγραμμάτων είναι η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε διάφορα ζητήματα που οι ίδιοι θεωρούν σημαντικά για την αυτοβελτίωσή τους και τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού τους έργου. Η επιμόρφωση γίνεται στον ελεύθερο τους χρόνο. Οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να επιλέγουν από ένα θεματικό κατάλογο το αντικείμενο της επιμόρφωσης. Ο Επιμορφωτής - Σύμβουλος θα συντάσσει πρόγραμμα και χρονοδιάγραμμα επιμόρφωσης. Ο εκπαιδευτικός κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης θα μπορεί να συνεργάζεται με τον Επιμορφωτή – Σύμβουλο.

Στο τέλος της Αυτοεπιμόρφωση ο εκπαιδευτικός πιστοποιεί τις γνώσεις και δεξιότητες που απέκτησε από το πρόγραμμα.

1.9 Επιμόρφωση στελεχών διοίκησης της εκπαίδευσης.

Η κατηγορία αυτή προγράμματος αναφέρεται στην ενημέρωση, εξοικείωση και επιμόρφωση σε προγράμματα διοίκησης και διαχείρισης της σχολικής μονάδας. Αποδέκτες είναι τα στελέχη της εκπαίδευσης καθώς και οι εκπαιδευτικοί που ενδιαφέρονται να καλύψουν θέσεις στελεχών στη διοίκηση της εκπαίδευσης. Η βελτίωση της διοικητικής οργάνωσης και διαχείρισης της σχολικής μονάδας των διευθύνσεων και των γραφείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας και τεχνικής εκπαίδευσης συνδέεται στενά με το έργο του εκπαιδευτικού και συντελεί στη πιο ολοκληρωμένη και αποτελεσματική παροχή διδακτικού έργου. Ανάλογη εκπαίδευση απαιτείται και για τους διευθυντές και τα στελέχη των δημοσίων Ι.Ε.Κ..

1.10 Προγράμματα επιμόρφωσης επιμορφωτών

Στα προγράμματα αυτά στην Ελλάδα ή και στο εξωτερικό προβλέπεται να συμμετέχουν επιμορφωτές με στόχο τη διαρκή βελτίωση και ενημέρωση τους σε θέματα που θα αφορούσαν τις μεθόδους επιμόρφωσης ενηλίκων, αλλά και σε θέματα σχετικά με το σχεδιασμό, την οργάνωση και τη διαχείριση προγραμμάτων επιμόρφωσης. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην υποστήριξη και ενίσχυση του ρόλου του σχολικού συμβούλου ως επιμορφωτή και εκπαιδευτή. Μια από τις κυριότερες επιδιώξεις του θεσμού του σχολικού συμβούλου, όπως αυτές προσδιορίζονται από το νόμο 1304/92, είναι η επιμόρφωση του διδακτικού προσωπικού των σχολείων. Για την επιτυχία του στόχου αυτού οι σχολικοί σύμβουλοι μπορούν να παρακολουθήσουν σειρά σεμιναρίων οργανωμένων από το Τ.Π.Ε.Π.Θ. και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Τα σεμινάρια αυτά κρίθηκαν ουσιώδη και αποτελεσματικά. Σκοπός τους είναι να μυήσουν τους σχολικούς συμβούλους σε σύγχρονες μεθόδους επιμόρφωσης και να τους ενημερώσουν σε βάθος τόσο για τις νέες διδακτικές προσεγγίσεις που εισάγουν τα καινούρια βιβλία, όσο και για τις επιστημονικές απόψεις που στηρίζουν τη νέα μεθοδολογία των βιβλίων.

1.11 Προγράμματα εξ' αποστάσεως επιμόρφωσης.

Τα προγράμματα αυτά ενθαρρύνουν την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) στην οργάνωση προγραμμάτων επιμόρφωσης από απόσταση. Ως στόχο έχουν το να προσφέρουν στους Έλληνες εκπαιδευτικούς προγράμματα επιμόρφωσης με μεγάλο βαθμό προσαρμοστικότητας και ευελιξίας ως προς τον τρόπο, τον τόπο, το χρόνο, το ρυθμό και το περιεχόμενο της επιμορφωτικής διαδικασίας. Με τη χρήση της νέας τεχνολογίας εκτιμάται ότι θα αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και τα εμπόδια που συναντούσε μέχρι σήμερα η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, θέματα αναπλήρωσης, μετακινήσεων, ρυθμού, κατάρτισης, αλληλεπίδρασης επιμορφούμενων και επιμορφωτών.

1.12 Δοκιμαστικά πιλοτικά προγράμματα.

Κατά τη τελευταία δεκαετία υλοποιήθηκαν στην Ελλάδα κάποια προγράμματα πειραματικού χαρακτήρα με στόχο την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας παιδιών συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων για την εξαγωγή συμπερασμάτων χρήσιμων στη συνέχεια για μία γενικευμένη αντισταθμιστική πρακτική. Ανάμεσα σ' αυτά συγκαταλέγονται το « Πρόγραμμα έρευνας - δράσης για τη πρόληψη και την αντιμετώπιση του λειτουργικού αναλφαριθμητισμού στην Άνω Ελευσίνα» , το πρόγραμμα «Λογομάθεια», κ.α.

Τα προγράμματα αυτής της κατηγορίας έχουν ιδιαίτερη σημασία, γιατί έδωσαν την ευκαιρία να δοκιμαστούν νέοι τρόποι επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που πήραν μέρος σ' αυτά, συχνά μάλιστα πάνω στη χρήση πρότυπου διδακτικού υλικού και διδακτικών μεθόδων προσαρμοσμένο στις ανάγκες των παιδιών που αφορούσαν κατά περίπτωση.

2. Προγράμματα που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες για το περιορισμό της σχολικής αποτυχίας.

Στις Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Γαλλία, η Ισπανία και η Πορτογαλία δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη κοινωνική διάσταση της σχολικής αποτυχίας. Γι' αυτό το λόγο επιλέγονται περιοχές προτεραιότητας με κοινωνικοοικονομικά κριτήρια και σ' αυτές τις περιοχές επιχειρείται η εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης και πρόσθετης βοήθειας των αδύναμων μαθητών, κυρίως του πρώτου και δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σε μεγάλο βαθμό αυτά τα προγράμματα δίνουν έμφαση στην εμψύχωση και καθοδήγηση των νέων, και επιχειρούν να συνδέσουν την εκπαίδευση με μελλοντικούς επαγγελματικούς στόχους των μαθητών.

Η σύνδεση τέτοιων προγραμμάτων με επιμορφωτικές ανάγκες των εκπαιδευτικών δεν είναι ίσως άμεση μια που σ' αυτά εμπλέκονται διάφοροι εξωσχολικοί φορείς καθώς και άλλες ειδικότητες, όπως κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγοι, καθοδηγητές αλλά και καλλιτέχνες

συγγραφείς(προγράμματα σε Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας Ζ.Ε.Π. σε πόλεις της Γαλλίας). Για προγράμματα όμως πρόσθετης εσωσχολικής βοήθειας και για την, σε καθημερινή βάση, κατάλληλη προσαρμογή του αναλυτικού προγράμματος και της μεθόδου διδασκαλίας, έχει γίνει γενικά αποδεκτή η ανάγκη επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών (π.χ. εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ισπανία, τη Βρετανία και το Βέλγιο).

2.1 Ειδική εκπαίδευση (special education).

Πρόκειται για προγράμματα που προσφέρουν εσωσχολική βοήθεια κάτω από ποικίλες ονομασίες και ακολουθούν ένα πρότυπο διαχωρισμού των μαθητών από την τάξη τους, π.χ. ειδικά τμήματα για αδύνατους μαθητές, Παράλληλες τάξεις, κ.τ.λ.

Στον αγγλόφωνο σχολικό χώρο, και ιδιαίτερα στις Η.Π.Α. και στον Καναδά είχε δοθεί μεγάλη έμφαση τα τελευταία χρόνια στη στήριξη των αδυνάτων, για οποιοδήποτε λόγο, μαθητών και είχαν δημιουργηθεί πολλών τύπων προγράμματα κάτω από το γενικό τύπο *special education*. Αυτά τα προγράμματα βασιζόνταν είτε στη διδασκαλία των μαθητών σε αυτοτελείς μικρές ομάδες ή σε ένα ' *withdrawal* ' μοντέλο, δηλαδή διαχωρισμό των μαθητών από τη κανονική τους τάξη για μέρος της σχολικής ημέρας.

Οι εκπαιδευτικοί που δίδασκαν σ' αυτά τα προγράμματα είχαν ειδική κατάρτιση σε θέματα ειδικής εκπαίδευσης (*special education*), την οποία αποκτούσαν είτε σε μεταπτυχιακά τμήματα των Πανεπιστημίων, ή, συνηθέστερα, σε μετεκπαίδευση διάρκειας μέσα από βραδινά ή καλοκαιρινά τμήματα, όπου δίδασκαν πανεπιστημιακοί καθηγητές σε συνεργασία με πεπειραμένους και προσοντούχους εκπαιδευτικούς.

2.2 Πρόληψη της σχολικής αποτυχίας.⁵⁷

Reading Recovery- Αυτό το πρόγραμμα που είναι πολύ επιτυχές άρχισε στη Ν. Ζηλανδία και εφαρμόζεται τώρα και σε άλλες

αγγλόφωνες χώρες (Καναδάς, περιοχές των Η.Π.Α., Αυστραλία και τελευταία στη Βρετανία). Ο σχεδιασμός του προγράμματος αποσκοπεί στη βοήθεια των παιδιών της Α δημοτικού που έχουν προβλήματα στην εκμάθηση ανάγνωσης και γραφής. Αυτή η βοήθεια προσφέρεται σε ατομική βάση για ένα ημίωρο κάθε μέρα και για ένα περιορισμένο διάστημα (12 -20 εβδομάδες). Το πρόγραμμα συνδυάζει τη χρήση μικρών παιδικών (όχι σχολικών) βιβλιοθηκών και τη συστηματική διδασκαλία των δομών της γλώσσας. Οι εκπαιδευτικοί που αναλαμβάνουν τέτοια τμήματα συμμετέχουν σε προγράμματα ειδικής κατάρτισης και άσκηση, που διαρκούν πάνω από χρόνο. Η επιμόρφωση τους συνεχίζεται και αργότερα. Το πρόγραμμα είναι πολύ αυστηρά δομημένο και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στις ιδιορρυθμίες της αγγλικής γλώσσας που σε μεγάλο βαθμό αποτελούν και την αιτία των δυσκολιών της πρώτης ανάγνωσης. Η βοήθεια του μαθητή στο σπίτι από τους γονείς θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία του προγράμματος.

Success for All - Πρόκειται για ένα γενικό πρόγραμμα παρεμβάσεων που αποσκοπεί στην αναβάθμιση της εκπαίδευσης των μη προνομιούχων ομάδων μαθητών. Αυτό το πρόγραμμα εφαρμόζεται εκτενώς στις Η.Π.Α. και βοηθάει τους αδύναμους ή σε κίνδυνο μαθητές με εντατικού τύπου διδασκαλία, από τη προσχολική ηλικία μέχρι το μέσον περίπου του δημοτικού σχολείου.

⁵⁷ Φατούρου Αγγελική, (1994), «Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, Αξιολόγηση των μαθητών», Κριτική Ανάλυση του Π.Δ. τον Υ.Π.Ε.Π.Θ., Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης, Τεύχος 32, σσ. 17-27

Συγχρόνως προσφέρει υλική και ψυχολογική βοήθεια και στήριξη και στους γονείς τους. Έμφαση δίνεται στη γλώσσα και σε δεξιότητες που προωθούν τη μάθηση *learning to learn skills* καθώς και σε συνεργατικές μεθόδους μάθησης. Στους εκπαιδευτικούς που εφαρμόζουν το πρόγραμμα προσφέρεται τεχνική στήριξη και επιμόρφωση διαρκείας από πεπειραμένους εκπαιδευτές Ι πηγές. Το πρόγραμμα έχει συντελέσει στο

περιορισμό της σχολικής αποτυχίας σε πολύ μεγάλο βαθμό, στις περιοχές που εφαρμόστηκε.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω αναφέρονται, από πηγές της Ο.Λ.Μ.Ε.⁵⁸ ορισμένες βασικές αρχές που πρέπει να αποτελέσουν τη βάση σχεδίασης και εκτέλεσης των αποτελεσματικών προγραμμάτων επιμόρφωσης:

- i. Η αλλαγή είναι για τους εκπαιδευτικούς μια βραδεία, δύσκολη και βαθμιαία διδασκαλία. Οι αλλαγές που χρειάζονται οι εκπαιδευτικοί πρέπει να οργανώνονται και παρουσιάζονται με μικρά, αυξανόμενα βήματα, να περιγράφονται με σαφήνεια και να δίνεται έμφαση στην επάρκεια και πρακτικότητα τους. Ακόμη πρέπει να καταλήγουν σε βελτίωση των μαθητών σε σχετικά μικρό χρονικό διάστημα.
 - ii. Οι εκπαιδευτικοί χρειάζονται επιβεβαίωση της επίδρασης της επιμόρφωσης τους πάνω στη βελτίωση των μαθητών. Διάφορα τεστ μαθητών μπορούν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.
-
- iii. Μετά την επιμόρφωση χρειάζεται συνεχής υποστήριξη και παρακολούθηση του αποτελέσματος της. Αλλά και η παρακολούθηση μακροπρόθεσμα της επαγγελματικής εξέλιξης των αποφοίτων θα μπορούσε, μέχρι ένα σημείο να προσδιορίσει την επιτυχία ή την αποτυχία του προγράμματος, τουλάχιστον ως προς το επίπεδο του παρεχόμενου επαγγελματικού προσανατολισμού.
 - iv. Πρώτα η επιμόρφωση πρέπει να έχει ως επίκεντρο της τον εκπαιδευτικό και να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες του που προσδιορίζονται απ' αυτόν.

⁵⁸ Χατζηγεωργίου Ι. Απόστολο, Πρακτικά Ευρωπαϊκού συμποσίου, 21-22-23 Ιουνίου 1995, «Δυσκολίες και προβληματισμοί από τη πειραματική Εφαρμογή Προγράμματος Επιμόρφωσης από Απόσταση Καθηγητών», σσ.135-139.

- υ. Το πρόγραμμα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ποικιλία και ευκαμψία. Ο, τι είναι κατάλληλο για ένα εκπαιδευτικό μπορεί να είναι ακατάλληλο για κάποιο άλλο.*
- υι. Το πρόγραμμα πρέπει να καταλήγει σε δραστηριότητες για το κάθε άτομο, που έχουν ακολουθία και η μία συνδέεται με την άλλη. Επίσης το πρόγραμμα του ενός χρόνου να συνδέεται με το πρόγραμμα του επόμενου.*

Είναι γενικά παραδεκτό ότι οι προσπάθειες για επιμόρφωση έχουν τη μεγαλύτερη επιτυχία και τη μεγαλύτερη επίδραση στη διδασκαλία όταν οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται και μοιράζονται τις ιδέες τους για τη διδασκαλία και τις νέες τεχνικές. Τελικά η επιμόρφωση θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη γύρω από τις ειδικές ανάγκες που κάθε εκπαιδευτικός θεωρεί σημαντικές για τη προσωπική του επαγγελματική ανάπτυξη.

Το προφίλ τον έλληνα εκπαιδευτικού και η αναγκαιότητα επιμόρφωσης στις νέες τεχνολογίες.

Με τη πάροδο των ετών και την έναρξη συστημάτων συνεχούς επιμόρφωσης (Π.Ε.Κ.) των εκπαιδευτικών και την εισαγωγή σε παγκόσμιο επίπεδο των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση διαμορφώνεται όλο και περισσότερο ένας νέος τύπος εκπαιδευτικού, του υποστηρικτή της αναγκαιότητας εισαγωγής στην εκπαιδευτική διαδικασία των νέων τεχνολογιών. Η φοβία της τεχνολογίας που διαπιστώθηκε στη δεκαετία του '80 και στις αρχές του '90 από ερευνητές του προβλήματος μοιάζει να ξεπερνιέται με την ενημέρωση και απομυθοποίηση των τεχνολογικών καινοτομιών.

Η ραγδαία και ασταμάτητη ανάπτυξη των επιστημών και της τεχνολογίας αναμφισβήτητα είναι αιτίες της σύγχρονης ανάγκης για συνεχή επιμόρφωση ή εκπαίδευση όλων των εργαζομένων. Αν για οποιοδήποτε λόγο οι εκπαιδευτικοί αδυνατούν να τις παρακολουθήσουν, η στασιμότητά τους αυτή μεταβάλλεται σε επικίνδυνο αναχρονισμό. Οι

επιδράσεις που δέχεται ο τομέας της εκπαίδευσης από τις σύγχρονες εξελίξεις καθώς και από τη τάση διεθνοποίησης που τον χαρακτηρίζει, δημιουργούν ανάγκες στελέχωσης των υπηρεσιών του με εξειδικευμένο και κατάλληλα επιμορφωμένο προσωπικό σε όλες τις ιεραρχικές κλίμακες (διευθυντές, προϊστάμενοι, σχολικοί σύμβουλοι, διοικητικό προσωπικό κ.λ.π.), και όχι μόνο στη μεσαία που περιλαμβάνει τους διδάσκοντες - εκπαιδευτικούς. Εκπαιδευτικοί που απέκτησαν τη βασική επιστημονική και παιδαγωγική υποδομή τους πριν από χρόνια είναι πολύ δύσκολο να ανανεώσουν επαρκώς το γνωστικό εξοπλισμό τους χωρίς συστηματική ενασχόληση με τη νέα γνώση.

Για όλους αυτούς τους λόγους οι προσπάθειες για συνεχή ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών βρίσκονται σταθερά στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όλων των σύγχρονων χωρών τα τελευταία χρόνια. Διεθνείς οργανισμοί όπως είναι ο Ο.Η.Ε., η UNESCO έχουν ασχοληθεί συστηματικά με τα ζητήματα της επιμόρφωσης, συσχετίζοντας τις επιμέρους διαστάσεις με την δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση, και την εισαγωγή καινοτομιών και μεταρρυθμίσεων στα διάφορα εκπαιδευτικά συστήματα.

Προκύπτει λοιπόν η ανάγκη επανεξέτασης και αναπροσανατολισμού της παιδείας και των εκπαιδευτικών θεσμών προς μία κατεύθυνση που δε θα αγνοεί, όπως συχνά συνέβαινε στο παρελθόν, τη νέα πραγματικότητα, αλλά θα την εντάσσει στο νέο παιδευτικό της όραμα και θα την κατευθύνει γόνιμα και δημιουργικά και θα την αξιοποιεί προς όφελος των πολιτών. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, είναι απαραίτητο να διαθέτει η εκπαίδευση εκπαιδευτικούς που γνωρίζουν τις τρέχουσες εξελίξεις και τις αντιμετωπίζουν με σοβαρότητα, φωτίζοντας το έργο τους στη βάση των ανθρωπιστικών αξιών.

Η ειδικότερη πρωτοβουλία που ανέλαβε το 2000 η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη προώθηση των νέων τεχνολογιών στα πεδία της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, με τη πρωτοβουλία eLearning είναι

ενδεικτική του κρίσιμου ρόλου τους για τη κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη. Στα σχετικά κείμενα προβάλλεται μεγάλη καθυστέρηση που παρατηρείται σε ο, τι αφορά την επαρκή κατάρτιση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες και χαράσσονται οι βασικοί άξονες αντιμετώπισης των σχετικών ζητημάτων⁵⁹.

Η ιδιαίτερη προσοχή που δόθηκε τα τελευταία χρόνια στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συνέβαλε τα μέγιστα στην ανάπτυξη αξιόλογων πρωτοβουλιών για την ανανέωση τόσο του περιεχομένου όσο και των μεθόδων εφαρμογής και αξιολόγησης της. Παράλληλα η ανάπτυξη των τεχνολογιών της πληροφορίας

⁵⁹ Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, (2001), «Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στο Σχολείο με τις Νέες Τεχνολογίες», Εκδότης Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Αθήνα.

έδωσε την ευκαιρία να δοκιμαστούν αυτές και στο τομέα της επιμόρφωσης, με αξιόλογα πολλές φορές αποτελέσματα. Οι σημαντικές δυνατότητες των πολυμέσων και των ώριμων δικτυακών τεχνολογιών, εφαρμόστηκαν και στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων και απέδωσαν ικανοποιητικά. Ενισχύθηκε έτσι η πεποίθηση ότι η αξιοποίηση τους σε ευρεία κλίμακα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών θα μπορούσε να λύσει πολλά από τα προβλήματα που η παραδοσιακή διαδικασία δεν μπορούσε να αντιμετωπίσει.

Η ευρεία διάδοση των τεχνολογιών της πληροφορίας και στην Ελλάδα έδωσε την ευκαιρία να αναληφθούν ενδιαφέρουσες πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση τους στην ενδοϋπηρεσιακή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, τόσο σε εθνική κλίμακα όσο και σε ευρωπαϊκή. Κοινό χαρακτηριστικό πολλών αντίστοιχων ευρωπαϊκών προτύπων ήταν η δημιουργία ενός ευέλικτου προγράμματος ανοιχτής και από απόσταση εκπαίδευσης, που βασιζόταν στη χρήση των πολυμέσων. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον μπορεί να στοιχειοθετηθεί και να αναπτυχθεί ένα πρότυπο ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών με επίκεντρο τη σχολική μονάδα, το οποίο θα περιεχί σύγχρονες

υπηρεσίες επιμόρφωσης και θα επιτρέπει την αξιολόγηση των σε πραγματικές συνθήκες και σε άμεση και διαρκή σύνδεση με τη σχολική μονάδα.

Το πρότυπο αυτό διαμορφώθηκε στα πλαίσια του προγράμματος TRENDS (*Training Education through Networks and Distributed Systems*). Πρόκειται για ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών με βάση το σχολείο που προώθησε την επιμόρφωση τους, ως τμήμα των καθημερινών τους δραστηριοτήτων στο σχολικό περιβάλλον. Ως στόχος του TRENDS τέθηκε η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που θα παρείχε υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς οι οποίοι είναι ήδη ενταγμένοι στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να γνωρίσουν τις τρέχουσες τάσεις στο αντικείμενο τους και στις παιδαγωγικές θεωρίες και πρακτικές καθώς και τη σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία. Το TRENDS ανέπτυξε έναν ευέλικτο μηχανισμό για τη παροχή υπηρεσιών επιμόρφωσης στο σχολικό περιβάλλον, με τη χρήση των ώριμων τεχνολογιών των δικτύων και της τηλεόρασης⁶⁰.

Βασικοί άξονες του προτύπου ενδοϋπηρεσιακής επιμόρφωσης είναι οι εξής:

- Πεδίο αναφοράς του προτύπου είναι η σχολική μονάδα. Η κατάλληλη αξιοποίηση των πολυμέσων στο πλαίσιο της έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός ευέλικτου περιβάλλοντος μάθησης από απόσταση, που συμβάλλει στη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ενόψει των σύγχρονων αναγκών για μια κοινωνία της πληροφορίας.
- Το πρότυπο που προτείνεται στοχεύει στην παροχή υπηρεσιών από απόσταση εκπαίδευσης με βάση το σχολείο οι οποίες καθορίζονται με σαφήνεια και είναι βιώσιμες από οικονομική και κοινωνική άποψη. Η χρησιμοποίηση των πιο σύγχρονων δικτυακών

μέσων για τη πρόσβαση σε υλικό πολυμέσων μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της συνεχούς ανάπτυξης των ικανοτήτων των εκπαιδευτικών και στο τομέα της χρήσης νέων Τεχνολογιών για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

⁶⁰ Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, (2001), Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στο σχολείο με τις Νέες Τεχνολογίες, Εκδότης Ίδρυμα μελετών Λαμπράκη, Αθήνα.

- Καθώς η ευρωπαϊκή διάσταση έχει καταστεί βασικό συστατικό στοιχείο της παρεχόμενης εκπαίδευσης, σε όλα τα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανάπτυξη της επιμορφωτικής δραστηριότητας με βάση το προτεινόμενο πρότυπο έχει νόημα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η διάδοση των εμπειριών σε θέματα δομής και περιεχομένου της επιμόρφωσης στις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και η ανταλλαγή απόψεων και ιδεών σχετικά με τις μεθόδους διδασκαλίας και τους τρόπους οργάνωσης της αίθουσας διδασκαλίας, ενισχύουν τους δεσμούς ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους στις ευρωπαϊκές χώρες και συμβάλουν στην ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας εκπαιδευτικών σε ευρεία κλίμακα.
- Το περιεχόμενο του παρεχόμενου επιμορφωτικού υλικού μπορεί να αφορά τόσο γενικά εκπαιδευτικά θέματα (όπως η αξιολόγηση των μαθητών, οργάνωση και διοίκηση της σχολικής μονάδας, διδασκαλία φυσικών επιστημών κ.λ.π.), όσο και ειδικότερα θέματα που αναφέρονται σε μια συγκεκριμένη βαθμίδα ή τύπο εκπαίδευσης (γενική, τεχνική - επαγγελματική κ.λ.π.). Έτσι οι παρεχόμενες υπηρεσίες μπορούν να αξιοποιούνται από ολόένα και περισσότερους εκπαιδευτικούς τόσο της γενικής (Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας) όσο και της Τεχνικής και Επαγγελματικής

εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Βασική ιδέα είναι να τεθεί στη διάθεση της εκπαιδευτικής κοινότητας ένα σύστημα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών που βασίζεται στην αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορικής και του Internet. Κάτι τέτοιο εξασφαλίζει τη δυνατότητα της ενδοϋπηρεσιακής από απόστασης εκπαίδευσης και συγχρόνως παρέχει πολλές δυνατότητες για αλλαγή πληροφοριών, εργασιών και εμπειριών ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους, ακόμη και ανάμεσα σε μαθητές από διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες.

Το προτεινόμενο πρότυπο επιμόρφωσης λαμβάνει υπόψη όχι μόνο το περιεχόμενο αλλά και τον παράγοντα του χρόνου. Πρέπει να είναι ευέλικτο για να μπορεί να ανταποκρίνεται ακόμη και να προβλέπει τις αλλαγές στις ευκαιρίες τις τεχνολογίας, στις μαθησιακές ανάγκες και στο θεσμικό πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. έχουν πραγματοποιηθεί χρηματικές δαπάνες για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από το Β' και Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο. Οι δαπάνες του Β' Κοινοτικού Πλαισίου αντιπροσωπεύουν τη περίοδο 1996 – 2000 ενώ του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου τη τρέχουσα περίοδο ξεκινώντας από το 2000, οι δαπάνες αυτές ακόμα δεν έχουν ολοκληρωθεί.

Οι δαπάνες για επιμόρφωση και μετεκπαίδευση δεν υπολογίζονται ξεχωριστά αλλά αναφέρονται συνολικά σαν δαπάνες για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Σύμφωνα με το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο ο προϋπολογισμός ήταν 24.979.208.402,0 (εκφρασμένο σε δρχ.), ενώ οι πραγματοποιούμενες δαπάνες για επιμόρφωση άγγιξαν το ποσό 24.969.851.388,0, δηλαδή δεν ξεπέρασαν το προϋπολογισμό.

Οι δαπάνες κατανεμήθηκαν από το 1994 ως εξής:

1994 : 7.238.604.000,0 δις. δ.ρ.χ.

1995 : 441.885.000,0 δις. δ.ρ.χ.

1996 : 2.202.355.188,0 δις. δ.ρ.χ.

1997 : 1.431.205.163,0 δις. δ.ρ.χ.

1998 : 4.022.807.616,0 δις. δ.ρ.χ.

1999 : 6.547.231.504,0 δις. δ.ρ.χ.

2000 : 3.210.602.555,0 δις. δ.ρ.χ.

2001 : 57.160.362,0 δις. δ.ρ.χ.

Ο προϋπολογισμός του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου είναι 50.000.000.000. δ.ρ.χ., και έως τώρα έχουν πραγματοποιηθεί δαπάνες ύψους 23.492.677.966 δις. δ.ρ.χ. κατανεμημένες για:

- ✓ Ενίσχυση οργανισμού επιμόρφωσης εκπαιδευτικών,
- ✓ Ταχύρρυθμα εκπαιδευτικά προγράμματα,
- ✓ Ενδοσχολική επιμόρφωση,
- ✓ Προγράμματα μέσης και μακράς διάρκειας,
- ✓ Εξομοίωση εκπαιδευτικών Α'βάθμιας εκπαίδευσης,
- ✓ Επιμόρφωση στελεχών διοίκησης της εκπαίδευσης,
- ✓ Προγράμματα εξ' αποστάσεως επιμόρφωσης και για
- ✓ Εισαγωγική επιμόρφωση.

Οι δαπάνες του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου δεν έχουν ακόμα ολοκληρωθεί.

Πιο συγκεκριμένα για την ενέργεια 2.1 του επιχειρησιακού προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ II που αναφέραμε στο κεφάλαιο 3 σχετικά με την επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο προϋπολογισμός που έχει εγκριθεί είναι 301.269,6 ευρώ και ειδικότερα για την τριετία από το 2001-2003 113.577,0 ευρώ. Οι ενέργειες που είχαν σχεδιαστεί να πραγματοποιηθούν για αυτή την περίοδο και οι οποίες έγιναν ήταν οι εξής:

- ✓ 9.260 εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στην εισαγωγική επιμόρφωση
- ✓ 149.000 εκπαιδευτικοί συμμετέχουν στην ταχύρυθμη επιμόρφωση
- ✓ 850 σχολεία συμμετέχουν στην ενδοσχολική επιμόρφωση
- ✓ 2.320 εκπαιδευτικοί συμμετέχουν σε επιμορφωτικά προγράμματα μέσης ή μακράς διάρκειας
- ✓ 3.800 στελέχη εκπαίδευσης επιμορφώνονται σε θέματα διοίκησης

Οι συγκεκριμένες ενέργειες είναι συνεχιζόμενες και χαρακτηρίζονται από μεγάλη ωριμότητα και ετοιμότητα.

Ο προϋπολογισμός που είχε εγκριθεί για τα έτη από 1997 έως 1999 με σκοπό να επιμορφωθούν οι εκπαιδευτικοί μέσω των ΠΕΚ, των οποίων ανάλυση έγινε στο Κεφάλαιο 3, είναι 1,3 δισεκατομμύρια δρχ. ενώ για τα Διδασκαλεία είναι 2,5 δισεκατομμύρια δρχ. Σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Εθνική Παιδείας και Θρησκευμάτων για την τριετία 1988-2000 επιμορφώθηκαν 587 εκπαιδευτικοί σε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού και η διαδικασία αυτή εκτιμήθηκε στα 0,5 δισεκατομμύρια δρχ.

Στον πίνακα 5.1. που ακολουθεί παρουσιάζονται οι δαπάνες του Υπουργείου Παιδείας για τα έτη 1999, 2000, 2001.

Πίνακας 5.1.

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού για το Υπουργείο Παιδείας

Υπουργείο	1999	2000		2001		Μεταβολή	
	Εκτιμήσεις σε δρχ	Προϋπολογισμός σε δρχ	Εκτιμήσεις σε δρχ	Προϋπολογισμός δρχ -- ευρώ		2000/1999	2001/2000
Υπουργείο Παιδείας	1.1223.366	1.212.870	1.198.600	1.297.485	3.807,73	6,7%	8,3%

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Όπως παρατηρούμε για το έτος 2000 υπήρξε μεταβολή των δαπανών του Υπουργείου Παιδείας κατά 6,7% ενώ για το έτος 2001 μεταβολή κατά 8,3%.

Όσον αφορά το εκπαιδευτικό προσωπικό σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας οι μόνιμοι εκπαιδευτικοί έχουν παρουσιάσει μια μικρή άνοδο από το 1998 μέχρι το 2000 ενώ οι αναπληρωματικοί εκπαιδευτικοί μείωση για την ίδια περίοδο. Τα στοιχεία παρουσιάζονται στον πίνακα 5.2.

Πίνακας 5.2.

Εκπαιδευτικό προσωπικό

Υπουργείο	Μόνιμοι εκπαιδευτικοί			Αναπληρωματικοί Εκπαιδευτικοί		
	31/12/1998	31/12/1999	30/6/2000	31/12/1998	31/12/1999	30/6/2000
Υπουργείο Παιδείας	143.891	147.822	147.741	16.803	15.622	6.509

Πηγή: Υπουργείο Παιδείας

Με βάση τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η αύξηση των μόνιμων εκπαιδευτικών ήταν μικρή ενώ για το έτος 2000 είχαμε κάποια μείωση του αριθμού. Από την άλλη για τον αναπληρωτές εκπαιδευτικούς παρατηρείται συνεχής μείωση από το 1998 έως το 2000. Βέβαια αυτό που παρατηρούμε είναι ότι ο αριθμός των εκπαιδευτικών που απασχολούνται είναι πάρα πολύ μεγάλος σε σχέση με αυτούς που επιμορφώνονται. Πολλοί εκπαιδευτικοί είναι αυτοί που δεν προβαίνουν σε περαιτέρω επιμόρφωση καθώς ο αριθμός των θέσεων είναι περιορισμένος. Συνεπώς μια άμεση αλλαγή που θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σε σχέση με την επιμόρφωση είναι η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης των εκπαιδευτικών στα προγράμματα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας οι προσλήψεις για το έτος 2001 αναμενόταν να αυξηθούν και ειδικότερα αυτών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Υπολογίζεται ότι για την εκπαίδευση και ειδικότερα για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών δαπανάται περί τον 10% του προϋπολογισμού. Πιο συγκεκριμένα για το έτος 2001 το Υπουργείο Παιδείας δαπάνησε για νέα προγράμματα επιμόρφωσης 8.400.000 δρχ ενώ για νέους διορισμούς εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 10.200.000 δρχ. Με άλλα λόγια για αυτές την εισαγωγή νέων προγραμμάτων επιμόρφωσης και για τους νέους διορισμούς της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δαπανήθηκε το 23% του προϋπολογισμού. Τα κονδύλια για την εκπαίδευση που είχαν εγκριθεί από τον προϋπολογισμό ήταν μεγαλύτερα από αυτά που εγκρίθηκαν. Η υπέρβαση αυτή οφείλεται:

α. Στην πρόσληψη παραπάνω εκπαιδευτικών περί των 1.925 μόνιμων και 7.500 αναπληρωτών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προκειμένου να διευρυνθεί ο θεσμός του ολοήμερου νηπιαγωγείου και σχολείου.

β. Στην καταβολή πρόσθετων αποζημιώσεων σε εκπαιδευτικούς

γ. Στην διάθεση κονδυλίων για επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και για την εισαγωγή νέων προγραμμάτων.

Όσον αφορά το Γ' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αυτό που έχει αποφασιστεί σχετικά με το θέμα της εκπαίδευσης είναι α) η αποφασιστική στήριξη της κοινωνίας της πληροφορίας για το οποίο έχουν αναγνωριστεί δαπάνες ύψους 1 τρισεκατομμυρίων ευρώ και β) αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού με την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και επιμόρφωσης ύψους 1,6 τρισεκατομμυρίων δρχ.

Για την περαιτέρω βελτίωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας από τις δραστηριότητες του Γ' ΚΠΣ

προβλέπεται να γίνουν οι εξής αλλαγές στο θέμα της επιμόρφωσης:

- ✓ Επιμόρφωση 320.000 περίπου εκπαιδευτικών
- ✓ Εφαρμογή νέων επιμορφωτικών προγραμμάτων που να καλύπτουν τις ανάγκες των εκπαιδευτικών⁵⁷.

⁵⁷ Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Εισηγητική Έκθεση 2002

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

Έρευνα σχετικά με τις στάσεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε ότι αφορά το θεσμό της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης.

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αρχικά ανάλυση και ερμηνεία των πινάκων κάθε μεταβλητής (ερώτηση) «ανεξάρτητης» και «εξαρτημένης», παραθέτοντας συγχρόνως και τα κυριότερα πορίσματα που προέκυψαν από την ανάλυση δεδομένων.

Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Για να ολοκληρωθεί η πτυχιακή μελέτη για με το θεσμό της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης, κρίθηκε απαραίτητη η διεξαγωγή έρευνας πεδίου, σκοπός της οποίας ήταν να εξεταστούν οι στάσεις των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σχετικά με τον θεσμό της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, η έρευνα εξετάζει κατά πόσο οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν τη σημασία του εν λόγω θεσμού. Επιμέρους στόχοι της έρευνας είναι να εξεταστεί:

- Πόσο διαδεδομένος είναι ο θεσμός και οι φορείς μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς και των δύο σχολικών βαθμίδων.
- Πόσο γνωστές είναι οι μορφές μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης που προσφέρονται στους εκπαιδευτικούς.
- Πόσοι από τους ερωτηθέντες εκπαιδευτικούς έχουν λάβει μέρος σε προγράμματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης.
- Πόσο ικανοποιημένοι εμφανίζονται οι συμμετέχοντες από τα αποτελέσματα των προγραμμάτων αυτών.
- Πόσο αναγκαία θεωρούν οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης την συμμετοχή τους σε τέτοια προγράμματα.
- Πόσο διαδεδομένη είναι η επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και των ηλεκτρονικών υπολογιστών.
- Η γνώμη των εκπαιδευτικών σχετικά με το ποιος από τους φορείς επιμόρφωσης θα ήταν ο πιο κατάλληλος ώστε να αναλάβει την ευθύνη αυτή.

Τα παραπάνω στοιχεία θα βοηθήσουν στην εξαγωγή συμπερασμάτων σε ότι αφορά στην άποψη των εκπαιδευτικών και των δύο σχολικών βαθμίδων αναφορικά με το θεσμό της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης και την αναγκαιότητα ενημέρωσης των εκπαιδευτικών σχετικά με την σημασία του εν λόγω θεσμού.

Μεθοδολογία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με ερωτηματολόγια που απευθύνονταν σε εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που διαμένουν στο Νομό Ηλείας και Αττικής. Η συλλογή των στοιχείων διήρκεσε περίπου ένα μήνα και δεκαπέντε μέρες και συγκεκριμένα από την 28^η Φεβρουαρίου 2003 έως την 12^η Απριλίου 2003. Στο δείγμα που έλαβε μέρος στην εν λόγω έρευνα

περιλαμβάνονται 120 άτομα από διάφορες περιοχές του Νομού Ηλείας και Αττικής. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι αρχικά στην έρευνα συμφώνησαν να λάβουν μέρος 140 άτομα αλλά στη συνέχεια για διάφορους λόγους βρέθηκαν μόνο τα 120 από τα 140 ερωτηματολόγια.

Οι πρώτες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αφορούν τα δημογραφικά στοιχεία, ενώ ακολουθούν ειδικές ερωτήσεις που αφορούν τις σπουδές των εκπαιδευτικών, τα έτη υπηρεσίας στη δημόσια εκπαίδευση, πόσο γνωστός είναι ο θεσμός αλλά και οι φορείς μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης, τη σημασία της μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης στην διαμόρφωση του σύγχρονου ανταγωνιστικού περιβάλλοντος (βλέπε Παράρτημα, Ερωτηματολόγιο).

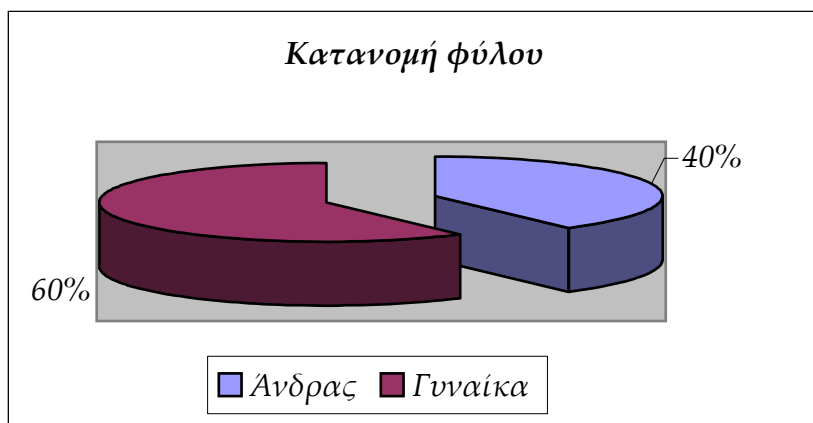
Το αμέσως επόμενο στάδιο της έρευνας είναι η στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων που συλλέχθηκαν στα πλαίσια της εν λόγω έρευνας, με χρήση του στατιστικού προγράμματος Statgraphics. Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται διάφοροι τύποι γραφημάτων όπως ραβδογράμματα και κυκλικά διαγράμματα που έγιναν με την βοήθεια του προγράμματος Microsoft Excel καθώς και μέσοι όροι, τυπικές αποκλίσεις, σχετικές συχνότητες, μέγιστο και ελάχιστο μεταβλητών, έλεγχος ανεξαρτησίας κ.α. Τέλος, παρουσιάζεται η ανάλυση των αποτελεσμάτων και η διατύπωση των συμπερασμάτων που προέκυψαν κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Στοιχεία - Αποτελέσματα έρευνας

Φύλο:

Οι εκπαιδευτικοί που έλαβαν μέρος στην έρευνα ήταν 120. Από αυτούς ποσοστό 60 % ήταν γυναίκες και ποσοστό 40% άντρες

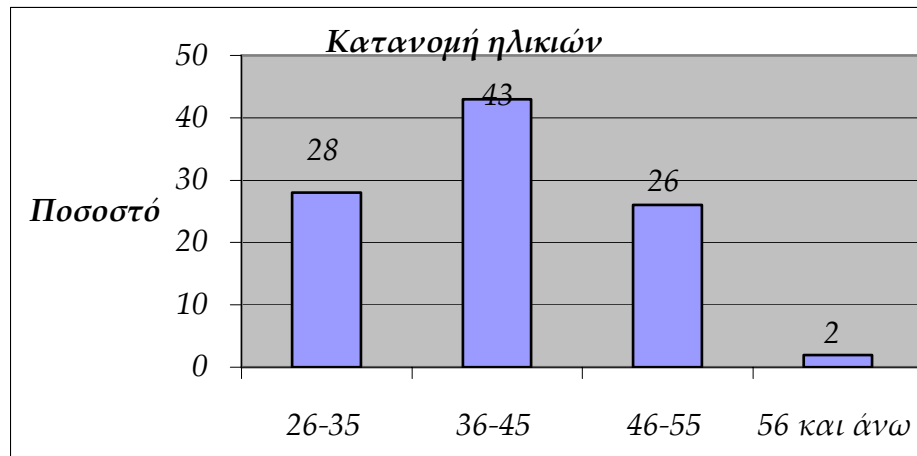
Γράφημα 1.

Ηλικία:

Το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (το 30%) ανήκει στην ηλικιακή κατηγορία 36 – 45, το 28% των ερωτηθέντων είναι 26 – 35 ετών, και το 26% είναι 46 – 55 ετών. Το χαμηλότερο ποσοστό εμφανίζεται για την ηλικιακή κατηγορία των 56 και άνω.

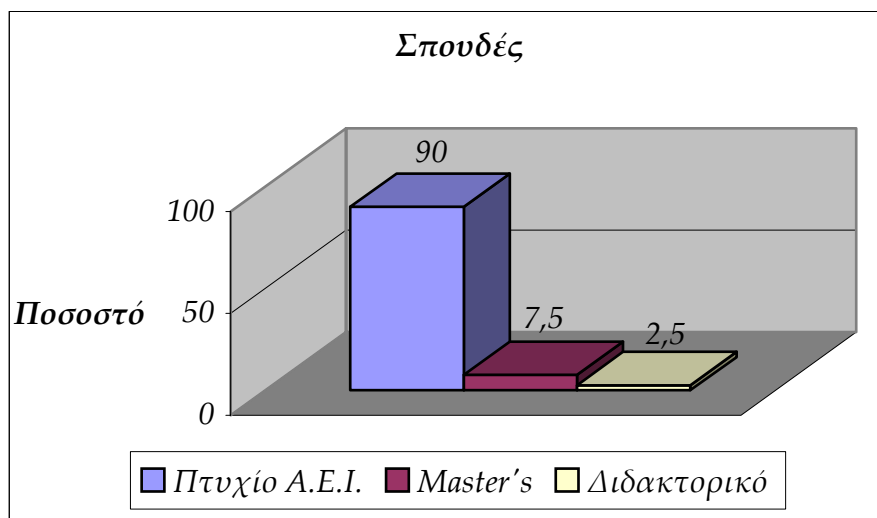
Γράφημα 2.

Σπουδές:

Ως αναφορά το μορφωτικό επίπεδο το 90% του δείγματος είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου, δηλαδή έχουν πτυχίο Α.Ε.Ι., ενώ μόνο το 7,5 % έχουν μετεκπαιδευτεί, δηλαδή έχουν Master τίτλο. Με ποσοστό 2,5% εμφανίζονται οι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος.

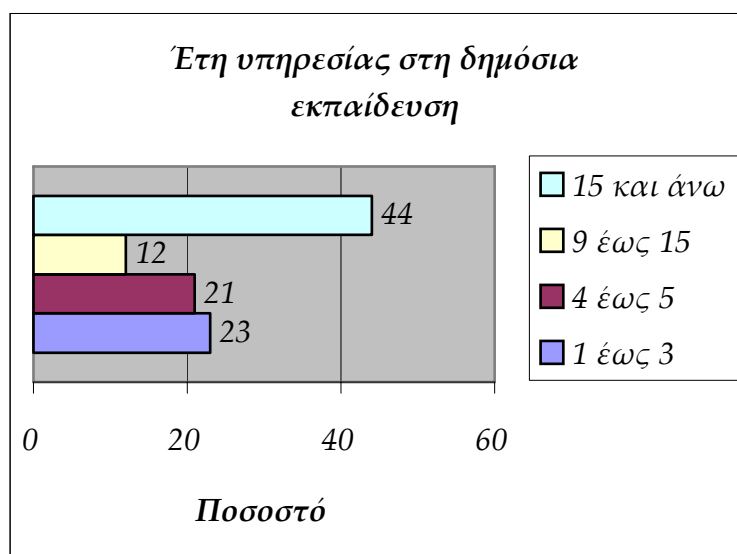
Γράφημα 3.

Έτη υπηρεσίας στη Δημόσια Εκπαίδευση:

Η πλειοψηφία των εκπαιδευτικών με ποσοστό 44% έχουν υπηρεσία από 15 χρόνια και άνω, και ακολουθούν με ποσοστό 23% οι εκπαιδευτικοί που έχουν μέχρι 3 χρόνια υπηρεσία, αυτοί με 4 – 8 χρόνια υπηρεσίας απαντώνται σε ποσοστό 21%, Το μικρότερο ποσοστό, 12%, εμφανίζονται οι εκπαιδευτικοί με χρόνια υπηρεσίας μέχρι 15.

Γράφημα 4.

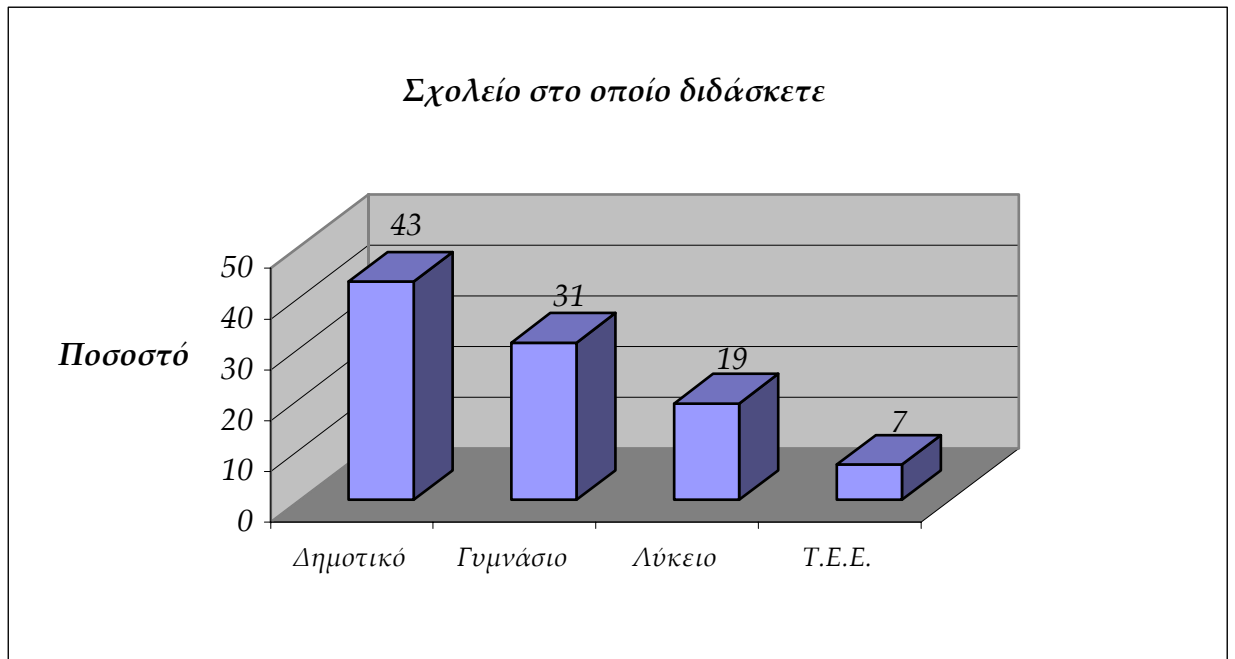

Σχολείο στο οποίο διδάσκειτε:

Παρατηρώντας το διάγραμμα που ακολουθεί διαπιστώνουμε ότι η πλειοψηφία του δείγματος

(το 43%) αντιπροσωπεύει τους εκπαιδευτικούς που απασχολούνται στη πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Δημοτικό), ακολουθεί η κατηγορία των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στο Γυμνάσιο με ποσοστό 31%. Το 19% των ερωτηθέντων εργάζονται στο Λύκειο, ενώ οι απασχολούμενοι εκπαιδευτικοί των Τ.Ε.Ε. αντιπροσωπεύονται μόνο από το 7% του δείγματος.

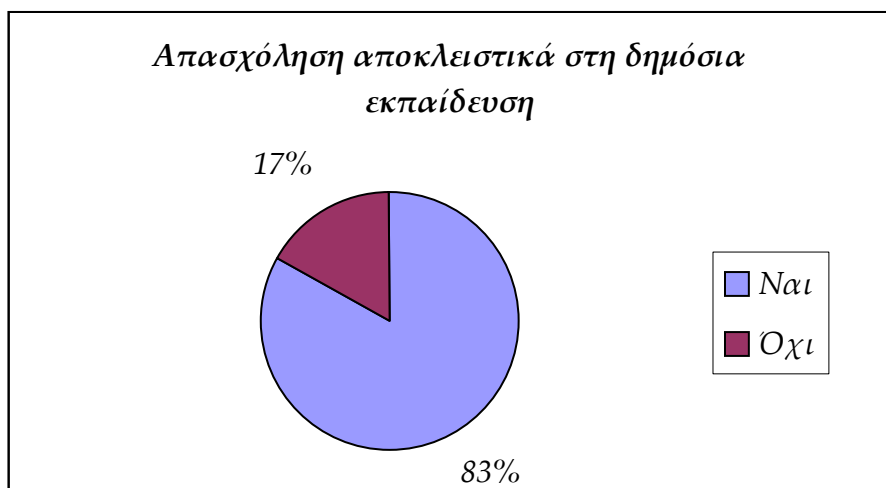
Γράφημα 5.

Ασχολείστε αποκλειστικά και μόνο με τη δημόσια εκπαίδευση:

Η πλειονοψφία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα ποσοστό 83%, απασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με τη δημόσια εκπαίδευση. Από την άλλη πλευρά ένα ποσοστό 17% απασχολούνται και σε άλλες δραστηριότητες που είτε είναι παρεμφερείς με την εκπαίδευση και την εκπαιδευτική διαδικασία, είτε όχι.

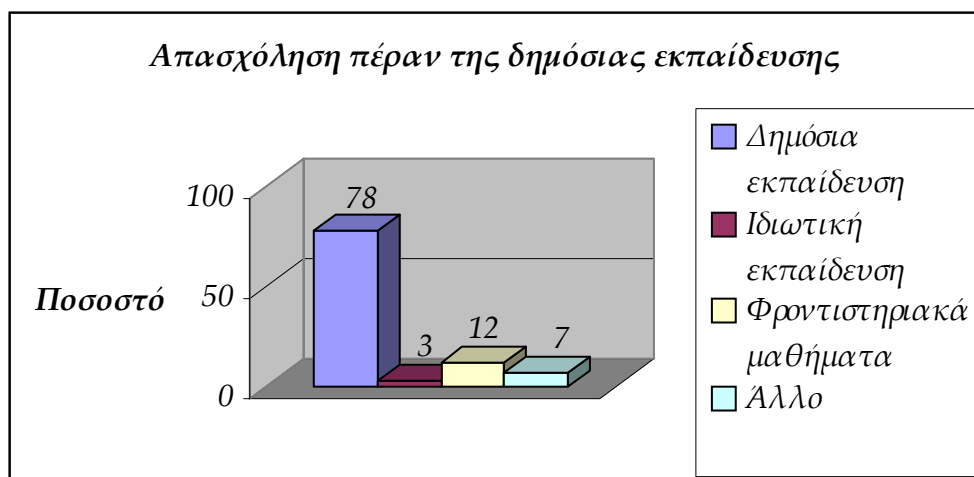
Γράφημα 6.

Απασχόληση πέραν της δημόσιας εκπαίδευσης:

Εκείνοι που δεν ασχολούνται αποκλειστικά και μόνο με τη δημόσια εκπαίδευση κλήθηκαν να δηλώσουν τις συμπληρωματικές δραστηριότητές τους. Η πλειοψηφία απάντησε ότι ασχολείται και με την δημόσια εκπαίδευση, σε ποσοστό 78%. Άλλοι σε ποσοστό 12% ασχολούνται με φροντιστηριακά μαθήματα, ενώ μόνο το 3% απασχολείται και στην ιδιωτική εκπαίδευση. Ένα μεγαλύτερο ποσοστό του προηγούμενου, μόλις 7%, ασχολείται με κάτι άλλο που σύμφωνα με τις απαντήσεις του δείγματος είναι μεταφράσεις ή ευκαιριακή απασχόληση σε κάποια οικογενειακή επιχείρηση.

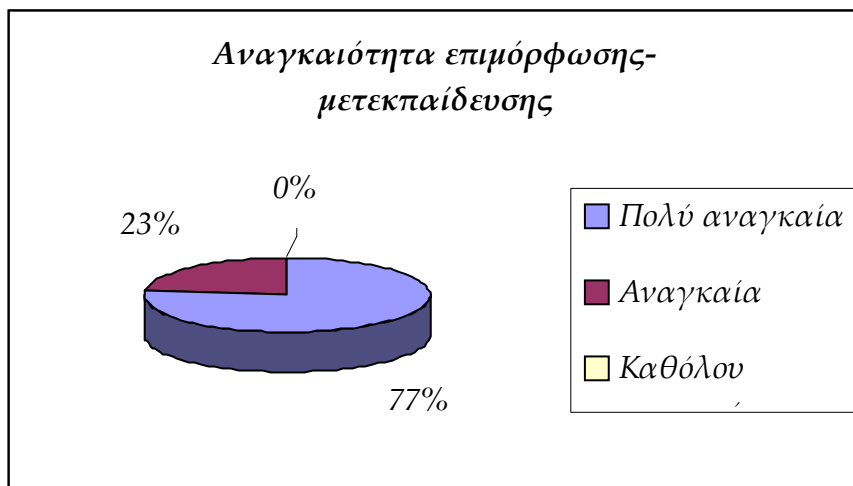
Γράφημα 7.

Η άποψη των εκπαιδευτικών σχετικά με την ανάγκη συμμετοχής τους σε προγράμματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης:

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, η συμμετοχή των συναδέλφων του κλάδου τους όπως επίσης και των ιδίων σε προγράμματα επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης είναι σημαντική σε ποσοστό συνολικό 100%. Καμία απάντηση δε δήλωνε το αντίθετο. Πιο συγκεκριμένα ποσοστό 77% θεωρεί τη συμμετοχή σε τέτοιου είδους προγράμματα πολύ αναγκαία, και ποσοστό 23% τη θεωρεί αναγκαία αντίστοιχα.

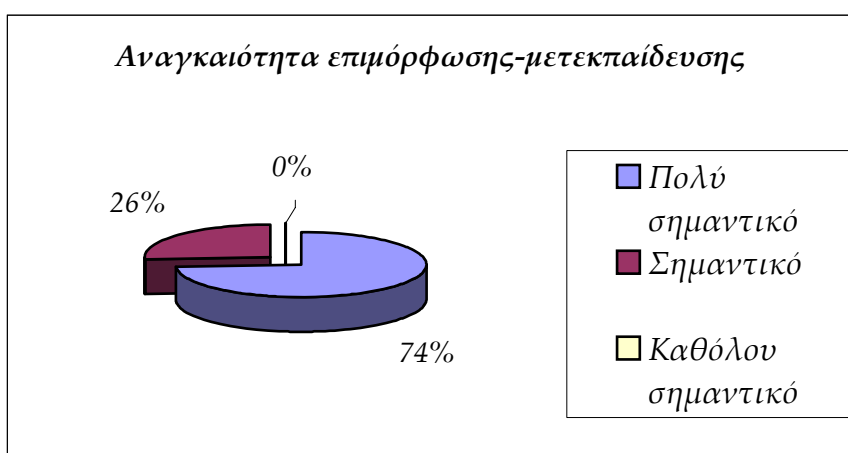
Γράφημα 8.

Η επιρροή της ραγδαίας αύξησης των επιστημονικών γνώσεων και της τεχνολογίας στην ανάγκη επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών:

Όσον αφορά τη σπουδαιότητα της αύξησης των επιστημονικών γνώσεων και της τεχνολογίας στην ανάγκη επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης, η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος με ποσοστό 74% υποστηρίζει ότι είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για τη καθιέρωση του θεσμού, και ποσοστό 26% απλά σημαντικός. Κανείς όμως δεν έχει δώσει σαν εκδοχή τη τρίτη επιλεγόμενη απάντηση, δηλαδή τη « καθόλου σημαντικό ».

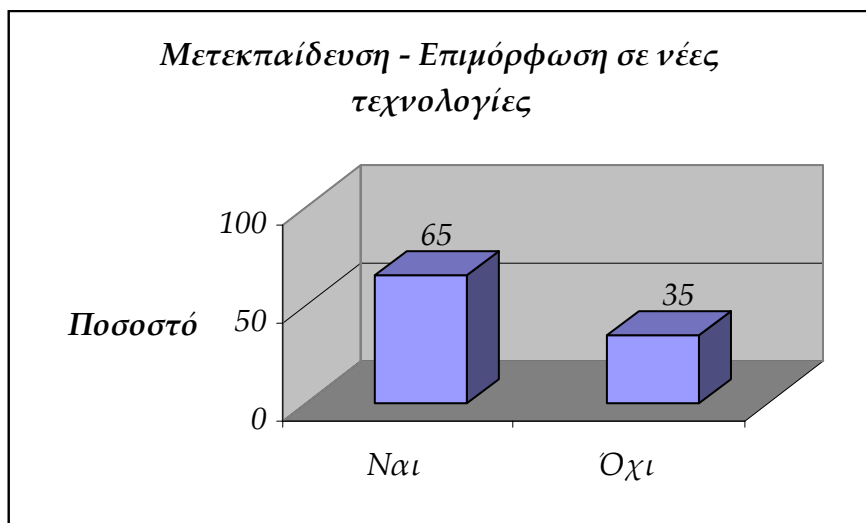
Γράφημα 9.

Μετεκπαίδευση – Επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες:

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (ποσοστό 65%), δηλώνει ότι έχει μετεκπαιδευτεί – επιμορφωθεί στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και των Η/Υ, ενώ μόνο το 35% δεν έχει παρακολουθήσει τέτοιον είδους προγράμματα.

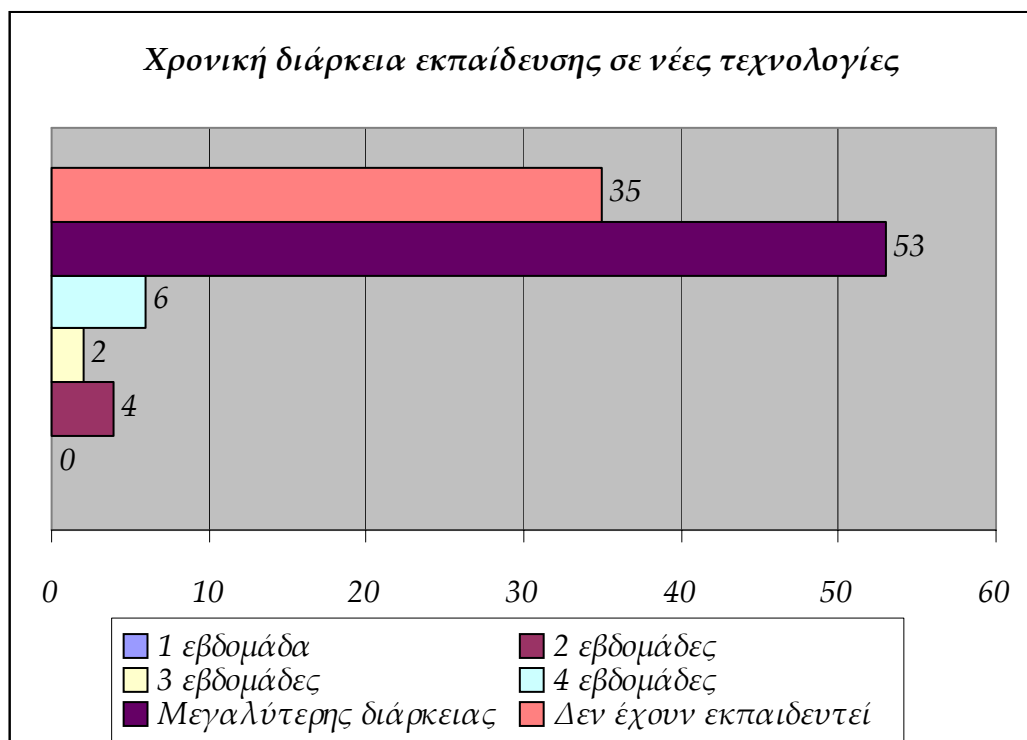
Γράφημα 10.

Χρονική διάρκεια εκπαίδευσης στις νέες τεχνολογίες:

Όσον αφορά τη χρονική διάρκεια αυτών που έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης στις νέες τεχνολογίες (ποσοστό 65% από προηγούμενο διάγραμμα) δηλώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος έχει εκπαιδευτεί διάστημα μεγαλύτερο των τεσσάρων εβδομάδων σε ποσοστό 53%, ενώ αυτοί που έχουν εκπαιδευτεί διάστημα 4 εβδομάδων αγγίζουν μόλις το ποσοστό του 4%. Ένα μέρος της τάξης του 2% δηλώνει ότι παρακολούθησε τέτοιου είδους προγράμματα μέχρι 3 εβδομάδες. Τέλος παρατηρείται ότι κανείς δεν έχει εκπαιδευτεί λιγότερο από μια εβδομάδα.

Γράφημα 11.

Πόσο διαδεδομένος είναι ο θεσμός είναι της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης:

Η μειοψηφία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα ποσοστό 16% δεν γνωρίζει το θεσμό της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, ενώ αντίθετα το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος παρουσιάζεται να τον γνωρίζει (ποσοστό 84%).

Γράφημα 12.

Πόσο διαδεδομένοι είναι οι φορείς της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης:

Παρατηρώντας το παρακάτω διάγραμμα βλέπουμε ότι από το δείγμα της έρευνας ποσοστό 67% γνωρίζουν τους φορείς μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, ενώ το 33% δηλώνει άγνοια.

Γράφημα 13.

Καταγραφή των γνωστών φορέων μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης:

Εκείνοι που δηλώνουν ενημερωμένοι για τους φορείς μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης κλήθηκαν να καταγράψουν αυτούς που γνωρίζουν. Η πλειοψηφία παρουσίασε σαν πιο γνωστούς τα Π.Ε.Κ., ακολουθούν τα Α.Ε.Ι., ενώ σε μικρότερη συχνότητα εμφανίζονται το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και οι σχολές επιμόρφωσης Σ.Ε.Λ.Μ.Ε. – Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.

Πόσο διαδεδομένες είναι οι μορφές μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης:

Το δείγμα έδειξε με ποσοστό 63% ότι γνωρίζει πολύ καλά τις μορφές μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, ποσοστό 9% δήλωσε ότι απλά τις γνωρίζει, ενώ δεν είναι καθόλου γνωστές σε μεγάλο μέρος του δείγματος που αντιπροσωπεύεται από το 28%.

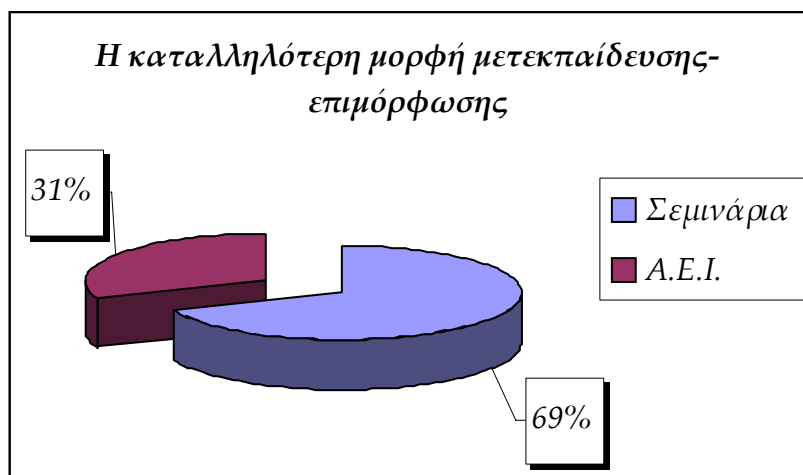
Γράφημα 15.

Η κατάλληλότερη μορφή μετεκπαίδευσης-επιμόρφωσης:

Σύμφωνα με την άποψη των ερωτηθέντων για την πιο κατάλληλη μορφή μετεκπαίδευσης –επιμόρφωσης η πλειοψηφία που αντιπροσωπεύεται από το 69% απάντησαν τα σεμινάρια ενώ μόλις το 31% θεωρούν ότι είναι τα Α.Ε.Ι..

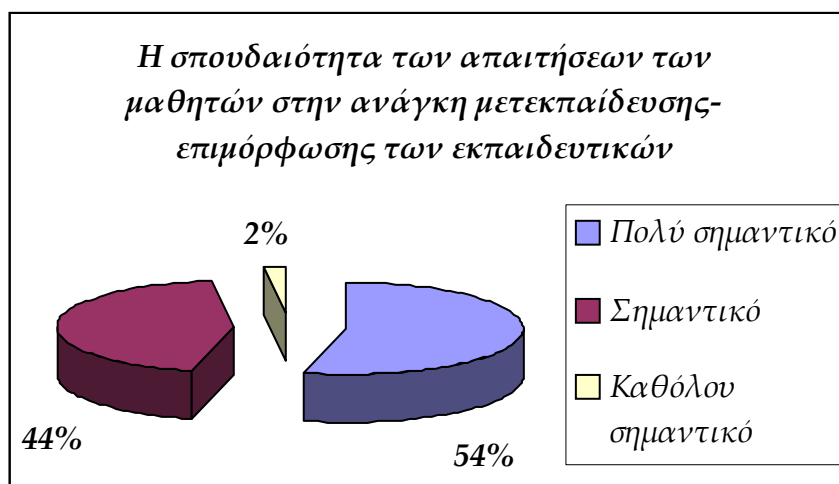
Γράφημα 16.

Ο ρόλος που διαδραματίζουν οι αυξημένες απαιτήσεις των μαθητών, στην αναγκαιότητα μετεκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών:

Ποσοστό 54% των εκπαιδευτικών του δείγματος θεωρεί ότι η επιμόρφωση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εκτέλεση του διδακτικού τους έργου καθώς επίσης και για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις αυξημένες απαιτήσεις που έχουν οι μαθητές από αυτούς, το 44% πιστεύει ότι ο ρόλος της είναι απλά σημαντικός, ενώ το 2% δεν τον θεωρεί καθόλου σημαντικό.

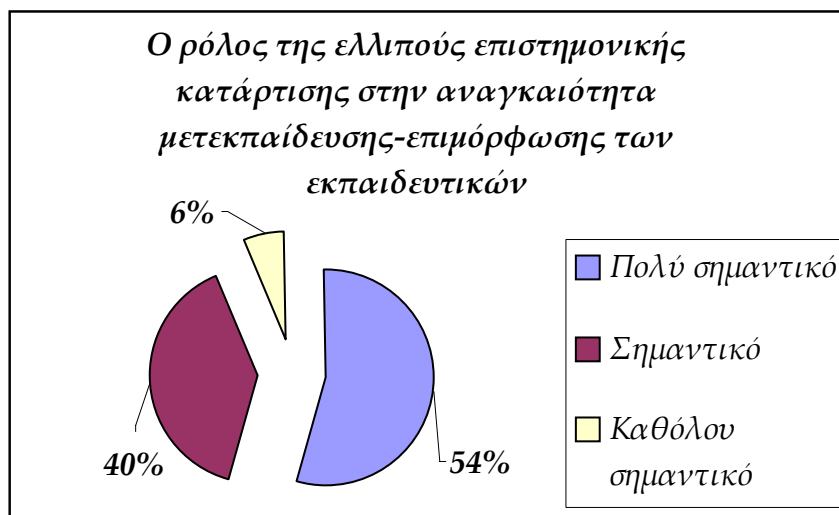
Γράφημα 17.

μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών:

Η επιμόρφωση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην επιστημονική κατάρτιση των εκπαιδευτικών και αυτό το δηλώνουν τα υποκείμενα της έρευνας με ποσοστό 54%, ακόμη ποσοστό 40% ότι ο ρόλος της είναι απλά σημαντικός. Το 2% πιστεύει ότι ο ρόλος της επιμόρφωσης στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών είναι ασήμαντος.

Γράφημα 18.

Η επίδραση της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης στη βελτίωση της παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών:

Από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος ποσοστό 42% δηλώνει ότι η μετεκπαίδευση – επιμόρφωση βοηθάει πάρα πολύ στην παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών, ποσοστό 54% ότι βοηθάει πολύ και ποσοστό 4% ότι δεν βοηθάει καθόλου.

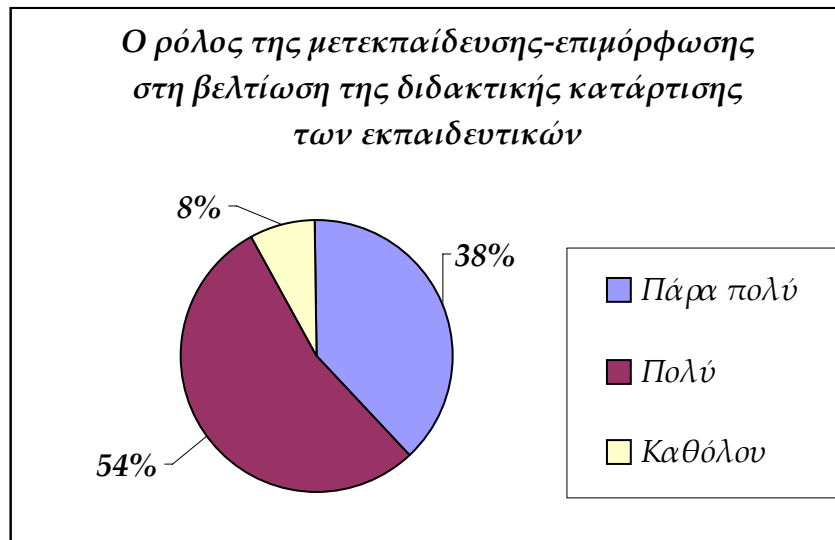
Γράφημα 19.

Η επίδραση της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης στη βελτίωση της διδακτικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών:

Για το πόσο βοηθάει η μετεκπαίδευση – επιμόρφωση στη διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών ποσοστό 38% του δείγματος απάντησε ότι βοηθάει πάρα πολύ, ποσοστό 54% ότι βοηθάει πολύ, ενώ μέρος που αντιπροσωπεύει το 8% του δείγματος πιστεύει ότι δεν βοηθάει καθόλου.

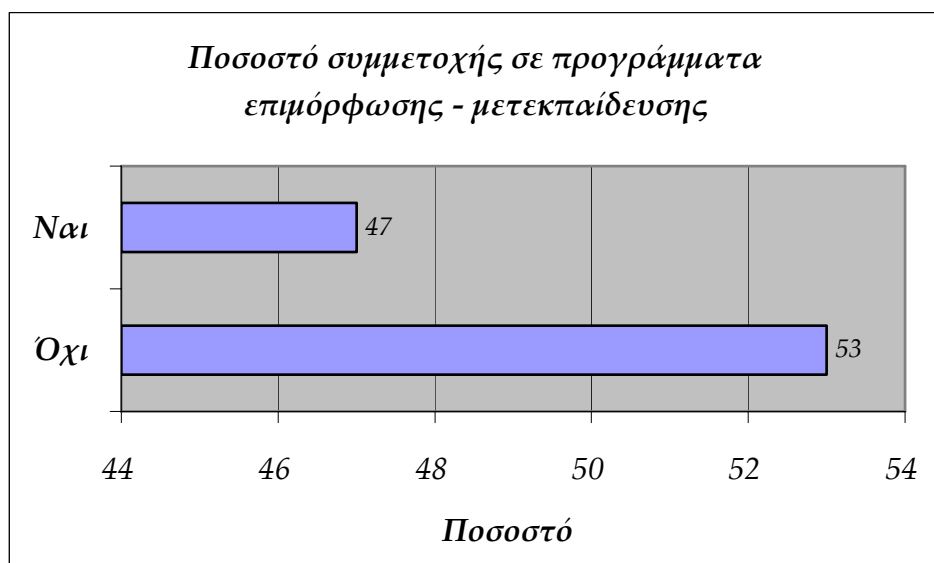
Γράφημα 20.

Ποσοστό συμμετοχής των ερωτηθέντων σε προγράμματα επιμόρφωσης - μετεκπαίδευσης:

Το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (ποσοστό 53%), δηλώνει ότι έχει συμμετάσχει σε προγράμματα μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, ενώ μόνο το 47% απαντά ότι δεν έχει παρακολουθήσει τέτοιου είδους προγράμματα.

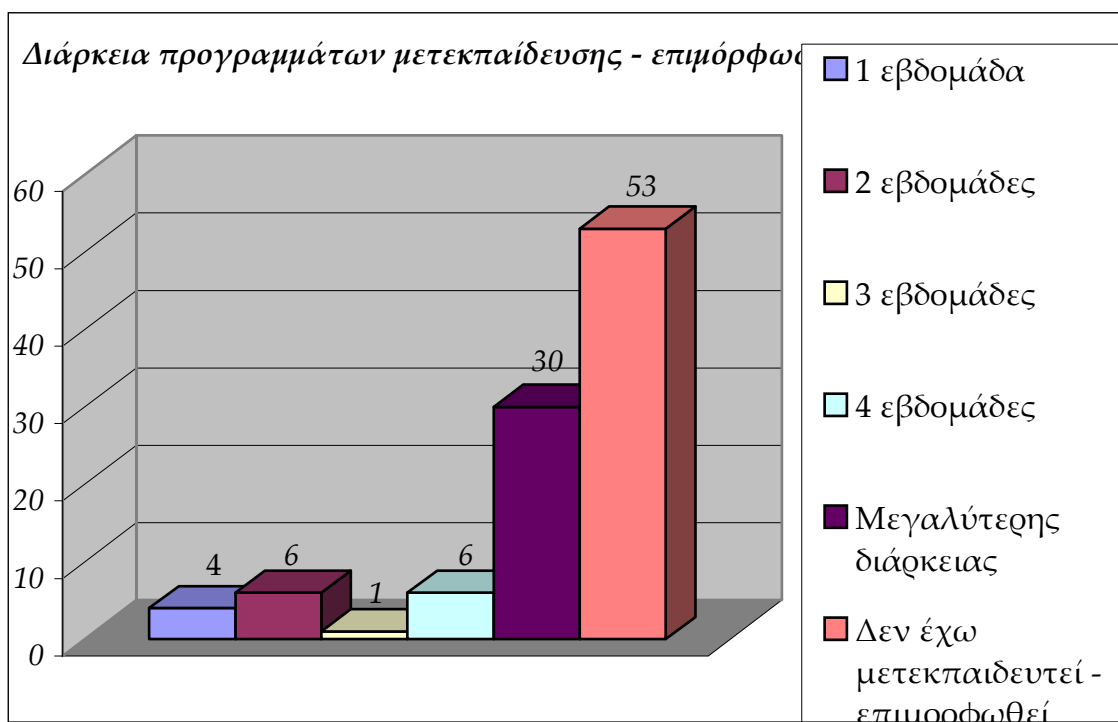
Γράφημα21.

Χρονική διάρκεια προγράμματος μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης:

Όσον αφορά τη χρονική διάρκεια αυτών που έχουν παρακολουθήσει προγράμματα επιμόρφωσης – μετεκπαίδευσης (ποσοστό 47% από προηγούμενο διάγραμμα) δηλώνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος έχει εκπαιδευτεί διάστημα μεγαλύτερο των τεσσάρων εβδομάδων σε ποσοστό 30%, ενώ αυτοί που έχουν εκπαιδευτεί διάστημα 4 εβδομάδων αγγίζουν μόλις το ποσοστό του 6%, αντίστοιχο με αυτό που έχουν και όσοι έχουν παρακολουθήσει τέτοιου είδους προγράμματα χρονικής διάρκειας 2 εβδομάδων. Ένα μέρος της τάξης του 4% δηλώνει ότι παρακολούθησε προγράμματα μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης μέχρι 1 εβδομάδα. Τέλος παρατηρείται ότι μόνο το 1% έχει εκπαιδευτεί 3 εβδομάδες.

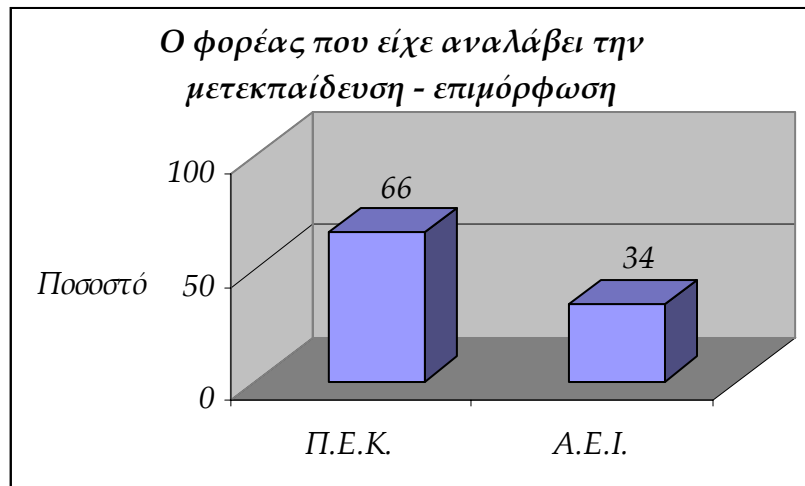
Γράφημα 22.

Φορέας που είχε αναλάβει τη μετεκπαίδευση – επιμόρφωση:

Το 66% των ερωτηθέντων υποστηρίζει ότι ο φορέας που είχε αναλάβει τη μετεκπαίδευση – επιμόρφωση τους ήταν τα Π.Ε.Κ., ενώ το υπόλοιπο 34% παρουσιάζει τα Α.Ε.Ι.

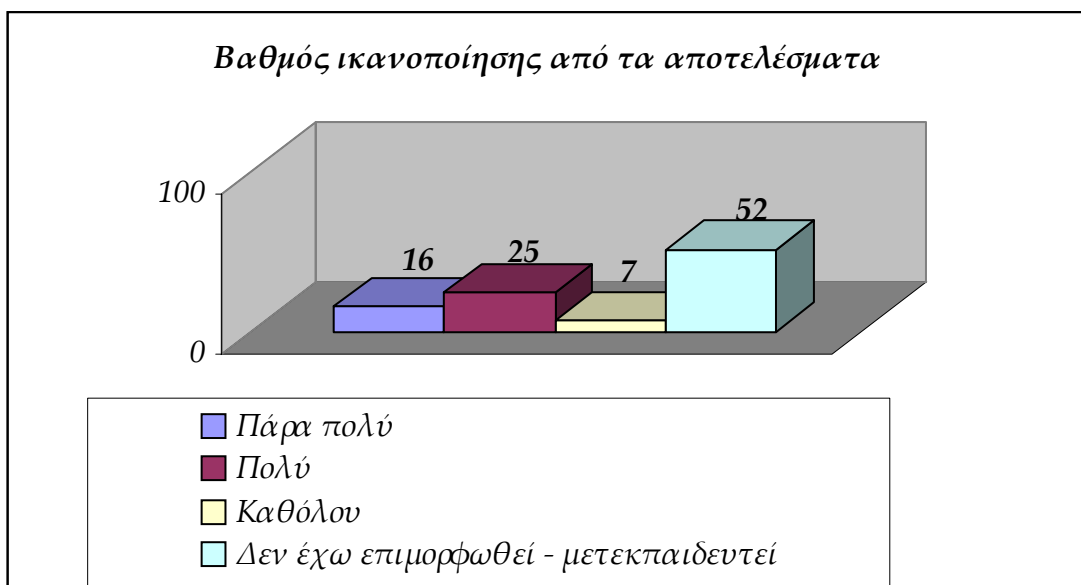
Γράφημα 23.

Βαθμός ικανοποίησης από τα αποτελέσματα:

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που έχουν μετεκπαιδευτεί – επιμορφωθεί υποστηρίζουν ότι είναι πολύ ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα, μεγαλύτερο ενθουσιασμό για τα αποτελέσματα του θεσμού παρουσιάζει μόνο το 16% που δηλώνει πάρα πολύ ικανοποιημένο. Ένα ποσοστό της τάξης του 7% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο από τα αποτελέσματα της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσής του.

Γράφημα 24.

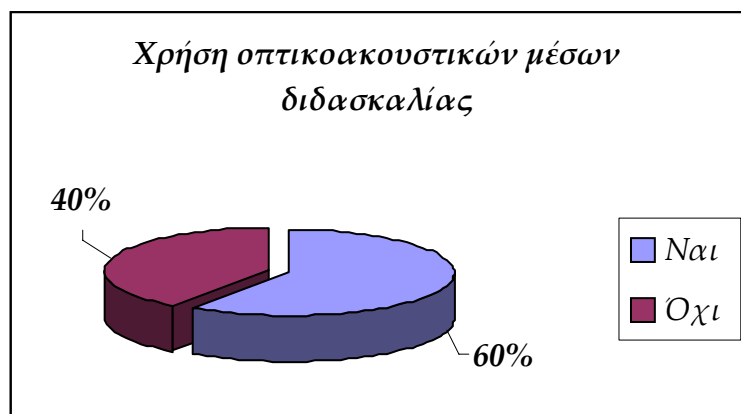
Οι συνηθέστεροι μέθοδοι διδασκαλίας που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί στο διδακτικό τους έργο.

Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι εκπαιδευτικοί η επικρατέστερη μέθοδος διδασκαλίας που χρησιμοποιούν είναι ο κατευθυνόμενος διάλογος, λιγότεροι χρησιμοποιούν τη βιωματική μέθοδο, ακολουθούν αυτοί που χρησιμοποιούν την έμμεση διδασκαλία, ενώ ελάχιστοι υποστηρίζουν ότι χρησιμοποιούν την άμεση.

Χρήση οπτικοακουστικών μέσων διδασκαλίας κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού έργου:

Όσον αφορά τη χρήση οπτικοακουστικών μέσων η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 60% δηλώνει ότι χρησιμοποιεί, ενώ το υπόλοιπο 40% ότι δεν χρησιμοποιεί.

Γράφημα 25.

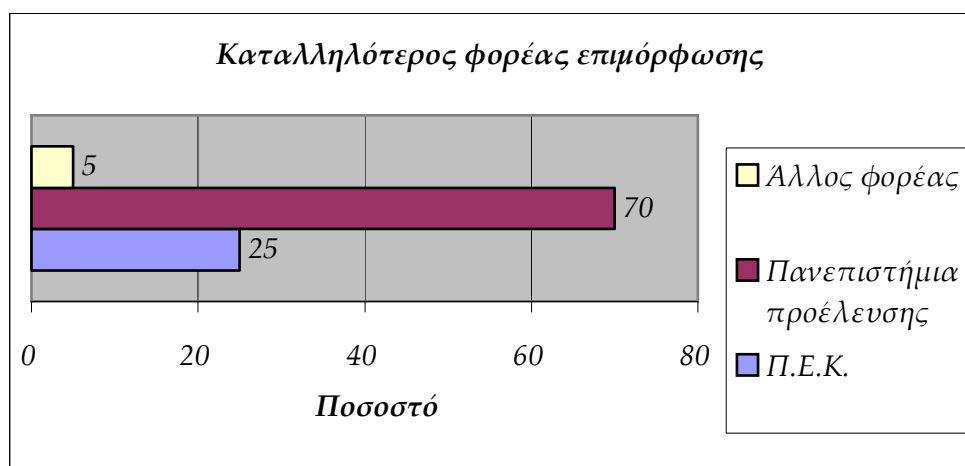
Καταγραφή των Ο.Α.Μ. που χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί κατά το διδακτικό τους έργο:

Εκείνοι που δηλώνουν ότι κάνουν χρήση οπτικοακουστικών μέσων (ποσοστό 60% από το προηγούμενο διάγραμμα) κλήθηκαν να καταγράψουν αυτά που χρησιμοποιούν. Η πλειοψηφία υποστήριξε ότι χρησιμοποιείται συχνότερα ο projector, ακολουθεί το video ενώ σε μικρότερη συχνότητα εμφανίζονται να χρησιμοποιούν κασετόφωνο, Η/Υ, χάρτες, φωτογραφίες, όργανα εργαστηρίου φυσικοχημείας.

Η άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με το ποιος φορέας είναι ο καταλληλότερος για να αναλάβει την ευθύνη της επιμόρφωσης:

Εκπαιδευτικοί της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κλήθηκαν να καταγράψουν αυτούς τους φορείς που κατά τη κρίση τους αν αναλάμβαναν την ευθύνη του θεσμού θα έβρισκε μεγαλύτερη αποδοχή και ανταπόκριση από τους ίδιους. Η πλειοψηφία παρουσίασε σαν τον πιο κατάλληλο φορέα τα Πανεπιστήμια με αντιστοιχία ποσοστού 70%, τα Π.Ε.Κ. ακολουθούν με ποσοστό 25%, ενώ σε μικρότερη συχνότητα οι εκπαιδευτικοί εμφανίζονται να προτιμούν κάποιον άλλο φορέα, και ο μόνος που έχει καταγραφεί είναι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Γράφημα 27.

Στα πλαίσια της έρευνας πραγματοποιήθηκαν έλεγχοι ανεξαρτησίας (Chi-square) μεταξύ των μεταβλητών, προκειμένου να διαπιστωθεί αν συσχετίζονται ή όχι.

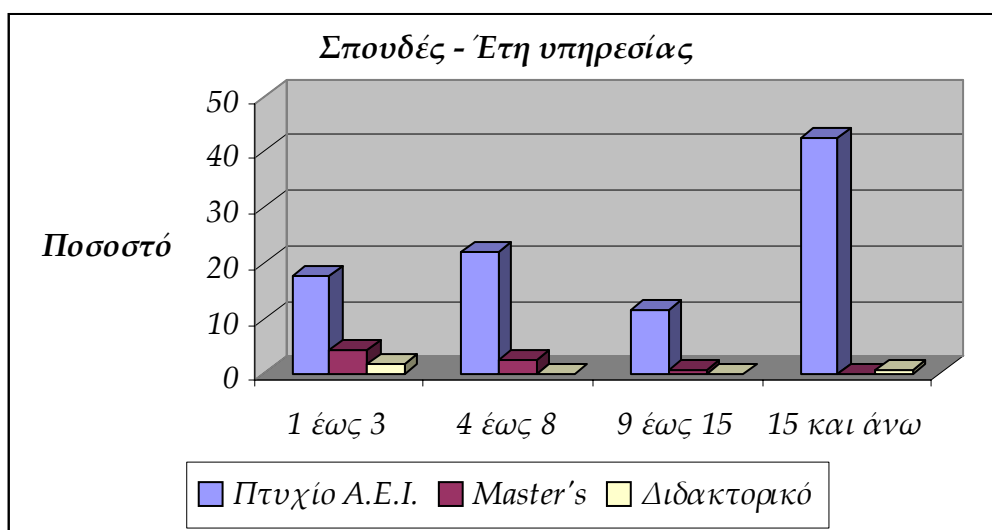
➤ **Ηλικία – Σπουδές**

Από την εξέταση που έγινε για να διαπιστωθεί αν συσχετίζονται οι δυο μεταβλητές, καταλήξαμε αρνητικά εφόσον $P - value = 0,3430 > 0,05$

➤ **Σπουδές – Έτη υπηρεσίας στη δημόσια εκπαίδευση**

Βρέθηκε ότι τα έτη υπηρεσίας των ερωτηθέντων σχετίζεται με τις σπουδές τους. Συγκεκριμένα οι δύο μεταβλητές έχουν $P - value = 0,0402 < 0,05$ σε επίπεδο σημαντικότητας 95%. Παρατηρούμε ότι όσο αυξάνει η ηλικία τόσο λιγότεροι οι κάτοχοι Master's τίτλων και διδακτορικών.

Γράφημα 1.

Πίνακας Συχνοτήτων 1.

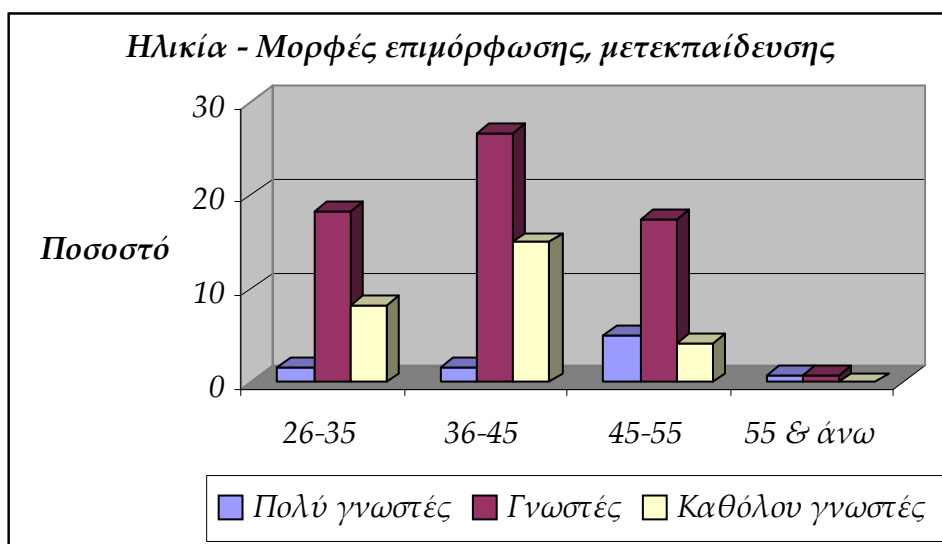
Έτη υπηρεσίας Σπουδές	1-3	4-8	9-15	15 & άνω	Σύνολο
Πτυχίο Α.Ε.Ι.	21 17,50%	22 18,33%	14 11,62%	51 42,5%	108 90,00%
Master's	5	3	1	0	9

	4,17%	2,5%	0,83%	0,00%	7,50%
Διδακτορικό	2 1,67%	0 0,00%	0 0,00%	1 0,83%	3 2,50%
Σύνολο	28 23,33%	25 20,83%	15 12,5%	52 43,33%	120 100,00%

➤ **Ηλικία – Πόσο διαδεδομένες είναι οι μορφές μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης**

Εξετάσαμε αν η ηλικία σχετίζεται με τη γνώση των μορφών μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης και επιβεβαιώθηκε ότι οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 90% με $P - value = <0.1$

Γράφημα 2.

Πίνακας συχνότητας 2.

Μορφές επιμόρφωσης μετεκπαίδευσης	Πολύ γνωστές	Γνωστές	Καθόλου γνωστές	Σύνολο
Ηλικία				
26-35	2 1,67%	22 18,33%	10 8,33%	34 28,33%
36-45	2 1,67%	32 26,67%	18 15,00%	52 43,33%
46-55	6 5,00%	21 17,50%	5 4,17%	32 26,67%

55 & άνω	1 0,83%	1 0,83%	0 0,00%	2 1,67%
Σύνολο	11 9,17%	76 63,33%	33 27,50%	120 100,00%

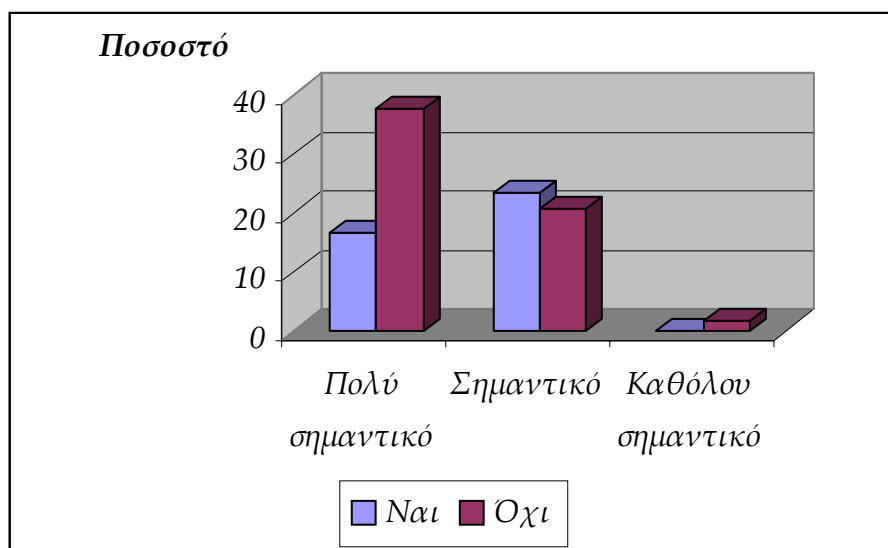
➤ **Σπουδές – Επίδραση μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης στη βελτίωση της παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών**

Προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ σπουδών και στη βελτίωση της παιδαγωγικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών λόγο παρακολούθησης προγραμμάτων μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης πραγματοποιήθηκε ο σχετικός έλεγχος. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αφού το $P - value = 0,8843 > 0,05$ οι εν λόγω μεταβλητές δε συσχετίζονται.

➤ **Η επίδραση των αυξημένων απαιτήσεων των μαθητών από τον εκπαιδευτικό στην αναγκαιότητα μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσής τους - Χρήση Ο.Α.Μ. κατά το διδακτικό έργο**

Από την εξέταση που έγινε για να βρεθεί αν σχετίζονται οι αυξημένες απαιτήσεις των μαθητών από τον εκπαιδευτικό στην αναγκαιότητα μετεκπαίδευσης ή επιμόρφωσής του εκπαιδευτικού, με τη χρήση Ο.Α.Μ. κατά το διδακτικό έργο, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες αφού $P - value = 0,0263 < 0,05$.

Γράφημα 3.

Πίνακας Συχνότητων 3.

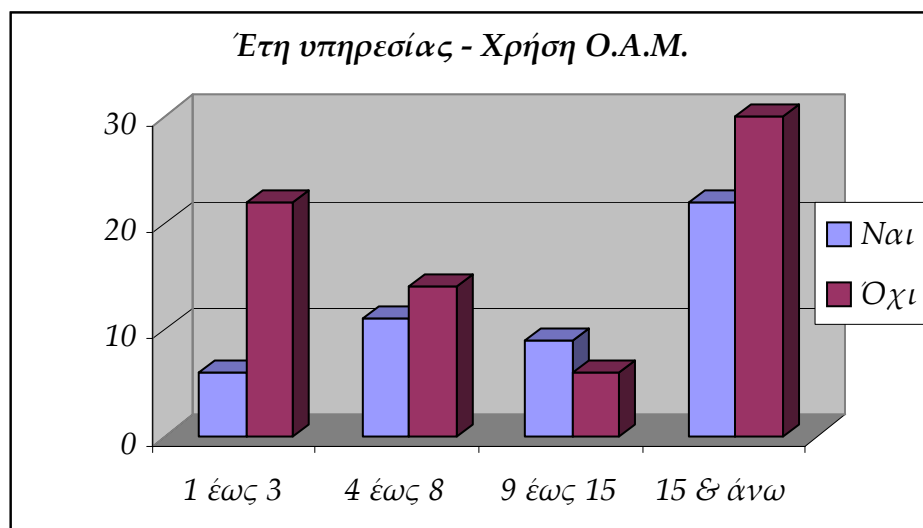
Χρήση Ο.Α.Μ. Ανάγκη μετεκπαίδευσης, επιμόρφωσης	Ναι	Οχι	Σύνολο
Πολύ σημαντικό	20	45	65

	16,67%	37,5%	54,17%
Σημαντικό	28 23,33%	25 20,83%	53 44,17%
Καθόλου σημαντικό	0 0,00%	2 1,67%	2 1,67%
Σύνολο	48 40%	72 60,00%	120 100,00%

➤ Έτη υπηρεσίας – Χρήση Ο.Α.Μ.

Από τον έλεγχο ανεξαρτησίας που έγινε για να διαπιστωθεί εάν υπάρχει συσχέτιση μεταξύ έτη υπηρεσίας και χρήση Ο.Α.Μ, βρέθηκε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες εφόσον το $P - value = 0,0783 > 0,05$ σε επίπεδο σημαντικότητας 90%

Γράφημα 4.

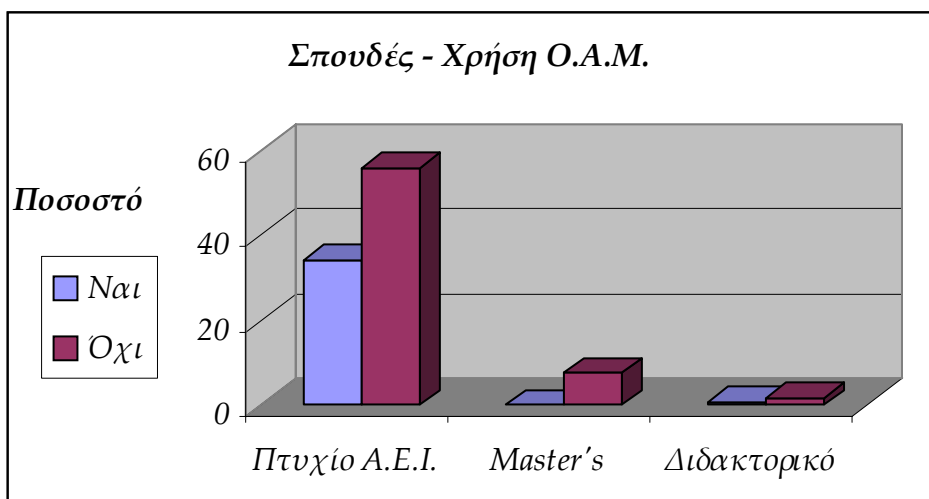
Πίνακας Συχνοτήτων 4.

Χρήση Ο.Α.Μ. Έτη υπηρεσίας	Ναι	Όχι	Σύνολο
1 – 3	6 5,00%	22 18,33%	28 23,33%
4-8	11 9,17%	14 11,67%	25 20,83%
9-15	9 7,50%	6 5,00%	15 12,50%
15 & άνω	22 18,33%	30 25,00%	52 43,33%
Σύνολο	48 40,00%	72 60,00%	120 100,00%

➤ Σπουδές – Μετεκπαίδευση, επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες.

Και σε αυτή τη περίπτωση οι σπουδές συσχετίζονται με τη μετεκπαίδευση - επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες, βρέθηκε ότι οι μεταβλητές είναι εξαρτημένες εφόσον το $P - value = 0,0718 > 0,05$ και σε επίπεδο σημαντικότητας 90%.

Γράφημα 5.

Πίνακας Συχνοτήτων 5.

Επιμόρφωση σε νέες τεχνολογίες Η/Υ Σπουδές	Ναι	Όχι	Σύνολο
Πτυχίο Α.Ε.Ι.	41 34.17%	67 55.83	108 90.00%
Master's	0	9	9

	0.00%	7.50%	7.50%
<i>Διδακτορικό</i>	1 0.83%	6 1.67%	3 2.50%
<i>Σύνολο</i>	42 35.00%	78 65.00%	120 100.00%

Συμπεράσματα έρευνας

Από τα ευρήματα της έρευνας προκύπτει ότι, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκπαιδευτικών είναι γυναίκες, ποσοστό 60%. Όσον αφορά την ηλικία, σε μεγαλύτερο ποσοστό εμφανίζονται εκείνοι που ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 36 – 45 ετών με ποσοστό 43%. Αυτό επιβεβαιώνει ότι δικαίως το επάγγελμα του εκπαιδευτικού έχει απήχηση κυρίως στο γυναικείο πληθυσμό. Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς υπηρετούν σε δημοτικό, ποσοστό 43% και έχουν από 15 και άνω χρόνια υπηρεσίας.

Παρατηρώντας ότι εμφανίζεται η πλειοψηφία κάτοχοι μόνο πτυχίου Α.Ε.Ι. (ποσοστό 90%), που τους εξασφαλίζει απλά το διορισμό τους ή την τοποθέτησή τους σε κάποια υπηρεσία, θεωρούμε απογοητευτικά τα αποτελέσματα της μη περαιτέρω αναζήτησης της γνώσης και της εξειδίκευσης προκειμένου να μπορούν να έχουν τα εφόδια να ανταποκριθούν στον επαγγελματικό ανταγωνισμό που υπάρχει κυρίως μεταξύ των νέων που διεκδικούν την επαγγελματική ενσωμάτωση τους μέσα σε ένα ιδιαίτερα απαιτητικό κοινωνικό σύνολο. Είναι πρόδηλο το γεγονός ότι οι κάτοχοι περαιτέρω τίτλων πέραν του πτυχίου (*Master's* ή Διδακτορικό) είναι οι νεότεροι και συγκεκριμένα όσοι έχουν 1 – 3 και 4 – 8 έτη υπηρεσίας. Αυτό τουλάχιστον ακούγεται ευόϊνο γιατί υποθέτουμε ότι αντιπροσωπεύει το ενδιαφέρον που δείχνουν οι νέοι για επιπλέον εκπαίδευση.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων και συγκεκριμένα το 83%, ασχολείται αποκλειστικά με τη δημόσια εκπαίδευση, γεγονός που μπορεί να θεωρηθεί επόμενο εφόσον η πλειοψηφία του δείγματος των εκπαιδευτικών απασχολούνται στη δημοτική εκπαίδευση όπως προαναφέρθηκε. Από την άλλη το 17% που δεν ασχολείται αποκλειστικά με τη δημόσια εκπαίδευση δηλώνουν ότι υποαπασχολούνται στις ελεύθερες ώρες τους είτε με την ιδιωτική εκπαίδευση, είτε με φροντιστηριακά μαθήματα είτε με κάτι άλλο που όπως καταγράφουν μερικοί (αφού ορισμένοι αν και έχουν δηλώσει ότι δεν ασχολούνται μόνο με τη δημόσια εκπαίδευση, δε συμπληρώνουν με τι άλλο ασχολούνται), είναι κατά πλειοψηφία μεταφράσεις.

Ένα από τα πλέον σημαντικά αποτελέσματα που απορρέουν από τη παραπάνω έρευνα είναι η αναγνώριση από τη συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού του δείγματος, ποσοστό 77%, για την αναγκαιότητα της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης. Προκύπτει ότι η αναγκαιότητα για μετεκπαίδευση – επιμόρφωση θεωρείται αναμφισβήτητη για όλους τους εκπαιδευτικούς είτε υπηρετούν στη πρωτοβάθμια, είτε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αυτή η δήλωση πρέπει να μην έγινε τυχαία γιατί το ποσοστό είναι πολύ μεγάλο. Πιθανόν να δήλωσαν αυτή την επιλογή επειδή καθημερινά συνειδητοποιούν ότι χρειάζονται « αναβάθμιση » στις γνώσεις τους και γιατί η καθημερινή παρουσία στο σχολείο συμβάλλει στο να αναζητά κανείς περισσότερη γνώση.

Αν και μεγάλο μέρος του δείγματος και συγκεκριμένα το 74%, πιστεύει ότι είναι πολύ σημαντικός ο ρόλος της ραγδαίας αύξησης των επιστημονικών γνώσεων και της τεχνολογίας στην αναγκαιότητα της επιμόρφωσης και της μετεκπαίδευσης των, μόλις το 65% φαίνεται να έχει εκπαιδευτεί στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής και των Η/Υ. Από αυτούς οι περισσότεροι έχουν παρακολουθήσει προγράμματα χρονικής διάρκειας μεγαλύτερης των τεσσάρων εβδομάδων, γεγονός επίσης ενθαρρυντικό αφού ο χρόνος που αφιέρωσαν είναι αρκετός για να δείξει ότι το ενδιαφέρον τους δεν

περιοριζόταν απλά στην απόκτηση μιας συμβατικής βεβαίωσης που θα αναβάθμιζε το βιογραφικό τους.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων (ποσοστό 84%) δηλώνει ότι γνωρίζει πολύ καλά το θεσμό της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, απογοητευτικά όμως εμφανίζονται τα αποτελέσματα που αφορούν τη γνώση των εκπαιδευτικών για τους φορείς μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης καθώς επίσης και τη καταγραφή από τους ίδιους αυτών των φορέων που γνωρίζουν. Μόνο το 33% παρουσιάζονται να γνωρίζουν τους φορείς αυτούς, και όταν ζητήθηκε να τους αναφέρουν πολλοί δεν απάντησαν, άλλοι έγραφαν μόνο έναν. Αριθμητικά όμως αναφέρθηκαν όλοι, (Α.Ε.Ι. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Π.Ε.Κ., ακόμα και παλιότεροι όπως οι Σ.Ε.Λ.Δ.Ε. – Σ.Ε.Λ.Μ.Ε.).

Τα αποτελέσματα όμως μας οδηγούν στο να σκεφτούμε ότι δεν γίνεται σωστή ενημέρωση των εκπαιδευτικών από τη πλευρά των υπεύθυνων των επιμορφωτικών προγραμμάτων που υπάρχουν. Το ποσοστό είναι πράγματι πολύ μεγάλο αυτών που δηλώνουν άγνοια, αλλά ενδέχεται να γίνεται μεν η πληροφόρηση και αυτοί να παραμένουν αδιάφοροι. Ας μη ξεχνάμε ότι υπάρχει και ένας αριθμός εκπαιδευτικών που δεν ενδιαφέρεται για τίποτα παραπάνω από αυτό που κατέχει.

Επίσης από την έρευνα προέκυψε ότι οι μορφές μετεκπαίδευσης–επιμόρφωσης δεν είναι γνωστές σε όλους τους εκπαιδευτικούς, μόνο ένα απογοητευτικά μικρό ποσοστό της τάξης του 9% τις θεωρεί πολύ γνωστές, το 63% απλά γνωστές και το αριθμητικά απαράδεκτο ποσοστό του 28% δηλώνει άγνοια. Αυτοί που τις γνωρίζουν, φωτογραφίζουν σαν επικρατέστερα τα Α.Ε.Ι. και ακολουθούν τα σεμινάρια.

Παράλληλα διαπιστώνουμε ότι οι μορφές μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης είναι πολύ γνωστές κυρίως στην ηλικιακή κατηγορία 45 –55 του δείγματός μας, λιγότερο γνωστές για τις ηλικίες των 26 – 35 και καθόλου γνωστές για τις ηλικίες από 55 και άνω.

Σε ότι αφορά το ρόλο που έχουν οι αυξημένες απαιτήσεις των μαθητών από τον εκπαιδευτικό στην αναγκαιότητα μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης, πολλοί αλλά όχι αρκετοί, ποσοστό 54%, πιστεύουν ότι είναι πολύ σημαντικός, άλλοι πάλι δηλώνουν ότι τον θεωρούν απλά σημαντικό (ποσοστό 44%). Ανάλογο ποσοστό εκπαιδευτικών παρουσιάζεται να υποστηρίζει ότι η ελλιπής επιστημονική κατάρτιση παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην αναγκαιότητα μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης των ίδιων και των συναδέλφων τους(ποσοστό 44%).

Οι εκπαιδευτικοί του ίδιου δείγματος πιστεύουν ότι είναι σπουδαία η σημασία και ο ρόλος της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης στη βελτίωση τόσο της παιδαγωγικής τους όσο και της διδακτικής τους κατάρτισης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα της έρευνας, συμπεραίνουμε ότι για τη καθιέρωση της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο η αύξηση των επιστημονικών γνώσεων, η εξέλιξη της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, οι αυξημένες απαιτήσεις των μαθητών, η ελλιπής επιστημονική, παιδαγωγική και διδακτική κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Την αύξηση των επιστημονικών γνώσεων τη θεωρούν ως τον κυριότερο παράγοντα επιμόρφωσής τους. Αυτό ίσως συμβαίνει γιατί σήμερα δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τίποτα από ότι συμβαίνει στους επιστημονικούς χώρους αν δεν επιμορφωθούν.

Δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τους ξέφρενους ρυθμούς με τους οποίους προοδεύει η επιστήμη. Και ως πρόσθετο λόγο θεωρούν τις αυξημένες απαιτήσεις που έχει η κοινωνία από τον εκπαιδευτικό. Δε μπορεί να σταθεί κάποιος στη κοινωνία αν δεν παρακολουθεί την εξέλιξή της.

Είναι αξιοσημείωτο ότι τα ποσά του δείγματος που δεν θεωρούν σημαντική την επιμόρφωση είναι ελάχιστα έως ανύπαρκτα.

Τα αποτελέσματα έδειξαν επίσης ότι ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού και συγκεκριμένα το 53%, δεν έχει μετεκπαιδευτεί – επιμορφωθεί. Υπάρχει βέβαια και ένα ποσό 47%, που έχει εκπαιδευτεί. Από τους τελευταίους το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό έχει παρακολουθήσει αυτού του είδους τα προγράμματα διάστημα μεγαλύτερο των τεσσάρων εβδομάδων. Από το ίδιο αυτό μέρος του δείγματος ζητήθηκε να καταγράψει ποιος φορέας είχε αναλάβει την μετεκπαίδευση – επιμόρφωσή τους. Μεγάλος αριθμός, ποσοστό δηλαδή 66% ανέφερε τα Π.Ε.Κ., οι υπόλοιποι είχαν αποτανθεί στα Α.Ε.Ι..

Λίγοι όμως ήταν αυτοί που έμειναν ιδιαίτερα ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα, ενώ υπήρχε και αριθμός εκπαιδευτικών που δεν έμεινε καθόλου ικανοποιημένος.

Όσον αφορά τη μέθοδο διδασκαλίας που οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί φαίνεται να προτιμούν για το καλύτερο αποτέλεσμα και την επίτευξη του διδακτικού στόχου είναι ο κατευθυνόμενος διάλογος, ακολουθούν αυτοί που επιλέγουν ως μέθοδο τη βιωματική και τέλος ένα μικρό ποσοστό επέλεξε την έμμεση και λιγότεροι την άμεση διδασκαλία.

Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν μεγάλος αριθμός εκπαιδευτικών της τάξης του 60%, κατά τη διάρκεια του διδακτικού τους έργου χρησιμοποιούν οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας (Ο.Α.Μ.), από αυτά τα επικρατέστερα και με αύξουσα σειρά επιλογής είναι : projector, video, κασετόφωνο, Η/Υ, χάρτες, φωτογραφίες, όργανα εργαστηρίου φυσικοχημείας.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτοί με τα περισσότερα χρόνια υπηρεσίας στη δημόσια εκπαίδευση θεωρούν σημαντική τη χρήση Ο.Α.Μ. κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας. Αυτό μπορεί να συμβαίνει γιατί ίσως να έχουν κατανοήσει τη σπουδαιότητα των Ο.Α.Μ. για την κατανόηση και αφομοίωση των εκάστοτε μαθημάτων, εφόσον δεν αποσπούν την προσοχή των μαθητών, δίνουν ενδιαφέρον και καλύπτουν πολλές πτυχές του μαθήματος. Χαρακτηριστικό είναι ότι από την έρευνα προκύπτει ότι Ο.Α.Μ. χρησιμοποιούν περισσότερο οι μη κάτοχοι επιπλέον τίτλων πέρα του πτυχίου Α.Ε.Ι.

Τέλος ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί εξέφεραν γνώμη για το ποιος φορέας κατά την άποψή τους αν αναλάμβανε το θεσμό της μετεκπαίδευσης – επιμόρφωσης θα έδινε τα καλύτερα αποτελέσματα. Η συντριπτική πλειοψηφία (ποσοστό 70%),έκρινε ότι αυτός ο φορέας θα πρέπει να είναι τα Πανεπιστήμια προέλευσης, ένα πολύ μικρό ποσοστό υποστήριξε ότι το θεσμό αυτό καλώς τον υπηρετούν τα Π.Ε.Κ., ενώ ένα ασήμαντα μικρό ποσοστό της τάξης του 5%, θα προτιμούσε να αναλάβει αυτό το έργο κάποιος άλλος φορέας, και ο μόνος που έχει καταγραφεί είναι το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ: ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη χώρα μας που η κατάρτιση των εκπαιδευτικών βρίσκεται σε απογοητευτική κατάσταση και η δυσκαμψία των δομών και των νοοτροπιών στις παραδοσιακές καθηγητικές σχολές δεν αφήνει πολλά περιθώρια αισιοδοξίας για βελτίωση της κατάστασης. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών καλείται να διαδραματίσει διπλό ρόλο:

- ✓ Να καλύψει όσο αυτό είναι δυνατό τα κενά της βασικής κατάρτισης, να δώσει δηλαδή βασικές παιδαγωγικές και διδακτικές κυρίως γνώσεις και δεξιότητες στους εκπαιδευτικούς και
- ✓ Να τους εφοδιάσει με όλα τα νέα στοιχεία που απαιτούνται για την επιτυχή εκτέλεση του ρόλου τους και την επαγγελματική τους ανάπτυξη.

Ένα άλλο στοιχείο που διαφοροποιεί την ελληνική πραγματικότητα από εκείνη των υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών, αλλά προσδίδει στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών ιδιάζουσα σημασία είναι η μακρά περίοδος αδιοριστίας τόσο των αποφοίτων των παιδαγωγικών τμημάτων όσο και των αποκαλούμενων Καθηγητικών Σχολών. Αυτό σημαίνει ότι όταν ύστερα από πολλά χρόνια έρχεται η ώρα του διορισμού οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται μπροστά σε μια τάξη μαθητών έχοντας τεράστια κενά τα οποία δεν μπορούν να καλυφθούν χωρίς κάποια σοβαρή επανεκπαίδευση και συστηματική αρχική καθοδήγηση.

Οι νέες ανάγκες και τα προβλήματα που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί και τα εκπαιδευτικά συστήματα

μπορούν να συνοψισθούν στα παρακάτω:

1. Φαίνεται να αλλάζει η αντίληψη για το σχολείο και η κοινωνική θέση του εκπαιδευτικού.
2. Τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης των χωρών μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας φαίνεται να προχωρούν προς μία πορεία σύγκλισης. Η χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού κοινωνικού Ταμείου αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για την ανάπτυξη της επαγγελματικής κατάρτισης και της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών που δεν αφήνει ανεπηρέαστες τις εθνικές εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές πολιτικές.
3. Οι τεχνολογικές εξελίξεις και ιδιαίτερα οι νέες τεχνολογίες οξύνουν την ανάγκη εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης, διεύρυνσης των εκπαιδευτικών θεσμών και εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών.

Πρέπει να παρατηρήσουμε πως σήμερα με την υπάρχουσα κατάσταση το μεγαλύτερο μέρος των καθηγητών που μετεκπαιδεύονται προέρχεται από τα αστικά κέντρα γιατί οι εγκύκλιοι με την ανακοίνωση της συμμετοχής φτάνουν αργά στην επαρχία, ακόμα και κάποιες φορές και εκπρόθεσμα ώστε δε δίνεται η ευκαιρία σ' αυτούς που επιθυμούν να υπερβούν τα εμπόδια (η μετάβαση σε κάποια άλλη πόλη και η παραμονή σ' αυτή για κάποιο χρονικό διάστημα δημιουργεί μερικά σοβαρά οικογενειακά προβλήματα που απαιτούν χρόνο για τη κατάλληλη και έγκαιρη αντιμετώπιση τους). Η ουσιαστική κάλυψη των εξόδων μιας τέτοιας μετακίνησης θα μπορούσε να ενθαρρύνει τους καθηγητές της επαρχίας για ευρύτερη συμμετοχή στις μετεκπαιδεύσεις. Αυτό όμως δεν γίνεται προς το παρόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών αποτελεί μια από τις πιο αναγκαίες προϋποθέσεις για τη βελτίωση της διδασκαλίας. Εκείνο που χρειάζεται είναι η επιμόρφωση να σχεδιάζεται με βάση ορισμένες αρχές λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις γνώσεις και τις επιθυμίες των εκπαιδευτικών όσο και τις ειδικές ανάγκες των μαθητών. Ακόμη τα επιμορφωτικά προγράμματα να σχεδιάζονται με άξονα τα χαρακτηριστικά μάθησης των ενηλίκων. Με βάση αυτές τις γενικές αρχές ένα μοντέλο επιμόρφωσης μπορεί να περιλαμβάνει το προσδιορισμό των αναγκών για επιμόρφωση, την ανάπτυξη του προγράμματος επιμόρφωσης, την εφαρμογή και την αξιολόγηση. Οι νέες τεχνικές να αιτιολογούνται κανονικά από την έρευνα για να γίνουν αποδεκτές από τους εκπαιδευτικούς.

Όσο οι ρυθμοί των κοινωνικών και τεχνολογικών αλλαγών επιταχύνονται τόσο οι ικανότητες προσαρμογής των εργαζομένων επιταχύνονται. Άλλωστε η κοινωνία της γνώσης προϋποθέτει άτομα που έχουν την ικανότητα να εξελίσσονται συνεχώς. Ένας νέος τύπος εκπαιδευτικού μπορεί:

- Να είναι σε θέση όχι μόνο να στηρίζεται στο λαό, αλλά και με τη μετεκπαίδευση να συμβάλλει στις πολιτικές και κοινωνικές διαρθρωτικές αλλαγές που απαιτούνται.
- Να είναι βασικός μοχλός που να βοηθάει στο ανέβασμα του μορφωτικού και πολιτιστικού επιπέδου του λαού μας
- Να έχει τη δυνατότητα να υποστηρίζει και να στηρίζει μια άλλη κοινωνική δυναμική που να οδηγεί στην αυτοτελή ανάπτυξη της χώρας μας.

Το νέο αυτό πρότυπο του εκπαιδευτικού εγκαταλείπει τη «δασκαλοκεντρική» εκπαίδευση, όπου ο εκπαιδευτικός είναι παντοδύναμος και η σχέση του με το ακροατήριο είναι μονόδρομη, και υιοθετεί την «ανθρωποκεντρική» εκπαίδευση όπου κυριαρχεί ο

εκπαιδευόμενος, ενώ ο εκπαιδευτής διαδραματίζει το ρόλο του καταλύτη, διευκολύνοντας τη μάθηση των μαθητών. Αυτό το σύγχρονο μοντέλο εκπαίδευσης οδηγεί στη προσέγγιση εκπαιδευτικού και μαθητών ενώ εγκαθιδρύει διαδικασίες μάθησης που ταιριάζουν περισσότερο στα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα.

Πιο συγκεκριμένα η εκπαίδευση του εκπαιδευτικού να του δίνει τη δυνατότητα:

- ✓ Να έχει πάντα την επιθυμία να επεκτείνεται σε πολλούς τομείς δραστηριοτήτων,
- ✓ Να χρησιμοποιεί όλα τα διαθέσιμα μέσα για να ενημερώνεται,
- ✓ Να καθορίζει τις ανάγκες του σε συνάρτηση τόσο με τις γνώσεις του, όσο και με την επαγγελματική του απόδοση, με άλλα λόγια να έχει πάντα συνείδηση των αναγκών του τόσο στο αντικείμενο του, όσο και στο τομέα της Παιδαγωγικής.
- ✓ Να παίρνει όλα τα κατάλληλα μέτρα για τη κάλυψη των κενών που προκύπτουν κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του, δηλαδή να κάνει μια συνεχή προσπάθεια ανατροφοδότησης.

Αυτό είναι το πρότυπο του εκπαιδευτικού που αναζητά η πολιτεία και επιδιώκει.

Σύμφωνα με το δείγμα οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί προτιμούν η μετεκπαίδευση να γίνεται στα Πανεπιστήμια. Η παρατήρηση έχει δείξει ότι οι καθηγητές που έχουν μετεκπαιδευτεί στα Πανεπιστήμια έχουν αποκτήσει μεθοδολογία δουλειάς, διατηρούν επαφές και σχέσεις με πανεπιστημιακούς παράγοντες. Παράλληλα έχουν ενημέρωση για τα μετεκπαιδευτικά προγράμματα και τις απαιτούμενες διαδικασίες για την εκπόνηση διατριβών. Έχουν υψηλούς επαγγελματικούς στόχους και αποκτούν ικανότητες αυτομόρφωσης και έχουν ενημέρωση σε σύγχρονες θεωρίες. Ενδιαφέρον αποκτά το γεγονός ότι αναπτύσσουν διαφορετικές σχέσεις με τους άλλους

καθηγητές, μαθητές και γονιούς και επιβάλουν στο περίγυρο τη προσωπικότητά τους.

Σε μια τέτοια προσέγγιση ας μη βλέπουμε την επιμόρφωση απλά και μόνο ως ένα συμπλήρωμα στα διάφορα κενά που έχει ο εκπαιδευτικός από τη βασική του μόρφωση, αλλά ως μια ποιοτική και ποσοτική σκόπιμη παρέμβαση από τη πλευρά του επιμορφωτικού τομέα, με στόχο τη δημιουργία δασκάλων ικανών να προσφέρουν με την εκπαιδευτική τους πράξη, θετική βοήθεια προς τη κατεύθυνση του κοινωνικού μετασχηματισμού. Ας μη παραγνωρίζουμε ακόμη ότι το σχολείο και γενικότερα το εκπαιδευτικό σύστημα είναι από τους βασικότερους φορείς που συντελούν στη διατήρηση ή την ανέλιξη και το μετασχηματισμό μιας κοινωνίας. Αν δεχτούμε απλά και μόνο ότι με την επιμόρφωση μπορεί να αποκτήσει ο εκπαιδευτικός γνώσεις στην παιδαγωγική τις οποίες δεν κατέχει, δεν γίνεται σωστή επιμόρφωση, σωστή με την έννοια κοινωνικά χρήσιμη.

Στην εποχή που ζούμε, με τη τεράστια εξέλιξη που έλαβε η επιστήμες και η τεχνολογία η σωστή και άρτια παιδεία του ανθρώπου είναι τόσο πολύ αναγκαία όσο δεν ήταν ποτέ στο παρελθόν. Η στήριξη του εκπαιδευτικού έργου και η προώθηση μεταρρυθμιστικών σχεδίων και καινοτομιών στην εκπαίδευση σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή εμπειρία περνάει μέσα από τη διαρκή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Σ' αυτή την προσπάθεια η χώρα μας δεν επιτρέπεται να υστερήσει, γιατί από την εκπαίδευση και γενικότερα από τη παιδεία του λαού εξαρτώνται κατά κύριο λόγο η άνοδος του πνευματικού επιπέδου, η ετοιμασία για τη παραγωγή και τη κοινωνική ζωή, η από κάθε άποψη ανάπτυξη της κοινωνίας και ευτυχία του ανθρώπου. Η όσο το δυνατόν καλύτερη εκπαίδευση σε συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, σε στόχους προσαρμοσμένους στις ανάγκες της εποχής μας, γενικά σε ποιότητα είναι πρωταρχική ανάγκη. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες

έχουν αναπτυχθεί πολύπλοκα προγράμματα επιμόρφωσης, το προσωπικό που αναλαμβάνει την επιμόρφωση είναι ως προς τα επαγγελματικά του προσόντα εξαιρετικά ετερογενές.

Τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών που δοκιμάστηκαν αποτελούν ένα ακόμα τρόπο για τη βοήθεια των εκπαιδευτικών στη βελτίωση της επαγγελματικής τους απόδοσης.

Παρά τις θετικές κρίσεις των επιμορφούμενων δεν πρέπει να θεωρηθεί πανάκεια στο χώρο της επιμόρφωσης. Η συμπλήρωση του εκπαιδευτικού πακέτου με βοηθητικά εκπαιδευτικά υλικά όπως προγράμματα Η/Υ, θα διευκόλυνε την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Από την ερευνά μας προκύπτει ότι ο μεγαλύτερος αριθμός των εκπαιδευτικών έχει κατανοήσει τη σπουδαιότητα της διαρκούς επιμόρφωσης, τόσο για τη βελτίωση του ρόλου τους, όσο και για τη κάλυψη προσωπικών τους αναγκών, ενώ ταυτόχρονα έχουν τη πλήρη υποστήριξη του Τ.Π.Ε.Π.Θ, το οποίο βοηθά τόσο στην ποιοτική βελτίωση των επιμορφωτικών προγραμμάτων καθώς και στην αποδοτικότερη οργάνωση μελλοντικών επιμορφωτικών προγραμμάτων.

Όσο δύσκολη και αν είναι όμως η οργάνωση και εφαρμογή σύγχρονων επιμορφωτικών προγραμμάτων, αποτελεί ουσιαστικό μέσο για την αντιμετώπιση ποικίλων προβλημάτων που δημιουργούνται στα πλαίσια της σύγχρονης πραγματικότητας και την ανάγκη για προσαρμογή στις ραγδαίες εξελίξεις.

Τελειώνοντας, θέλω να πω ότι η μόρφωση είναι ένα θέμα που διαρκεί όσο και η ζωή του ανθρώπου και εξαρτάται από το χρόνο που διαθέτει ο καθένας γι' αυτό αλλά και από το μεράκι που τον διακρίνει. Ούτε μπορεί να επιβληθεί ούτε και να γίνει υποχρεωτική.

Γι' αυτό και η υποχρεωτική επιμόρφωση των καθηγητών πέρα από ένα περιορισμένο όριο δε μπορεί να επιβληθεί. Όμως χρειάζεται

να γίνει σαφές από όλους ότι με την ενδυνάμωση του θεσμού συνεχώς προαγόμεστε και ως άτομα, και ως εκπαιδευτικοί για το καλό το δικό μας, των παιδιών μας αλλά και της πατρίδας μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ανθόπουλος Κωνσταντίνος, Τσολάκης Χρήστος, (1994), *Μόρφωση και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών*, εκδόσεις Art of Text, Αθήνα.
2. Αρτέμιδος Εμμανουήλ, (1973), *Ανώτατη Παιδεία και Μεταπτυχιακά Σπουδαί Παρατηρήσεις Εξ' αφορμής του Σχετικού νομοσχεδίου Π.Δ.*, Αθήνα.
3. Εκδόσεις ΑΠΘ- Παιδαγωγική Σχολή Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Θεσσαλονίκη.
4. Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη , (2001), *Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στο Σχολείο με τις Νέες τεχνολογίες*, Εκδότης Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Αθήνα.
5. Κιντής Ανδρέας, (2001), *Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης 2000-2006*, Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδας.
6. Μάρκου Γεώργιος Π.,(1996), *Προσεγγίσεις της Πολυπολιτισμικότητας και η Διαπολιτισμική Εκπαίδευση -- Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών*, Τόμος Ι και Τόμος ΙΙ, Εκδόσεις Γ.Γ.Λ.Ε., Αθήνα.
7. Μπουζάκης, Τσήκας, Ανθόπουλος, (2000), *Επιμόρφωση και Μετεκπαίδευση Δασκάλου - Δασκαλισών και Νηπιαγωγών στο Ελληνικό Κράτος*, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
8. Παγκάκης Γρηγόρης Λ., (1998), *Διοίκηση Ανθρώπινων Πόρων*, Εκδόσεις Σάκουλας, Αθήνα.
9. Παγκάκης Γρηγόρης Λ., (1993), *Νεοελληνική Εκπαιδευτική Πολιτική*, Τόμος Α, Εκδόσεις Τόποι Επιμορφώσεως Αντ. Σάκουλα, Αθήνα.
10. Παπαδούρης Π., (2002), *Ανοιχτή και Εξ' αποστάσεως Εκπαίδευση και Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Πανεπιστήμιο Πατρών*.
11. Παπαθεοδοσίου Θ., Σταύρου Σ.,Καραγιάννης Α., (1996), *Η Επιμόρφωση ως μέσο καταπολέμησης της ανεργίας*, Αθήνα.
12. Ρήγας Αντώνιος Αθ., (1992), *Επιμόρφωση ενηλίκων Τόμος Ι και ΙΙ*, Έκδοση 1η 1992, Αθήνα.
13. Σαϊτης Χρήστος, (2000), *Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης*,

Εκδόσεις Ατραπός, Αθήνα.

14. Στάμελος Γ., (2002), *Το Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας.*
15. Ταρατόρη - Τσαλκατίδου, (2000), *Η Επιμόρφωση από τη σκοπιά των Εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, Εκδόσεις Αφοι Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη 2002.*
16. Τζήκας Χ., Ανδρέου Α., (1988), *Βιβλιογραφία - Αρθρογραφία για τη Μόρφωση -Επιμόρφωση Δασκάλων Διδασκαλισσών (πρώτη καταγραφή.)*
17. Τρούλης Γεώργιος Μ., (1992), *Η Διαρκής Επιμόρφωση Ελλήνων Εκπαιδευτικών, Εκδόσεις Δίπτυχο, Αθήνα.*

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελάκος Κώστας, (1997), «Η Πολύπαθη Πορεία μας και το Μέλλον της Επιμόρφωσης στη Χώρα μας, Σκέψεις με Αφορμή ένα Ενδιαφέρον Συνέδριο», Φιλολογική, Τεύχος 58, σσ. 42-43.
2. Αθανασάκη Μ. Άρτεμη, (1994), «Προγράμματα Επιμόρφωσης Καθηγητών στη Διδασκαλία των Φυσικών Επιστημών», Λόγος και Πράξη, Τεύχος 55, σσ. 5-7.
3. Αθανάσονλα -Ρέππα Αναστασία, (1995), «Αξιολόγηση Προγράμματος Εισαγωγικής Επιμόρφωσης, η Περίπτωση του Περιφερειακού Επιμορφωτικού Κέντρου (Π.Ε.Κ.) Αθηνών», Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών, Τεύχος 17,1995, σσ. 175-195.
4. Αλιμήσης Δημήτριος, Τομάτας Λεωνίδα, (1994), «Εμπειρίες από ένα Επιμορφωτικό Πρόγραμμα στη Διδακτική των Φυσικών Επιστημών και της Τεχνολογίας», Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 77, σσ. 74-77.
5. Ανδρέου Απ., «Η Επιμόρφωση των Στελεχών της Εκπαίδευσης», Διοικητική Ενημέρωση, Τεύχος 8, σσ. 96-104.
6. Βελλίδης Κ. Ι. , (2002), « Η Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση και Εκπαίδευση των Εκπαιδευτικών », Εφημερίδα Μακεδονία, Δημοσιογραφικός Οργανισμός Βορείου Ελλάδος.
7. Βεργίδης Δημήτρης, (1995), «Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Ελλάδα μετά τη Μεταπολίτευση», Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συμποσίου, 21-22-23 Ιουνίου, σσ. 64-72.
8. Γαβριηλίδου Μόνικα , (1999), «Ο Ρόλος του Σχολείου στην Επιμόρφωση των Καθηγητών: Το Αγγλικό Εκπαιδευτικό Σύστημα» Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 104, σσ. 92-96.
9. Γκολιάρης Χρήστος, (1998), «Οι Εκπαιδευτικές Ανάγκες των Εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης (έρευνα)», Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 101, σσ. 83-88.
10. Δημητρόπουλος Ευστάθιος, (1995), «Τα Σεμινάρια Επιμόρφωσης

Καθηγητών του Σ.Ε.Π., μια Πρόχειρη Εκτίμηση τους», Επιθεώρηση Συμβουλευτικής, Τεύχος 32-33, σσ. 12-14.

11. Διαμαντής Κωνσταντίνος, (1998), «Μετεκπαίδευση Εκπαιδευτικών», Σύγχρονο Νηπιαγωγείο, Τεύχος 4, σσ. 197-201.
12. Ειδικών Προγραμμάτων, Εκπαιδευτική Κοινότητα», Τεύχος 35, σσ. 10-14
13. Κασσωτάκης Μιχάλης, (1998), «Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών στην Ελλάδα: οι Παραδοσιακές Μορφές της και η Σύγχρονη Προοπτική της " εξ Αποστάσεως" Επιμόρφωσης», Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συμποσίου, 21-22-23-Ιουνίου, σσ. 22-27.
14. Κατσιμάνη Κ. Σ., (1995), «Η Συμβολή της Επιμόρφωσης στην Οριοθέτηση και Προβολή της Ευρωπαϊκής Διάστασης στα Σχολεία», Τα Εκπαιδευτικά, Τεύχος 35, σσ. 15-17.
15. Κιούσης Γ., (1994), «Η Συμβουλευτική Διάσταση στην Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών», Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού, Τεύχος 28-29, σσ. 39-50.
16. Κουτρούκης Θ., (1994), «Επαγγελματική Κατάρτιση και οΡόλος των Εκπαιδευτών», Δημόσιος Τομέας, Τεύχος 96, σσ. 45-47.
17. Κτένας Ευτύχιος, Καραγιαννόπουλος Ελευθέριος, (1994), « Διαχρονική Εκπαίδευση των Δημοσίων Δαπανών για τη Παιδεία στην Ελλάδα 1970-1995», Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 78, σσ. 28-33.
18. Ματζούρης Στυλιανός, (1998), « Εκπαίδευση και Μετεκπαίδευση Δασκάλων και Νηπιαγωγών το 19^ο Αιώνα», Εκπαιδευτική Ρότα, Τεύχος 4, σσ. 17-21.
19. Μαυρογιώργος Γεώργιος, (1994), «Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών και Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (3) Δείγματα γραφής», Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 79, σσ. 15-20.
20. Μαυρογιώργος Γεώργιος, (1996), «Το Επιμορφωτικό Πρόγραμμα του ΥΠΕΠΘ (1996-2000): ένα στοίχημα...», Σύγχρονη Εκπαίδευση, Τεύχος 90-91, σσ. 21-28.
21. Μπαγκάκης Γεώργιος, (1997), «Αυτομόρφωση και Εναλλακτικές

Μορφές Επιμόρφωσης στην Ελληνική Εκπαιδευτική Πραγματικότητα των Φυσικών Επιστημών», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, Τεύχος 18, σσ. 36-39.

22. Μπίκος Κωνσταντίνος Γ., (1998), « Η Εξέλιξη της Παιδαγωγικής Επιστήμης και ο Ρόλος της στην Εκπαίδευση των Ελλήνων Εκπαιδευτικών», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, Τεύχος 27, σσ. 71-96.
23. ΟΜΕΡ, (1998), *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, «Μεταπτυχιακά: Εξελίξεις και Προοπτικές στην Προσχολική Αγωγή», Τεύχος 3, Έκδοση Ελληνικά Γράμματα, σσ. 168-169.
24. Παπακωνσταντίνου Παναγιώτης, (1996), «Η... Ευέλικτη Επιμόρφωση
25. Παπαναούμ Ζωή, (1998), «Περιβάλλον και Εκπαίδευση από τη Σκοπιά των Εκπαιδευτικών, μια Εμπειρική Διερεύνηση», *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, Τεύχος 28,, σσ. 171-193.
26. Παπάς Γιώργος Γ., (1995), « Αξιολογικές Κρίσεις Βελτιωτικές Προτάσεις για την Επιμόρφωση των Μετεκπαιδευόμενων στο Μ.Δ.Δ.Ε. (Ευρήματα μιας εμπειρικής έρευνας)», *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, Τεύχος 85, σσ. 28-37.
27. Ρέτζιος Ευθύμιος, (1996), «Επιμόρφωση-Όραμα και Στόχος της Εκπαιδευτικής Κοινότητας», *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, Τεύχος 13, σσ. 16-17.
28. Ρηγάτου Ντίνα, (1999), «Αξιολόγηση Προαιρετικών Ταχύρρυθμων Επιμορφωτικών Προγραμμάτων στο 3° Π.Ε.Κ. Μυτιλήνης», *Τα Εκπαιδευτικά*, Τεύχος 49-50, σσ.178-185.
29. Τουμάσης Μπάμπης, (1993), «Η Διδασκαλία των Μαθημάτων Ειδικότητας στα Π.Ε.Κ. για το Κλάδο των Μαθηματικών», *Λόγος και Πράξη*, Τεύχος 52, σσ. 18-25.
30. Τριβέλλας Σεραφείμ, (1996), «Ασυναρτησίες στο Χώρο των Διδασκόντων στην Εκπαίδευση», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, Τεύχος 3, σσ. 35-37.

31. Τρίγκα Νότα, (1997), «Η Επιμόρφωση των Καθηγητών Μέσης Εκπαίδευσης», Οικονομικός Ταχυδρόμος, Τεύχος 38, σσ. 86-87
32. Τρούλης Μ. Γεωργίου, (1996), «Οι Ανάγκες των Δασκάλων για Επιμόρφωση στα Μαθηματικά», Τα Εκπαιδευτικά, Τεύχος 41-42, σσ. 177-187.
33. Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Εισηγητική Έκθεση.
34. Υπουργείο Παιδείας, Ομάδα εργασίας, (1995), «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών», Εκπαιδευτική Κοινότητα, Τεύχος 30, σσ. 11.
35. Φατούρου Αγγελική, (1994,) «Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών, Αξιολόγηση των Μαθητών, Κριτική Ανάλυση του Π.Δ. του ΥΠΕΠΘ», Αντιτετράδια της Εκπαίδευσης, Τεύχος 32, σσ. 17-27.
36. Φράγκος Χρ., (1995), «Προκαταρκτικές Εμπειρίες από την ανοικτή και "εξ Αποστάσεως" κατάρτιση Εκπαιδευτικών στην Ελλάδα», Πρακτικά Ευρωπαϊκού Συμποσίου, 21-22-23 Ιουνίου, σσ. 28-31.
37. Χαϊκάλης Στάθης, (1994), « 300 δις. για τη Συνεχιζόμενη Κατάρτιση», Οικονομικός Ταχυδρόμος, Τεύχος 45, σσ. 46-47.
38. Χαλάς Γιάννης, (1995), «Το Νέο Προφίλ Εκπαιδευτών Συνεχιζόμενης Κατάρτισης, Οικονομικός» Ταχυδρόμος, Τεύχος 23, σσ. 43-44.
39. Χαραμής Π., Κούκου Ν., Τσαγκαράκη Π., Μαργαρίτη-Γέρου Κ., (1998), «Η Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών και η Αντιμετώπιση της Σχολικής Αποτυχίας», Εκπαιδευτική Κοινότητα, Τεύχος 47, σσ. 25-30.
40. Χατζηγεωργίου Απόστολος, (1995), «Σχεδιάζοντας ένα Πρόγραμμα για την Επιμόρφωση των Καθηγητών των Μαθηματικών», Ευκλείδης Γ , Τεύχος 43, σσ. 69-81.
41. Eigler Gunther , (1993), «Εκπαίδευση Εκπαιδευτών: Αυτόνομη Οργανωμένη Μάθηση με τη Βοήθεια Νέων Μέσων», Παιδαγωγική Επιθεώρηση, Τεύχος 19, σσ. 221-237.

NΟΜΟΘΕΣΙΑ

1. Νόμος 2145, 19 Μαρτίου 1920, « Περί αποδοχών, αδειών και συντάξεως του προσωπικού των σχολείων της δημοτικής εκπαιδεύσεως ». Φ.Ε.Κ. αριθμ. 69, τευχ. Α 20 Μαρτίου 1920, . Τεκμ. αριθμ 38.
2. Νόμος 4397,20 Αυγούστου 1929, «Περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 309, τεύχ. Α, 24 Αυγούστου 1929, . Τεκμ. αριθμ 68.
3. Νόμος 4037, 5 Μαρτίου 1929. « Περί μετεκπαιδεύσεως των δημοδασκάλων εν τω Πανεπιστήμιω », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 89, 7 Μαρτίου 1929, τεύχος Α αριθμός 1, . Τεκμ. αριθμ. 66.
4. Π.Δ .9 Μαΐου 1932, « Περί αντικαταστάσεως παραγράφων, περί χορηγήσεως διετούς άδειας εις πτυχιούχους Διδασκαλείων », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 154, τεύχος Α, 13 Μαΐου 1932, . Τεκμ. αριθμ 73.
5. Νόμος 6/18 Φεβρουαρίου 1834, « Περί δημοτικών σχολείων », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 11.3/15 Μαρτίου 1834, άρθρα 71 και 72.
6. Π.Δ. 288.19 Μαΐου 1964, « Περί χορηγήσεως ειδικού πρόσθετου επιδόματος εις τους μετεκπαιδευόμενους εις τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης διδασκάλους ως και εις τους εν τω Διδασκαλεία Μέσης Εκπαιδεύσεως καθηγητάς » Φ.Ε.Κ αριθμ. 86, 29 Μαΐου 1964,. Τεκμ. αριθμ 86
7. Υ.Α αριθμ.148714, 10 Νοεμβρίου 1970, « Περί αναθέσεως της διδασκαλίας εις τα Παιδαγωγικάς Ακαδημίας και τα Διδασκαλεία Μέσης και Δημοτικής εκπαιδεύσεως », Φ.Ε.Κ. αριθμός 850, 26 Νοεμβρίου 1970, Τεύχος 'Β, . Τεκμ. αριθμ. 108.
8. Ν.Δ. 651, 27 Αυγούστου 1970, « Περί οργανώσεως της Γενικής Εκπαιδεύσεως και Διοικήσεως τον προσωπικού αυτής », Φ.Ε.Κ.

- αριθμ. 179. τεύχ. Α 29 Αυγούστου 1970,. Τεκμ. αριθμ. 102.
9. Ν.Δ.1222.24 Αυγούστου 1972, « Περί μετεκπαιδεύσεως του εκπαιδευτικού προσωπικού Δημοτικής εκπαιδεύσεως και αναδιοργανώσεως του Διδασκαλείου Δημοτικής Εκπαιδεύσεως », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 153, τεύχ. Α , 31 Αυγούστου 1972, . Τεκμ. αριθμ. 122.
10. Ν.Δ. 1222, 24 Αυγούστου 1972, ο.π. αρθρ.5,. Τεκμ. αριθμ. 122.
11. Ν.459/78, 93 ΦΕΚ., τ.Α, άρθρο 2, Τόποι επιμορφώσεως.
12. Ν.255/79, 71 ΦΕΚ., τ.Α, άρθρο 2, Τόποι επιμορφώσεως.
13. Π.Δ. 255, 3 Απριλίου 1979, ο.π. αρθρ. 11.
14. Π. Δ. 16 Μαρτίου 1981, « Περί ασκήσεως και εξετάσεως των Δημοδασκάλων »,Φ.Ε.Κ. αριθμ. 32,27 Μαρτίου 1881. Τεκμ. αριθμ. 1 στη παρούσα εργασία.
15. Υ.Α αριθμ. 10438, 19 Νοεμβρίου 1981, « Λειτουργία Σ.Ε.Α.Δ.Ε. κατά το 1982-1983 », . Τεκμ. αριθμ. 192.
16. Ν.1286/82, 119 ΦΕΚ., τ.Α, Μεταγραφές και Κατατάξεις στην τριτοβάθμια Εκπαίδευση.
17. Π. Δ. 11 Μαΐου 1884 « Περί ασκήσεως δημοδασκάλων αμφοτέρων των φύλων », Φ.Ε.Κ., αριθμ. 190,312 Μαΐου 1884 . Τεκμ. αριθμ 3.
- 18.Υ.Α. αριθμ. Γ 3, Δ.232, 25 Οκτώβρη 1984, « Διδασκαλία του μαθήματος 'Αγωγή και εκπαίδευση των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες», Φ.Ε.Κ. αριθμ. 810,τεύχ. 15 Νοεμβρίου 1984,. Τεκμ. αριθμ. 218.
19. Ν.1566/85,167 ΦΕΚ.167 τ.Α, Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις.
20. Π.Δ. 164, 15 Μαΐου 1987, « Όργανα διοίκησης

- και αρμοδιότητες των περιφερειακών επιμορφωτικών κέντρων (Π.Ε.Κ.) », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 83, τεύχ. Α, 15 Μαΐου 1987,. Τεκμ. αριθμ. 227.
21. Ν. 1824/88, 269 ΦΕΚ., τ.Α, Ρύθμιση θεμάτων Εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις.
22. Υ.Α. αριθμ. Φ. 557.1/78/113984, 7 Δεκεμβρίου 1989,. Τεκμ. αριθμ. 139.
23. Υ.Α. Γ 3 / 281,24 Απριλίου 1989, Υπουργείο Οικονομικών και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, « Ίδρυση Περιφερειακών Επιμορφωτικών Κέντρων (Π.Ε.Κ.) », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 304, 26 Απριλίου 1989,. Τεκμ. αριθμ. 234.
- 24.Π.Δ. 348, 8 Ιουνίου 1989. « Επιμόρφωση εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 158, τεύχ. Α, 14 Ιουνίου 1989, Τεκμ. αριθμ. 235.
- 25.Υ.Α. αριθμ. 4512, 13 Ιουνίου 1989, « Τρόπος επιλογής Εκπαιδευτικών για την Περιοδική επιμόρφωση », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 422, τεύχ. Β, 16 Ιουνίου 1989, Τεκμ. αριθμ. 236.
- 26.Νόμος 1892, 31 Ιουλίου 1990, « Για τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη και άλλες διατάξεις », Φ.Ε.Κ. αριθμ.101, τεύχ. Α. 31 Ιουλίου 1990, αρθρ. 111. . Τεκμ. αριθμ. 239.
27. Υ.Α. αριθμ.2246/0222, 10 Ιουνίου 1991, « Καθορισμός ωριαίας αποζημίωσης διδασκόντων με ανάθεση διδασκαλίας και με ωριαία αποζημίωση στις σχολές εκπαίδευσης διδακτικού προσωπικού Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.- Σ.Ε.Α.Μ.Ε. », . Τεκμ. αριθμ. 241.
- 28.Ν. 2083/92, 159 ΦΕΚ., τ.Α', Εκσυγχρονισμός της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
29. Ν. 2009/92, 18 ΦΕΚ., τ.Α, Εθνικό Σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και κατάρτισης και άλλες

διατάξεις.

30. Υ.Α αριθμ. Γ 2 /1275, 10 Μαρτίου 1992, « Ορισμός Περιφέρειας κάθε Περιφερειακού επιμορφωτικού κέντρου (Π.Ε.Κ.), Φ.Ε.Κ. αριθμ. 167, τευχ.'Β, 12 Μαρτίου 1992, Τεκμ. αριθμ. 245.
31. Υ.Α. αριθμ. Γ2571, 10 Μαΐου 1993, « Τροποποίηση απόφασης για τον ορισμό της περιφέρειας Περιφερειακών Επιμορφωτικών κέντρων », Φ.Ε.Κ., αριθμ. 356, τευχ. 'Β, 17 Μαΐου 1993, Τεκμ. αριθμ. 236.
32. Π.Δ.101, 9 Μαΐου 1994, « Τροποποίηση Διατάξεων του Προεδρικού διατάγματος 250/92, (Φ.Ε.Κ.138 Α)», Φ.Ε.Κ. αριθμ. 138, τευχ. Α, 13 Μαΐου 1994. Τεκμ. αριθμ. 258.
33. Ν.227.21 Νοεμβρίου 1975, « Περί της παρά τω Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαιδεύσεως και μετεκπαιδεύσεως εις την ειδικήν αγωγήν και περί επαναμεταβιβάσεως των περιουσιακών στοιχείων των δια του Ν. 156/1975 επανιδρυθεισών Παιδαγωγικών Ακαδημιών », Φ.Ε.Κ. αριθμ. 273, τεύχ. Α, 4 Δεκεμβρίου 1975, . Τεκμ. αριθμ. 146.
34. Ν. 2327.26 Ιουλίου 1995, « Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας ρύθμιση θεμάτων έρευνας, παιδείας και μετεκπαίδευσης εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις » Φ.Ε.Κ. αριθμ. 156, Τεύχ. Α, 31 Ιουλίου 1995,. Τεκμ. αριθμ. 261.
35. Υ.Α αριθμ. Γ 2/7578, 12 Οκτωβρίου 1995, « Πραγματοποίηση Εδικών Επιμορφωτικών Προγραμμάτων ευέλικτων μορφών επιμόρφωσης, για τους Εκπαιδευτικούς της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης », Φ.Ε.Κ. αριθμ.862, τευχ, 'Β, 17 Οκτωβρίου 1995, Τεκμ. αριθμ.263.
36. Υ.Α. αριθμ. 556/844, 18 Ιουλίου 1998, « Ενημέρωση

δασκάλων και νηπιαγωγών που θα διοριστούν το 1988 », . Τεκμ.
αρίθμ 232.

37. Ν.2986/2002, 24 ΦΕΚ., 24 τ.Α, Οργάνωση των περιφερειακών
υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας
Εκπαίδευσης, Αξιολόγηση του Εκπαιδευτικού Έργου των
εκπαιδευτικών, Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών και άλλες
διατάξεις.

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ

- **A.E.I.** = Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- **Δ.Ε.Π.**= Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
- **Ε.Λ.Μ.Ε.**= Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
- **Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.**=Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
- **Ζ.Ε.Π.**= Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας
- **Η.Π.Α.**= Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
- **Η/Υ**= Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές
- **Κ.Ε.Μ.Ε.**= Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμορφώσεως
- **Μ.Δ.Δ.Ε.**= Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης
- **Μ.Ο.Κ.Ε.Σ.Ε.**= Μορφωτικά Κέντρα Στήριξης Εκπαιδευτικών
- **Ν.Δ.**= Νομοθετικό Διάταγμα
- **Ο.Α.Μ.**= Οπτικοακουστικά Μέσα
- **Ο.Η.Ε.**= Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
- **Π.Δ.**= Προεδρικό Διάταγμα
- **Π.Ε.Κ.**= Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα
- **Π.Ι.**= Παιδαγωγικό Ινστιτούτο
- **Σ.Ε.Λ.Δ.Ε.**= Σχολές Επιμόρφωσης Δημοτικής Εκπαίδευσης
- **Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.**= Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης
- **Σ.Ε.Λ.Μ.Ε** =Σχολές Επιμόρφωσης Μέσης Εκπαίδευσης.
- **Τ.Ε.Ε** =Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- **Τ.Ε.Ι.** = Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- **Τ.Π.Ε.**= Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας
- **Υ.Α.**= Υπουργική Απόφαση
- **Υ.Π.Ε.Π.Θ.**= Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- **Φ.Ε.Κ.**= Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
- **T.R.E.N.D.S.**= Training Educators through Networks and Distributed Systems
- **UNESCO**= United Nations Educational Scientific and Cultural Organization

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο διανέμεται στα πλαίσια μελέτης με αντικείμενο τη μετεκπαίδευση και επιμόρφωση των καθηγητών **πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας** εκπαίδευσης. Το ερωτηματολόγιο αυτό είναι ανώνυμο και τα στοιχεία του θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τις ανάγκες της έρευνας. Παρακαλώ βάλτε ένα Χ δίπλα από την απάντησή σας.

Αριθμός ερωτηματολογίου

Ημερομηνία

1. Φύλο

Ανδρας ☐

Γυναίκα ☐

2. Ηλικία

26-35 ☐

36-45 ☐

46-55 ☐

55 & άνω ☐

3. Σπουδές

Πτυχίο Α.Ε.Ι. ☐

Master's ☐

Διδακτορικό ☐

4. Έτη υπηρεσίας στη δημόσια εκπαίδευση

1-3	☐
4-8	☐
9-15	☐
15 & άνω	☐

5. Σχολείο στο οποίο διδάσκετε

Δημοτικό	☐
Γυμνάσιο	☐
Λύκειο	☐
T.E.E.	☐

6. Ασχολείστε αποκλειστικά και μόνο με τη δημόσια

εκπαίδευση;

NAI ☐ ΌΧΙ ☐

7. Αν όχι με τι άλλο ασχολείστε;

Ιδιωτική εκπαίδευση	☐
Φροντιστηριακά μαθήματα	☐
Άλλο.	☐

Καταγράψτε

8.Πόσο αναγκαία νομίζετε ότι είναι σήμερα για τους εκπαιδευτικούς και των δύο σχολικών βαθμίδων (πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας) η συμμετοχή τους σε προγράμματα επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης;

- Πολύ αναγκαία ☐
- Αναγκαία ☐
- Καθόλου αναγκαία ☐

9. Πόσο σημαντικό ρόλο παίζει η ραγδαία αύξηση των επιστημονικών γνώσεων και της τεχνολογίας στην αναγκαιότητα της επιμόρφωσης και μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών;

- Πολύ σημαντικό ☐
- Σημαντικό ☐
- Καθόλου σημαντικό ☐

10. Έχετε εκπαιδευτεί , μετεκπαιδευτεί ,επιμορφωθεί στις νέες τεχνολογίες, της πληροφορικής και των Η/Υ;

- ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

11. Αν ναι, ποια ήταν η χρονική διάρκεια;

- A) 1 εβδομάδα ☐
- B) 2 εβδομάδες ☐
- Γ) 3 εβδομάδες ☐

Δ) 4 εβδομάδες ☐

Ε) μεγαλύτερη ☐

12. Γνωρίζετε το θεσμό της μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης;

ΝΑΙ ☐

ΌΧΙ ☐

13. Γνωρίζετε τους φορείς μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης;

ΝΑΙ ☐

ΌΧΙ ☐

14. Αν ναι καταγράψτε τους

α.....

β.....

γ.....

δ.....

15. Πόσο γνωστές σας είναι οι μορφές μετεκπαίδευσης - επιμόρφωσης που προσφέρονται σήμερα στους εκπαιδευτικούς;

Πολύ γνωστές ☐

Γνωστές ☐

Καθόλου γνωστές ☐

16. Ποιά θεωρείτε την πλέον κατάλληλη μορφή;

Καταγράψτε

17. Τι ρόλο παίζουν κατά τη γνώμη σας οι αυξημένες απαιτήσεις που έχουν οι μαθητές από τον εκπαιδευτικό στην αναγκαιότητα της μετεκπαίδευσης ή της επιμόρφωσης τους;

Πολύ σημαντικό	☐
Σημαντικό	☐
Καθόλου σημαντικό	☐

18. . Τι ρόλο παίζει κατά τη γνώμη σας η ελλιπής επιστημονική κατάρτιση των εκπαιδευτικών στην αναγκαιότητα της μετεκπαίδευσης ή της επιμόρφωσης τους;

Πολύ σημαντικό	☐
Σημαντικό	☐
Καθόλου σημαντικό	☐

19.Πόσο πιστεύετε ότι θα βοηθούσε η μετεκπαίδευση - επιμόρφωση ανεξάρτητα από τη μορφή στη βελτίωση της παιδαγωγικής σας κατάρτισης;

Πάρα πολύ	☐
Πολύ	☐
Καθόλου	☐

20. Πιστεύετε θα βοηθούσε η μετεκπαίδευση - επιμόρφωση ανεξάρτητα από τη μορφή και το χρόνο στη βελτίωση της διδακτικής σας κατάρτισης;

Πάρα πολύ ☐

Πολύ ☐

Καθόλου ☐

21. Έχετε επιμορφωθεί - μετεκπαιδευτεί;

ΝΑΙ ☐

ΌΧΙ ☐

22. Αν ναι ποια ήταν η διάρκεια του προγράμματος μετεκπαίδευσης -επιμόρφωσης;

A) 1εβδομάδα ☐

B) 2 εβδομάδες ☐

Γ) 3 εβδομάδες ☐

Δ) 4 εβδομάδες ☐

E) μεγαλύτερη ☐

23.Αν ναι ποιος φορέας είχε αναλάβει τη μετεκπαίδευση ή την επιμόρφωση σας;

Καταγράψτε.....

24. Πόσο ικανοποιημένος/η είστε από τα αποτελέσματα;

Πάρα πολύ ☐

Πολύ ☐

Καθόλου ☐

25. Στο καθημερινό εκπαιδευτικό σας έργο ποια είναι η μέθοδος διδασκαλίας με την οποία μεταφέρετε γνώσεις στους μαθητές σας;

Καταγράψτε

26. Στο καθημερινό εκπαιδευτικό σας έργο χρησιμοποιείτε οπτικοακουστικά μέσα διδασκαλίας (Ο.Α.Μ.);

ΝΑΙ ☐

ΌΧΙ ☐

27. Αν ναι καταγράψτε τα Ο.Α.Μ. διδασκαλίας που χρησιμοποιείτε.

α

β

γ.....

δ

28. Θα ήσασταν ικανοποιημένος /η αν την ευθύνη της επιμόρφωσης
αναλάμβαναν

A) Τα Π.Ε.Κ. ☐

B) Τα Πανεπιστήμια προέλευσης ☐

Γ) Άλλος φορέας. ☐

Καταγράψτε.....

Ευχαριστώ για τη συμμετοχή σας, Η
σπουδάστρια Κολαΐτη Γεωργία.